

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
EIROPAS STUDIJU MAĢISTRA STUDIJU PROGRAMMA

**EIROPAS SAVIENĪBAS PUBLISKĀ
DIPLOMĀTIJA UKRAINĀ, GATAVOJOTIES
ASOCIĀCIJAS LĪGUMA NOSLĒGŠANAI**

EU public diplomacy in Ukraine in preparation for concluding
the Association Agreement

MAĢISTRA DARBS

Autors: **Ilze Jēriņa**

Studenta apliecības Nr.: ij13022

Darba vadītājs: Dr.ķīm. Jānis Vaivads

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Darba mērķis ir identificēt panākumus un nepilnības ES komunikācijā ar Ukrainas sabiedrību Asociācijas līguma sagatavošanas posmā, lai izdarītu secinājumus par ES publiskās diplomātijas efektivitāti Ukrainā. Izvirzītā hipotēze ir: „ES publiskās diplomātijas ieguldījums Ukrainas sabiedrības viedokļa veidošanā par ES integrācijas jautājumiem Asociācijas līguma sagatavošanas posmā ir bijis nepietiekami zems.” Tika veikta publiskās diplomātijas teorijas, ES publiskās diplomātijas tiesiskā regulējuma, izstrādāto komunikācijas stratēģiju un īstenoto aktivitāšu, kā arī Ukrainas sabiedrības viedokļa izpēte. Neraugoties uz pieaugušo Ukrainas sabiedrības atbalstu ES integrācijai, izpētes rezultāti liecina par būtiskām nepilnībām ES publiskajā diplomātijā, kuru dēļ tai nav izdevies radīt Ukrainas sabiedrībā dziļāku izpratni par ES jautājumiem.

Atslēgvārdi: Eiropas Savienība, Austrumu partnerība, Ukraina, publiskā diplomātija, ES delegācijas

ANNOTATION

This paper aims to identify the achievements and shortcomings of EU communication with society in Ukraine in the process of preparing the Association Agreement in order to draw conclusions about efficiency of EU public diplomacy in Ukraine. The hypothesis is: “The contribution of EU public diplomacy in Ukraine to forming public opinion about EU integration issues at the time of preparing the Association Agreement has been insufficient.” Author analyses public diplomacy theory, legal framework of EU public diplomacy, EU communication strategies and activities as well as public opinion in Ukraine. In spite of the increasing public support for EU integration in Ukraine, the results of analyses suggest significant shortcomings in the EU public diplomacy which have led to lack of proper understanding of EU issues in Ukraine’s society.

Keywords: European Union, Eastern Partnership, Ukraine, public diplomacy, EU delegations

SATURS

Apzīmējumu saraksts	6
Ievads	7
1. Publiskā diplomātija – teorētiskie priekšstati	11
1.1. Publiskās diplomātijas definīcija, tās uzdevumi	11
1.2. Tradicionālā diplomātija un publiskā diplomātija	13
1.3. Publiskā diplomātija un propaganda	15
1.4. Publiskās diplomātijas instrumenti un to lietojums	16
1.5. Publiskās diplomātijas rezultātu novērtēšana	21
2. ES publiskā diplomātija	24
2.1. Vispārīgie principi un metodes	24
2.1.1. ES vispārējā komunikācijas stratēģija un publiskās diplomātijas vieta tajā	24
2.1.2. ES publiskās diplomātijas tiesiskais regulējums – kas un uz kāda pamata īsteno ES publisko diplomātiju	34
2.1.3. ES publiskās diplomātijas aktivitātes	37
2.1.4. ES publiskās diplomātijas galvenie izaicinājumi	42
2.2. ES publiskā diplomātija Austrumu partnerības programmā	50
3. ES publiskā diplomātija Ukrainā Asociācijas līguma sagatavošanas procesā	56
3.1. ES publiskās diplomātijas stratēģija komunikācijai ar Ukrainas sabiedrību	56
3.2. ES publiskās diplomātijas aktivitātes Ukrainā	58
3.2.1. ES delegācijas Ukrainā loma publiskās diplomātijas īstenošanā	58
3.2.2. ES sadarbība ar Ukrainas pilsoniskās sabiedrības organizācijām	62
3.3. ES publiskās diplomātijas aktivitāšu Ukrainā rezultātu novērtēšana	66
3.4. Ukrainā veikto socioloģisko aptauju datu analīze	71
3.4.1. Ukrainas sabiedrības atbalsts ES integrācijai	71
3.4.2. ES tēla attīstība Ukrainas sabiedrības acīs	77
3.4.3. Ukrainas sabiedrības informētība par ES	80
3.4.4. Ukrainas sabiedrības zināšanas un viedoklis par Asociācijas līgumu, atbalsts tā noslēgšanai	83
3.4.5. ES publiskās diplomātijas aktivitāšu redzamība Ukrainā	89
3.5. ES publiskās diplomātijas Ukrainā galvenie izaicinājumi	94
4. Kopsavilkums	98

Secinājumi un priekšlikumi	101
Izmantotā literatūra un avoti	104

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

- APPSF – Austrumu partnerības pilsoniskās sabiedrības forums
DCFTA – Padziļināts un vispārējs brīvās tirdzniecības nolīgums
EĀDD – Eiropas Ārējās darbības dienests
EESK – Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja
EIDHR – Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments
EKP – Eiropas kaimiņattiecību politika
IRI – International Republican Institute
LES – Līgums par Eiropas Savienību
LESD – Līgums par Eiropas Savienības darbību
NVO – nevalstiskās organizācijas
OPPOL – pētījums „Opinion Polling and Research in the ENPI Countries and Territories”
PSO – pilsoniskās sabiedrības organizācijas
VTESP – Ukrainas Valsts trīspusējā ekonomikas un sociālo lietu padome

IEVADS

Maģistra darbs „Eiropas Savienības publiskā diplomātija Ukrainā, gatavojoties Asociācijas līguma¹ noslēgšanai” aplūko ES komunikācijas ar Ukrainas sabiedrību panākumus un neveiksmes šī nozīmīgā dokumenta sagatavošanas posmā.

Mūsdienu globalizācijas apstākļos, pieaugot valstu savstarpējai atkarībai (politiskajai, ekonomiskajai un militārajai), aizvien vairāk pieaug arī valstu savstarpējo attiecību veidošanas un komunikācijas nozīme, lai nodrošinātu, piemēram, sabiedroto politisko atbalstu savai rīcībai, noieta tirgu savai produkcijai, militāro palīdzību ārkārtas situācijās utt. Par šīs savstarpējās atkarības un attiecību veidošanas nozīmi liecina gan dažādu valstu savienību izveidošanās (ES, NATO, BRICS u.c.), gan noslēgtas sadarbības vienošanās, gan, piemēram, tāds ES ārējās darbības virziens kā Eiropas Kaimiņattiecību politika (EKP), kuras uzdevums ir labu kaimiņattiecību attīstīšana „draugu loka” izveidošanai ap ES. Savukārt demokrātiskās valstīs, kur tieši tauta ir tā, kas nosaka valsts politisko kursu, komunikācija un attiecību veidošana ir būtiska ne tikai ar valsts oficiālajiem līderiem, bet arī ar sabiedrību kopumā, lai panāktu tās atbalstu nozīmīgākajiem politiskajiem lēmumiem.

Attiecības ar Ukrainu un tās sabiedrību ES ir īpaši nozīmīgas. Ukraina daudzējādā ziņā ir tikusi uzskatīta par EKP un Austrumu partnerības programmas pionieri – tieši Ukrainas neatlaidīgie centieni tuvināties Eiropai un panākt solījumu, ka tā nākotnē var cerēt uz dalībvalsts statusa iegūšanu, ir kalpojuši par nozīmīgu virzītājspēku ne tikai abu pušu divpusējās attiecībās, bet arī EKP un Austrumu partnerības ietvaros². Arī Asociācijas līgumu bija paredzēts noslēgt vispirms ar Ukrainu (2013.gada novembrī, Viļņas samitā) un tikai pēc tam – ar pārējām Austrumu partnerības valstīm, kas nozīmē, ka Ukrainas pieredze šī līguma īstenošanā tiktu ņemta vērā, slēdzot un īstenojot visus sekojošos līgumus. Tā kā šāda tipa asociācijas līgumi, kādi tiek piedāvāti Austrumu partnerības valstīm, pirms tam neeksistēja, nebija arī gatavu paraugu un plānu to izstrādāšanai un veiksmīgai īstenošanai. Līdz ar to ir būtiski detalizēti izvērtēt pirmā šāda tipa līguma sagatavošanas un īstenošanas

---

¹ Pilnais oficiālais šī līguma nosaukums latviešu valodā ir „*Asociācijas nolīgums starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Ukrainu, no otras puses*” (Publicēts: Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis L 161, 29.04.2014, 3.-2137.lpp.). Šajā maģistra darbā vienkāršības nolūkā tas tiek saukts par Asociācijas līgumu.

² Skat., piemēram, Solonenko I. *Added value? Eastern Partnership and EU-Ukraine bilateral relations*. Published in *Internationale Politik und Gesellschaft Online*, 2011/3, p.121

panākumus un kļūdas, jo šīs mācības var tikt ņemtas vērā nākotnē, veidojot attiecības ar citām valstīm. Tieši tāpēc kā šajā maģistra darbā pētāmā valsts ir izvēlēta Ukraina.

2013.gada novembrī, kad Ukrainas prezidents Viktors Janukovičs atteicās parakstīt Asociācijas līgumu ar Eiropu, Ukrainas tauta izgāja ielās, lai protestētu pret šo lēmumu. Notikumu tālākā attīstība, kas ietvēra V.Janukoviča gāšanu, Krievijas veikto Krimas aneksiju, bruņota konflikta attīstīšanos Ukrainas austrumu rajonos, jauna Ukrainas prezidenta ievēlēšanu un Asociācijas līguma parakstīšanu 2014.gada jūnijā liecina par tautas gribas nozīmi valsts politiskā kursa noteikšanā. Tāpēc komunikācijai ar partnervalstu sabiedrību ir būtiska nozīme ES attiecību veidošanā ar šīm valstīm. Tomēr ES pieredze komunikācijas īstenošanā ar trešo valstu sabiedrību jeb publiskajā diplomātijā ir visai neliela – intensīvi, ietverot stratēģisko plānošanu, tā attīstījusies tikai pēdējo desmit gadu laikā. Ļoti neliels ir arī veikto pētījumu skaits par ES publiskās diplomātijas darbību un jo sevišķi – tās novērtēšanu. Tomēr tieši īstenoto publiskās diplomātijas aktivitāšu panākumu un trūkumu identificēšana dod pamatu nākotnes publiskās diplomātijas stratēģiju izstrādāšanai, lai ES centieni attiecību veidošanā ar tuvākiem un tālākiem kaimiņiem būtu vēl efektīvāki. Tāpēc šis darbs koncentrējas uz ES panākumu un neveiksmju identificēšanu komunikācijā ar Ukrainas sabiedrību Asociācijas līguma sagatavošanas gaitā.

Darbu uzsākot, tika izvirzīta hipotēze:

„ES publiskās diplomātijas ieguldījums Ukrainas sabiedrības viedokļa veidošanā par ES integrācijas jautājumiem Asociācijas līguma sagatavošanas posmā ir bijis nepietiekami zems.”

Darba mērķis ir identificēt panākumus un nepilnības ES komunikācijā ar Ukrainas iedzīvotājiem Asociācijas līguma sagatavošanas posmā, lai izdarītu secinājumus par ES publiskās diplomātijas efektivitāti Ukrainā.

Šī mērķa sasniegšanai tika izvirzīti šādi uzdevumi:

- 1) izmantojot informāciju teorētiskajos avotos, definēt publiskās diplomātijas jēdzienu, kā arī publiskās diplomātijas uzdevumus, īstenošanas mehānismus un novērtēšanas kritērijus;
- 2) iepazīties ar ES publiskās diplomātijas tiesisko regulējumu ES pamatlīgumos un tiesību aktos;
- 3) izmantojot ES dokumentus un citus informācijas avotus, izpētīt kā tiek īstenota ES publiskā diplomātija, kādi ir tās galvenie uzdevumi un īstenošanas mehānismi;

- 4) balstoties uz ES delegācijas Ukrainā materiāliem un citiem pieejamajiem avotiem izpētīt, kā ES publiskā diplomātija tika īstenota Ukrainā Asociācijas līguma sagatavošanas procesā;
- 5) analizēt dažādos laika posmos Ukrainā veiktu socioloģisko aptauju rezultātus par ES integrācijas jautājumiem, lai noskaidrotu, kāda ir Ukrainas sabiedrības attieksme pret ES un cik lielā mērā Ukrainas iedzīvotāji izprot ar ES integrāciju un Asociācijas līguma noslēgšanu saistītos jautājumus;
- 6) salīdzināt analizēto socioloģisko aptauju rezultātus ar ES publiskās diplomātijas stratēģiskajiem uzdevumiem, lai noskaidrotu vai ES publiskā diplomātija Ukrainā bijusi efektīva.

Maģistra darbu veido trīs nodaļas.

Pirmā nodaļa sniedz teorētisku ieskatu publiskās diplomātijas koncepta attīstībā un izpratnē, definē galvenos publiskās diplomātijas uzdevumus, tās īstenošanas mehānismus un kritērijus, pēc kuriem var novērtēt publiskās diplomātijas rezultātus.

Otrā nodaļa pievēršas ES kā publiskās diplomātijas īstenotājai. Šajā nodaļā tiek aplūkota ES komunikācijas stratēģijas attīstība un noskaidrota publiskās diplomātijas vieta tajā, tiek izpētīts ES publiskās diplomātijas tiesiskais regulējums un tās īstenošanas mehānismi, kā arī izdarīti secinājumi par būtiskākajiem izaicinājumiem, ar ko ES saskaras, īstenojot publisko diplomātiju. Tāpat šajā nodaļā tiek ieskicēta ES publiskās diplomātijas stratēģija Austrumu partnerības programmas ietvaros, tādējādi radot pamatu ES publiskās diplomātijas analīzei Ukrainā trešās nodaļas ietvaros.

Darba trešajā nodaļā pētīta ES publiskās diplomātijas stratēģija un no tās izrietošās aktivitātes Ukrainā, ES delegācijas Ukrainā loma ES publiskās diplomātijas īstenošanā un ES sadarbība ar Ukrainas pilsoniskās sabiedrības organizācijām kā sabiedrības viedokļa ietekmētājām. Veikta dažādu socioloģisko aptauju rezultātu analīze, lai noskaidrotu, cik lielā mērā Ukrainas iedzīvotāju zināšanas un viedoklis ES integrācijas jautājumos, kā arī izpratne par Asociācijas līguma būtību atbilst ES publiskās diplomātijas uzdevumiem. Identificēti arī nozīmīgākie ES publiskās diplomātijas izaicinājumi Ukrainā, kā arī tās būtiskākie panākumi un neveiksmes. Darba noslēgumā izdarīti secinājumi par ES publiskās diplomātijas efektivitāti Ukrainā.

Darba gaitā izmantotas kvalitatīvās pētniecības metodes, tostarp dokumentu un socioloģisko aptauju rezultātu analīze.

Pētāmais periods aptver laiku no 2008.gada septembra līdz 2013.gada novembrim, respektīvi, no brīža, kad Ukrainas un ES samitā tika panākta vienošanās par to, ka pušu jaunās sadarbības formas rezultāts būs Asociācijas līgums, līdz brīdim, kad Viļņas samitā bija paredzēts šo līgumu parakstīt. Kaut arī faktiski Asociācijas līgums starp ES un Ukrainu tika parakstīts tikai 2014.gada jūnijā, periods pēc 2013.gada novembra iedzīvotāju protestu, prezidenta gāšanas un militārā konflikta dēļ raksturojams kā „ārkārtas situācija”, kad Ukrainas sabiedrības attieksmi pret ES un Asociācijas līgumu ietekmēja daudzi citi, daudz spēcīgāki faktori par ES publisko diplomātiju, tāpēc tās efektivitātes vērtēšana būtu nelietderīga.

Darba izstrādes gaitā izmantoti ES tiesību akti, oficiālie dokumenti un publikācijas, ES, Ukrainas un citu avotu statistikas dati un pieejamie pētījumu rezultāti, teorētiskie darbi par publisko diplomātiju, kā arī interneta materiāli.

1. PUBLISKĀ DIPLOMĀTIJA – TEORĒTISKIE PRIEKŠSTATI

1.1. Publiskās diplomātijas definīcija, tās uzdevumi

Kaut arī pats publiskās diplomātijas jēdziens ir salīdzinoši jauns, tās komponenti un ar to saistītās aktivitātes (kā valsts tēla veidošana, propaganda u.c.) ir ļoti senas – komunikācija ar ārvalstu sabiedrību ir bijusi neatņemama starptautisko attiecību sastāvdaļa jau Senās Grieķijas un Senās Romas laikā, bet kļuvusi īpaši intensīva pēc grāmatu iespiešanas tehnoloģijas izgudrošanas 15.gadsimtā.

Par publiskās diplomātijas jēdziena autoru tiek uzskatīts ASV diplomāts, Flečera Tiesību un diplomātijas skolas dekāns Edmunds Galjons (*Edmund A. Gullion*)¹, kurš 1960ajos gados definēja publisko diplomātiju kā „līdzekli, ar kura palīdzību valdības, neoficiālas interešu grupas un indivīdi ietekmē citu tautu un valdību nostāju un viedokli, lai tādējādi ietekmētu šo valstu ārpolitikas lēmumus”². Kopš šīs definīcijas rašanās publiskās diplomātijas koncepts un tās īstenošanas metodes ir ievērojami attīstījušās, ir pieaugusi tās nozīme un ir radītas neskaitāmas definīcijas, tomēr ne teorētiku, ne publiskās diplomātijas praktizētāju vidū nav vienotas izpratnes par to, ko īsti ietver publiskā diplomātija. Kā rezumējis Pīters Hams (*Peter van Ham*), zināma vienprātība ir izveidojusies vienīgi par to, ka publiskā diplomātija ietver aktivitātes informācijas, izglītības un kultūras sfērās un šo aktivitāšu mērķis ir ietekmēt kādu citu valsti caur ietekmi uz tās pilsoņiem.³

Daudzas vēlākās definīcijas raksturo publisko diplomātiju jau tieši kā valsts/valdības komunikācijas instrumentu, neiekļaujot definīcijā neoficiālās interešu grupas un indivīdus. Tas skaidrojams ar faktu, ka, kaut arī mūsdienu apstākļos komunikācijai neeksistē nacionālās robežas un vienas valsts sabiedrības viedoklim var būt būtiska nozīme citas valsts sabiedrības viedokļa ietekmēšanā, publiskās diplomātijas pielietošanu, izstrādājot tās stratēģiju, mērķus un uzdevumus, tomēr regulē valsts un tās institūcijas oficiālajā līmenī. 1990ajos gados ASV diplomāts Hanss Tuhs (*Hans N. Tuchs*) publisko diplomātiju definēja jau kā „valdības komunikāciju ar ārvalstu sabiedrību, mēģinot radīt izpratni par savas valsts nacionālajām idejām un ideāliem, institūcijām un kultūru, kā arī par nacionālajiem

---

¹ Melissen J. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Palgrave Macmillan, 2005. p. 6

² <http://fletcher.tufts.edu/Murrow/Diplomacy/Definitions>, skatīta 11.03.2015

³ Ham P.van. *Power, Public Diplomacy, and the Pax Americana*. Publicēts krājumā Melissen J. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Palgrave Macmillan, 2005. p. 57

mērķiem un politiku.”¹ Savukārt 21.gadsimta sākumā detalizētu un precīzu publiskās diplomātijas definīciju piedāvāja vēl viens Flečera Tiesību un diplomātijas skolas profesors, starptautisko attiecību teorētiķis Alans Henriksons (*Alan K.Henrikson*): „Publisko diplomātiju var vienkāršoti definēt kā valdības starptautisko attiecību īstenošanu, izmantojot plašsaziņas līdzekļus un komunikāciju ar dažādām nevalstiskām vienībām (politiskajām partijām, korporācijām, biznesa asociācijām, arodbiedrībām, izglītības iestādēm, reliģiskajām organizācijām, etniskajām grupām u.c., t.sk. sabiedrības viedokļu līderiem), ar mērķi ietekmēt citu valstu politiku un rīcību.”² Savukārt Jans Melisens (*Jan Melissen*) publisko diplomātiju definē pavisam vienkārši – kā attiecības starp diplomātiem un ārvalstu sabiedrību, ar ko šie diplomāti strādā.³

Reizēm publiskās diplomātijas definīcijā tiek ietverta arī iekšpolitiskā dimensija (valdības komunikācija ar savas valsts auditoriju), tomēr, tā kā gan mērķauditorija, gan komunikācijas stratēģija, pielietotās metodes un informācijas kanāli abos gadījumos ir atšķirīgi, tad arī teorijā ar publisko diplomātiju parasti saprot ārējo komunikāciju, bet uz iekšējo komunikāciju tiek attiecināts jēdziens „sabiedriskās attiecības”⁴. Vienlaikus Jans Melisens uzsver, ka mūsdienu vienotās informācijas telpas apstākļos var būt visai grūti nodalīt iekšējo komunikāciju no ārējās, jo informācija, kas paredzēta nacionālajai auditorijai bieži vien nonāk arī pie ārvalstu sabiedrības un otrādi.⁵ Attiecīgi, iekšējā komunikācija var spēlēt netiešās publiskās diplomātijas lomu, kā arī iespējams, ka valsts iekšējā sabiedrība var kalpot kā starpnieks (informācijas kanāls) komunikācijā ar trešo valstu sabiedrību.

Balstoties uz iepriekšminētajām teorijām un definīcijām, šī darba ietvaros jēdziens „publiskā diplomātija” tiek lietots, ar to saprotot kādas valsts mērķtiecīgu komunikāciju ar sabiedrību citā valstī savu nacionālo mērķu un interešu sekmēšanai. Pēc analogijas ES kā valstu savienības publiskā diplomātija saprotama kā mērķtiecīga ES komunikācija ar sabiedrību trešajā valstī ES kopējo mērķu un interešu sekmēšanai.

---

¹ Melissen J. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Palgrave Macmillan, 2005. pp. 11-12; citētais darbs: Tuch H. *Communicating With the World: US Public Diplomacy Overseas*. New York: St Martin's Press, 1990. p. 3

² <http://fletcher.tufts.edu/Murrow/Diplomacy/Definitions>, skatīta 11.03.2015

³ Melissen J. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Palgrave Macmillan, 2005. p. xix

⁴ Heller K.S., Persson L.M. *The Distinction Between Public Affairs and Public Diplomacy*. Publicēts krājumā Snow N., Taylor P.M. *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. New York and London: Routledge, 2009, p.226

⁵ Melissen J. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Palgrave Macmillan, 2005. p. 13

Jāuzsver, ka publiskā diplomātija balstās tieši uz „komunikāciju” (respektīvi – dialogu, kas ietver divvirzienu informācijas plūsmu no publiskās diplomātijas īstenotāja uz mērķauditoriju un pretējā virzienā), nevis uz „informēšanu” (respektīvi – publiskās diplomātijas īstenotāja monologu, vienvirziena informācijas plūsmu). Zaudējot „klausīšanās” komponenti šajā procesā un „komunikācijas” vietā īstenojot tikai „informēšanas” aktivitātes, pastāv risks, ka mērķauditorija publiskās diplomātijas centienus uztvers kā propagandu un reaģēs uz tiem noraidoši (sīkāk par propagandu – 1.3.nodaļā).

Turklāt, atzīstot, ka publiskās diplomātijas jeb valsts ārpolitisko mērķu sekmēšanas funkciju netieši pilda arī personas un institūcijas, kuru primārais uzdevums nav komunikācija ar ārvalstu sabiedrību (piemēram, jebkura publiska persona, kas bauda autoritāti sabiedrībā, un publiski pauž savu viedokli par kādu jautājumu), šajā darbā tiks aplūkoti tikai ar mērķtiecīgām, plānotām publiskās diplomātijas aktivitātēm saistīti jautājumi.

Publiskās diplomātijas galvenais uzdevums – valsts nacionālo mērķu sekmēšana ārvalstīs caur komunikāciju ar šīs valsts sabiedrību – loģiski izriet no tās definīcijas. Savukārt konkrētāki publiskās diplomātijas mērķi un uzdevumi izriet no tās īstenotājvalsts ārpolitiskās darbības mērķiem un interesēm. Publiskā diplomātija ir tikai viens no līdzekļiem, ko valsts izmanto savu ārpolitisko mērķu sekmēšanai. Lai nodrošinātu tās panākumus, publiskās diplomātijas stratēģijai ir jābūt saskaņotai ar ārpolitisko darbību (lai darbi un vārdi nenonāktu pretrunā). Tāpat būtiska ir koordinēta publiskās diplomātijas īstenošana, kas nodrošina gan skaidrību, ar kādu mērķi tiek veikta komunikācija un kāds ir vēlamais tās rezultāts, gan vēstījuma ideoloģisko un saturisko konsekveni. Tieši tāpēc par vienu no publiskās diplomātijas līderiem pasaulē tiek uzskatīta Ķīna¹, kuras centralizētā pārvaldes struktūra nodrošina lielisku publiskās diplomātijas aktivitāšu koordinēšanu, Ķīnas vēstījumiem papildinot vienam otru, nevis nonākot savstarpējās pretrunās, kā tas nereti gadās demokrātiskiem režīmiem.

1.2. Tradicionālā diplomātija un publiskā diplomātija

Būtiskākā atšķirība starp tradicionālo diplomātiju un publisko diplomātiju ir to mērķauditorijā: pirmā saistīta ar valstu vai citu starptautisko aktoru oficiālo pārstāvju

---

¹ Melissen J. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Palgrave Macmillan, 2005. p. 8

savstarpējo komunikāciju, bet otrās mērķauditorija ir „vienkāršā tauta” ārvalstu sabiedrībā.¹

Pensionēts ASV diplomāts Kristofers Ross (*Christopher Ross*) uzskata, ka publiskās diplomātijas uzdevums ir atbalstīt tradicionālo diplomātiju, tāpēc tām jātiek plānotām un jādarbojas paralēli.² Viņam piebalso Dovs Linčs (*Dov Lynch*), kas uzsver, ka publiskās diplomātijas aktivitātes var daudzkārt pastiprināt tradicionālās diplomātijas aktivitāšu efektu.³ Publiskās diplomātijas „pievienotās vērtības” efekts šajā gadījumā saistīts ar faktu, ka salīdzinājumā ar tradicionālo diplomātiju publiskajā diplomātijā (gan tās īstenotāju, gan mērķauditorijas pusē) ir iesaistīts daudz plašāks cilvēku loks un tās intereses (mērķi) sniedzas tālāk par pašreizējās valdības interesēm.⁴ Tradicionāli diplomātiskajās aktivitātēs iesaistīto personu loks, kuru darba pienākumos ietilpa komunikācija ar ārvalstu pārstāvjiem, ir bijis stingri definēts – gan komunikācijas īstenotāji, gan tās mērķauditorija ir oficiālas amatpersonas, un pašai komunikācijai piemīt formāls raksturs – dažāda veida oficiālos komunikācijas dokumentus un paziņojumus var reģistrēt, ir iespējams izsekot nodotās informācijas ceļam no „sūtītāja” līdz „adresātam”. Savukārt informācija, kas tiek nodota un saņemta publiskās diplomātijas aktivitāšu ietvaros, sasniedz plašas sabiedrības masas, ir daudz brīvāk izplatāma tālāk un tās ceļš līdz „gala adresātam” bieži nav precīzi izsekojams.

Tradicionālās diplomātijas lomas mazināšanās un publiskās diplomātijas nozīmes pieaugums ir saistīts gan ar izmaiņām starptautiskajā situācijā, gan ar progresu komunikāciju tehnoloģiju attīstībā un tā sniegto gandrīz universālo piekļuvi informācijai. Parādoties jauniem komunikācijas kanāliem (galvenokārt interneta komunikācijas platformām – dažādiem sociālajiem tīkliem, blogiem u.c.), ir būtiski pieaudzis informācijas izplatīšanas ātrums, informācijas izplatīšanā tiek iesaistīta aizvien lielāka sabiedrības daļa un informācija sasniedz aizvien plašākas auditorijas. Līdz ar to mūsdienu situācijā, kad ir pieejami aizvien dažādāki informācijas avoti un sabiedrības viedokļa ietekmēšanas veidi, ar tradicionālo diplomātiju ir par maz. Ja agrāk sabiedrības viedokli lielā mērā veidoja televīzijā, radio vai laikrakstā pieejamā informācija (tātad – noteikts kāda atlasē mehānisma rezultātā) izvēlēts atsevišķu

---

¹ Snow N. *Rethinking Public Diplomacy*. Publicēts krājumā Snow N., Taylor P.M. *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. New York and London: Routledge, 2009, p.6

² Leonard M. *Public Diplomacy*. London: The Foreign Policy Centre, 2002, p.12

³ Lynch D. *Communicating Europe to the world: what public diplomacy for the EU?* EPC Working Paper No.21, November 2005, p.23

⁴ Leonard M. *Public Diplomacy*. London: The Foreign Policy Centre, 2002, pp.8-9

personu viedoklis, kas sasniedza lielāko daļu sabiedrības), tad mūsdienās, pateicoties dažādajiem sociālajiem tīkliem un citām komunikācijas platformām (piemēram, interneta mājaslapām vai blogiem), par viedokļa veidotājiem un ietekmētājiem kļūst aizvien lielāka daļa sabiedrības. Tādējādi aizvien lielāka daļa sabiedrības (viedokļu līderi, nevalstiskās organizācijas u.c.) tīši vai netīši kļūst arī par starptautiskās politikas dalībniekiem un valsts ir ieinteresēta ar šo sabiedrības daļu komunicēt, lai izmantotu to kā starpnieku savu ideju, ideoloģijas un nostājas popularizēšanā.

1.3. Publiskā diplomātija un propaganda

Īstenojot publisko diplomātiju, ir būtiski nošķirt to no propagandas. Kaut arī abām ir daudz kā kopīga, propaganda rada negatīvas asociācijas, jo sabiedrības uztverē saistās ar nacisma un komunisma propagandu 20.gadsimtā un tāpēc tiek uztverta kā manipulācija ar sabiedrības viedokli. Savukārt publiskajai diplomātijai vajadzētu būt „tīrai” – sniegt tikai patiesu informāciju, nekompromitējot sevi ar apšaubāmas, apstrīdamas informācijas izplatīšanu, jo tā apgrūtina izvirzīto mērķu sasniegšanu, ja sabiedrībai radīsies šaubas par vēstījuma patiesumu vai tā paudēja patiesajiem nolūkiem.

Tieši šī iemesla dēļ Aukstā kara laikā ASV koncentrējās uz publiskās diplomātijas jēdziena attīstīšanu un popularizēšanu, lai savas tēla veidošanas aktivitātes ārvalstīs nošķirtu no negatīvajām asociācijām, ko izraisīja sabiedrībā iesakņojusies izpratne un atmiņas par propagandas lietojumu II pasaules kara laikā.

Deivids Velčs (*David Welch*) propagandu definē kā „pārdomātus centienus ietekmēt mērķauditorijas viedokli, nododot tai idejas un vērtības kāda konkrēta, uzstājīga mērķa sasniegšanai, kas tiešā vai netiešā veidā kalpo propagandas īstenošanai un pasūtītāja interesēm. Šajā aspektā propaganda atšķiras no informācijas, kas cenšas faktus atspoguļot objektīvi, un no izglītošanas, kas cenšas atvērt studenta prātu. Propagandas mērķis ir tieši pretējs – uzspiest mērķauditorijai vai sabiedrībai kopumā vienu viedokli un izslēgt pārējos.”¹

Pēc Jana Melisena domām, būtiskākā atšķirība starp propagandu un publisko diplomātiju, kas abas mēģina ietekmēt cilvēku viedokļus (norādot tiem, ko domāt), ir tajā, ka publiskā diplomātija ieklausās sabiedrības viedoklī, tādējādi radot interaktīvu komunikāciju, nevis vienpusēju monologu.² Arī Marks Leonards (*Mark Leonard*)

¹ Welch D. *Power of Propaganda*. Publicēts žurnālā „History Today” Vol.49(8), August 1999, p.26

² Melissen J. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Palgrave Macmillan, 2005. p. 18

uzskata, ka publiskā diplomātija nenozīmē tikai informācijas nodošanu mērķauditorijai – galvenais ir panākt rezultātu, taču tādām nolūkam ir jāņem vērā, ka informācijas saņēmēja viedoklis un pieredze ir tikpat nozīmīgi kā informācijas sniedzēja vēstījums.¹ Tāpēc, lai publiskās diplomātijas centieni nepārvērstos par propagandu, ir būtiski iepazīt mērķauditoriju, tās uzskatus un domāšanas veidu, saprast, kāpēc mērķauditorijas viedoklis ir tieši tāds (piemēram, veicot socioloģiskās aptaujas), un izveidot dialogu ar mērķauditoriju, lai skaidrotu savu nostāju un radītu vēlmi to izprast, nevis izplatīt milzīgu daudzumu informācijas uzstājīga apgalvojuma formā ar mērķi pārliecināt mērķauditoriju, ka tieši informācijas izplatītāja viedoklis ir pareizais.

1.4. Publiskās diplomātijas instrumenti un to lietojums

Pensionēts ASV diplomāts, ASV Publiskās diplomātijas padomes prezidents Donalds Bišops (*Donald M. Bishop*) atminas, ka savulaik, kad publiskās diplomātijas jomā strādājošajiem ierēdņiem komunikācijas teorija speciāli netika mācīta, viņiem tomēr tika iedots trīspakāpju pamatmodelis, saskaņā ar kuru darbojas efektīva publiskā diplomātija.² Saskaņā ar šo modeli, vispirms tiek izvirzīts problēmjautājums jeb tēma, par kuru nepieciešams runāt ar ārvalstu sabiedrību, pēc tam tiek identificēta mērķauditorija un tikai tad tiek izstrādāta programma, ar kuras palīdzību maksimāli efektīvi komunicēt ar izvēlēto mērķauditoriju par izvēlēto tēmu. Trešā pakāpe (programmas izstrādāšana) ietver sevī gan piemērotāko publiskās diplomātijas instrumentu, gan informācijas kanālu izvēli un komunikācijas vēstījuma noformulēšanu. Attiecīgi, runājot par publiskās diplomātijas instrumentu izvēli un lietojumu, lai nodrošinātu maksimālo komunikācijas efektivitāti, vispirms ir būtiski izvirzīt problēmjautājumu jeb tēmu, kurai nepieciešams izstrādāt publiskās diplomātijas stratēģiju, un maksimāli precīzi identificēt mērķauditoriju.

Parasti publiskās diplomātijas stratēģija nozīmīgu nacionālu ārpolitikas mērķu īstenošanai tiek izstrādāta centralizēti, un tās īstenotājs bieži ir Ārlietu ministrija, kas ir atbildīga par dažādu ārpolitisku mērķu sasniegšanu. Tomēr lielākajām valstīm (kā ASV) un organizācijām (kā ES), kas var atļauties uzturēt savas pārstāvniecības nozīmīgākajās mērķauditorijas valstīs un personalizēt/piemērot vietējai situācijai komunikāciju ar izvēlēto mērķauditoriju, ir vērojama publiskās diplomātijas

---

¹ Leonard M. *Public Diplomacy*. London: The Foreign Policy Centre, 2002, p.47

² Bishop D.M. *Public Diplomacy: Time to Debate Change, Continuity, and Doctrine*. 2015.g.februāris. Pieejams: http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2015/0106/ca/bishop_pd.html, skatīts 11.03.2015

decentralizācija. Tādā situācijā, ņemot vērā konkrētās valsts un mērķauditorijas īpatnības, publiskās diplomātijas stratēģiju (ietverot gan problēmjaudājumu izvirzīšanu, gan mērķauditorijas identificēšanu, gan publiskās diplomātijas instrumentu un kanālu izvēli un vēstījuma noformulēšanu) izstrādā šajā valstī dislocētā pārstāvniecība (ES gadījumā – ES delegācija), kas to saskaņo ar centrālo vadību (ES gadījumā – ar ES „Ārlietu ministriju”, respektīvi, Eiropas Ārējās darbības dienestu, EĀDD).

Tā, piemēram, ASV diplomāts Hanss Tuhs ar vairāk nekā 30 gadu darba pieredzi, īstenojot ASV publisko diplomātiju Vācijā, Brazīlijā un Krievijā 20.gadsimta otrajā pusē, norāda, ka publiskajā diplomātijā mērķauditoriju izvēli, rīcības programmas izstrādi un īstenošanu veic ārvalstī izvietotā publiskās diplomātijas struktūrvienība, saņemot vienīgi vadības piekrišanu (nevis instrukcijas) no Vašingtonas.¹ Turklāt ārvalstīs izvietotajās publiskās diplomātijas struktūrvienībās tiek pieņemti darbā vietējie, kas labāk pārzina situāciju konkrētajā valstī, pārvalda valodu un orientējas kultūras niansēs un tāpēc var ieteikt visatbilstošākos publiskās diplomātijas instrumentus, kas vislabāk uzrunās vietējo sabiedrību.²

Publiskās diplomātijas problēmjaudājumi jeb galvenās tēmas komunikācijai ar ārvalstu sabiedrību ir atkarīgi no konkrētā publiskās diplomātijas īstenojama ārpolitiskās darbības mērķiem un bieži saistīti ar valsts tēla veidošanu. Tā, piemēram, Polija 2000.gadā uzsāka plašu, intensīvu publiskās diplomātijas kampaņu ES valstīs ar mērķi veidot pozitīvu Polijas un poļu tautas tēlu, lai veicinātu valsts uzņemšanu ES.³

Savukārt publiskās diplomātijas mērķauditoriju var nosacīti iedalīt divās grupās⁴:

- 1) vispārējā sabiedrība, ko var sīkāk iedalīt dažādās apakšgrupās pēc interesēm, vecuma, sociālā stāvokļa u.c. parametriem, kas ietekmē šai grupai piederīgo intereses un izmantotos informācijas kanālus, kas ir būtiski, izstrādājot stratēģiju

---

¹ Tuch H.N. *How Public Diplomacy Worked in Practice*. 2009.g.decembris. Pieejams: http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2009/1012/fsl/fsl_tuch.html, skatīts 11.03.2015. Šādu viedokli pauž arī cits ASV diplomāts Donalds Bišops (*Donald M.Bishop*) rakstā *Public Diplomacy: Time to Debate Change, Continuity, and Doctrine*. 2015.g.februāris. Pieejams: http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2015/0106/ca/bishop_pd.html, skatīts 11.03.2015.

² Bishop D.M. *Public Diplomacy: Time to Debate Change, Continuity, and Doctrine*. 2015.g.februāris. Pieejams: http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2015/0106/ca/bishop_pd.html, skatīts 11.03.2015

³ Ociepka B., Ryniejska M. *Public Diplomacy and EU Enlargement: the Case of Poland*. Netherlands Institute of International Relations „Clingendael”, Discussion papers in diplomacy, 2005, p.3

⁴ Ideja aizgūta no Key Communications. *A blueprint for enhancing understanding of and support for the EU-Ukraine Association Agreement including DCFTA in Ukraine*. Key Communications, Kyiv, 2013, p.13

komunikācijai ar šo grupu. Kā atsevišķas apakšgrupas var izdalīt, piemēram, uzņēmējus, jauniešus, pensionārus, pilsētu/lauku iedzīvotājus u.c.;

- 2) sabiedrības daļa, kas darbojas kā sabiedrības viedokļa veidotāji un tāpēc var pildīt arī informācijas kanāla lomu, nododot publiskās diplomātijas vēstījumu pārējai sabiedrībai. Tie ir plašsaziņas līdzekļi, pilsoniskās sabiedrības organizācijas (PSO)¹, akadēmiskās aprindas (augstskolu pasniedzēji) un populāras personas, kuru viedoklī ieklausās sabiedrība (politiķi, mākslinieki, aktieri, sportisti u.c.).

Šāds iedalījums ir būtisks, jo ļauj ar lielāku precizitāti izvēlēties visefektīvāko veidu komunikācijai ar konkrētajiem cilvēkiem. Tā, piemēram, ES komunikācijā ar uzņēmējiem trešajās valstīs ir būtiski uzsvērt tieši ar uzņēmējdarbību saistītos ES ārpolitikas aspektus (nodokļu jautājumus, kvalitātes standartus u.c.), studentiem daudz būtiskāka būs informācija par izglītības iegūšanas un darba iespējām ES, savukārt lauku iedzīvotājus interesēs konkrēti ar ES lauksaimniecības politiku saistīti aspekti (kvotas, maksājumi u.c.). Identificējot informācijas kanālus, no kuriem konkrētā grupa iegūst informāciju par tai interesējošajiem ES ārpolitikas aspektiem, un precīzi identificējot konkrētajai grupai aktuālās tēmas, ir vieglāk noformulēt efektīvu šai grupai adresētu komunikācijas vēstījumu.

Visai bieži ierobežoto laika, finanšu un cilvēkresursu dēļ publiskā diplomācija tiek īstenota nevis, uzrunājot mērķauditoriju tieši, bet gan „divpakāpju komunikācijas” veidā – uzrunājot universitāšu mācītājus, kas var nodot vēstījumu tālāk saviem studentiem; sniedzot paziņojumus un informatīvo materiālu rakstiskās preses pārstāvjiem, kas informāciju nodos saviem lasītājiem; uzaicinot uz organizētajiem pasākumiem televīzijas žurnālistus, kas pēc tam savos raidījumos

---

¹ Par pamatu šī jēdziena izmantošanai šajā darbā ņemta ES oficiālā izpratne, kā tā skaidrota 2012.gada Eiropas Komisijas paziņojumā, par pilsoniskās sabiedrības organizācijām atzīstot „visas nevalstiskas, bezpeļņas struktūras, bezpartejiskas un nevardarbīgas, ar kuru starpniecību cilvēki apvienojas, lai sasniegtu kopīgus mērķus un ideālus – vai tie būtu politiski, kultūras, sociāli vai ekonomiski. Darbojoties vietējā, valsts, reģionālā un starptautiskā mērogā, tās ietver pilsētu un lauku, formālas un neformālas organizācijas”. Piemēru uzskaitījumā ietvertas „uz kopienu balstītas organizācijas, nevalstiskas organizācijas, uz pārliecību balstītas organizācijas, fondi, pētniecības iestādes, dzimumu un LGBT organizācijas, kooperatīvi, profesionālas un uzņēmējdarbības asociācijas un bezpeļņas plašsaziņas līdzekļi. Arodbiedrības un darba devēju organizācijas, tā sauktie sociālie partneri, ir īpašas kategorijas pilsoniskās sabiedrības organizācijas.” Skat. Eiropas Komisija. *Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. Demokrātijas un ilgtspējīgas attīstības pirmsākumi. Eiropas iesaistīšanās ar pilsonisko sabiedrību ārējo attiecību jomā.* COM(2012) 492 final. Brisele, 12.09.2012, 3.lpp.

uzrunā skatītāju.¹ Tieši tāpēc būtiska loma publiskajā diplomātijā ir augstākminētajā sadalījumā minētajai otrajai mērķauditorijas grupai. Komunikācija ar to sabiedrības daļu, kas profesionālo pienākumu vai personiskas intereses vadīta ir sabiedriski aktīvāka un bieži arī labāk informēta par aktuālajiem jautājumiem (piemēram, žurnālisti, NVO pārstāvji, augstskolu pasniedzēji, politiķi u.c.) bieži ir vienkāršāka, jo šie cilvēki ir labāk informēti un vairāk ieinteresēti saņemt informāciju. Tomēr, tā kā šie cilvēki ietekmē arī pārējās sabiedrības viedokli par attiecīgajām tēmām, publiskās diplomātijas īstenošanai ir būtiski sniegt šai grupai īpaši detalizētu un precīzu informāciju, lai to būtu iespējams nodot tālāk bez pārpratumiem un izkropļojumiem. Tāpēc komunikācijā ar šo mērķauditorijas daļu īpaša nozīme ir, piemēram, žurnālistu apmācībai vai PSO konferencēm. Turklāt jāatceras, ka šīs grupas pārstāvji (piemēram, politiķi, PSO) spēj ne tikai ietekmēt sabiedrības viedokli, bet arī ir iesaistīti politisko lēmumu pieņemšanas procesā savā valstī, tāpēc vēl jo vairāk var būt noderīgi publiskās diplomātijas īstenošanu interesēm.

Saskaņā ar Dovu Linču publiskās diplomātijas aktivitātes var iedalīt trīs grupās:

- 1) Informācijas aktivitātes – gan ikdienas aktuālās informācijas izplatīšanu, gan stratēģisko komunikāciju;
- 2) Pētnieciskās un analīzes aktivitātes, kas nepieciešamas mērķauditorijas un tās uzskatu iepazīšanai;
- 3) Kultūras un izglītojošās aktivitātes ciešāku attiecību veidošanai starp divām sabiedrībām, ļaujot tām labāk iepazīt vienu otru.²

Otrais punkts Linča sadalījumā ir cieši saistīts gan ar mērķauditorijas identificēšanu (otrais punkts Bišopa trīspakāpju publiskās diplomātijas īstenošanas modelī), gan ar tai sekojošo komunikācijas aktivitāšu plānošanu (publiskās diplomātijas instrumentu un informācijas kanālu izvēli) un tādējādi ir ļoti būtisks aspekts publiskās diplomātijas efektivitātes nodrošināšanai. Tomēr tieši šis aspekts bieži vien tiek atstāts novārtā, tādējādi mazinot publiskās diplomātijas aktivitāšu efektivitāti un pietuvinot tās parastai propagandai, jo informācijas un izglītojošās aktivitātes tiek mēģināts īstenot, pietiekami neieklausoties mērķauditorijā un nepiesaistot šīs aktivitātes mērķauditorijas vajadzībām. Tāpat pētnieciskās un analīzes aktivitātes ir neatsveramas publiskās diplomātijas aktivitāšu rezultātu izvērtēšanā.

---

¹ Bishop D.M. *Public Diplomacy: Time to Debate Change, Continuity, and Doctrine*. 2015.g.februāris. Pieejams: http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2015/0106/ca/bishop_pd.html, skatīts 11.03.2015

² Lynch D. *Communicating Europe to the world: what public diplomacy for the EU?* EPC Working Paper No.21, November 2005, p.15

Savukārt abi pārējie Linča minētie punkti (informācijas aktivitātes un kultūras un izglītojošās aktivitātes) jau saistīti ar komunikācijas instrumentu un kanālu izvēli vēlamā publiskās diplomātijas vēstījuma nodošanai mērķauditorijai. Marks Leonards šīs aktivitātes iedala vēl sīkāk – trīs dimensijās ar atšķirīgu fokusu, plānošanas pakāpi un realizēšanas termiņu, kas atvieglo piemērotāko komunikācijas instrumentu un kanālu izvēli katrā konkrētajā situācijā:

- 1) Reaģējošā publiskā diplomātija, kas ietver ar publiskās diplomātijas stratēģiskajiem mērķiem saskaņotu reakciju uz aktuālajiem notikumiem. Šajā dimensijā iepriekšēja plānošana nav iespējama (kaut arī reakcijai, protams, jābūt saskaņotai ar centrālo publiskās diplomātijas mērķi) un reakcijas laiks mērāms stundās vai dienās;
- 2) Aktīvā publiskā diplomātija, kas nodarbojas ar centrālo publiskās diplomātijas stratēģiju atbalstošu pasākumu organizēšanu un citām plānotām aktivitātēm. Šai dimensijai nepieciešama gan stratēģiskā plānošana, gan finanšu resursi un tās darbības laiks mērāms nedēļās vai mēnešos;
- 3) Ilgtermiņa attiecību veidošana ar trešo valstu sabiedrību tās vērtību izprašanai un savu vērtību sekmēšanai. Šajā dimensijā īpaši nozīmīgi ir panākt augstu mērķauditorijas uzticības līmeni, tāpēc šīs dimensijas darbība mērāma gados.¹

Reaģējošās publiskās diplomātijas dimensijā vistipiskākie komunikācijas instrumenti ir tie, kas pieļauj operatīvu reakciju uz notikumiem, neprasot ne iepriekšēju plānošanu, ne lielus finanšu līdzekļus: dažāda veida informatīvi paziņojumi, piemēram, preses relīzes, publikācijas, amatpersonu uzrunas, u.c. Savukārt biežāk izmantotie informācijas kanāli – plašsaziņas līdzekļi (prese, televīzija, radio), oficiālo iestāžu mājaslapas un sociālo tīklu profili internetā. Šajā dimensijā publiskās diplomātijas aktivitātes ir saistītas ar plašsaziņas līdzekļu monitoringu, kas atļauj operatīvi reaģēt uz notikumiem, savukārt īstenoto komunikācijas aktivitāšu mērķauditorija parasti ir vispārējā sabiedrība.

Aktīvās publiskās diplomātijas dimensija ietver lielāko daļu plānoto publiskās diplomātijas aktivitāšu, kas vērstas uz komunikāciju vai nu ar vispārējo sabiedrību vai ar plašām tās grupām (piemēram, uzņēmējiem, PSO u.c.). Lietotie komunikācijas instrumenti un kanāli var ietvert visus iepriekšējā punktā minētos, taču tos papildina dažādas plānotas aktivitātes – semināri, konferences, informācijas kampaņas, vizītes

---

¹ Leonard M. *Public Diplomacy*. London: The Foreign Policy Centre, 2002, pp.10-20

skolās un universitātēs, dažādas plānotas publikācijas (bukleti, grāmatas, rakstu krājumi, materiāli internetā), kultūras pasākumi (filmu festivāli, teātra un dejas izrādes, foto un gleznu izstādes, ēdienu degustācijas) u.c.

Uz ilgtermiņa attiecību veidošanas dimensiju ietekmi, protams, atstāj arī abu iepriekšējo dimensiju ietvaros veiktās aktivitātes (t.i. grūti ilgtermiņā izveidot labas attiecības ar sabiedrību, ar kuru ikdienas komunikācija ir nesekmīga). Savukārt tieši šai dimensijai specifiskās aktivitātes ietver darbu, kura rezultāti gaidāmi ilgtermiņā; bieži vien tā ir ciešāka attiecību veidošana ar konkrētiem sabiedrības pārstāvjiem vai nelielām grupām no tās sabiedrības daļas, kas darbojas (vai perspektīvā var darboties) kā sabiedrības viedokļa veidotāji. Attiecīgi, šajā dimensijā izmantotie publiskās diplomātijas instrumenti ietver dažādas apmaiņas programmas, prakses un stipendiju iespējas, apmācību programmas, attiecību veidošanu ar PSO mērķa valstī, informācijas centru un kultūras centru dibināšanu un uzturēšanu mērķa valstī (spilgti piemēri – Britu padome, Francijas kultūras centrs, Gētes institūts) u.c.

1.5. Publiskās diplomātijas rezultātu novērtēšana

Neraugoties uz daudzajiem desmitiem darbu, kas pēdējo gadu laikā sarakstīti par publisko diplomātiju, tikai nedaudzi publiskās diplomātijas teorētiķi pievēršas publiskās diplomātijas rezultātu novērtēšanas jautājumam. Ņemot vērā publiskās diplomātijas aktivitāšu izklaidēto dabu, ir grūti izvēlēties kritērijus tās rezultātu un efektivitātes izvērtēšanai. Šī darba autorei pieejamajos avotos nav izdevies atrast kritērijus pilnīgi precīzai publiskās diplomātijas efektivitātes novērtēšanai.

Kā norāda Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas attīstības programmu informācijas un komunikācijas aktivitāšu vērtēšanas vadlīniju izstrādātāji¹, pastāv vairāki iemesli, kāpēc publiskās diplomātijas aktivitāšu rezultātus grūti novērtēt:

- 1) Ne vienmēr iespējams precīzi identificēt sabiedrības daļu, kas saņēmusi komunikācijas vēstījumu (piemēram, noskatījusies TV pārraidi, apmeklējusi interneta lapu, redzējusi vides reklāmu);
- 2) Publiskās diplomātijas mērķi parasti ir visai abstrakti un nav matemātiski precīzi un objektīvi izmērāmi (piemēram, labāka mērķauditorijas sapratne/viedoklis par publiskās diplomātijas īstenotāju);

---

¹ Department for International Development. *Monitoring and Evaluating Information and Communication for Development (ICD) Programmes: Guidelines*. March 2005, p.7

- 3) Publiskās diplomātijas rezultāti parasti vērojami ilgtermiņā un izriet no veikto pasākumu kopuma ilgākā laika periodā, tāpēc viena konkrēta pasākuma (konferences, publikācijas, TV pārraides u.c.) efekts nav izmērāms;
- 4) Situācijā, kad notiek mērķauditorijas sabiedrības viedokļu/attieksmes/uzskatu maiņa, kas saskan ar izvirzītajiem publiskās diplomātijas aktivitāšu mērķiem, šīs izmaiņas var būt saistītas ar daudziem citiem politiskiem, ekonomiskiem un sociāliem faktoriem, kuru ietekmi ir grūti nošķirt no publiskās diplomātijas pasākumu ietekmes.

Pie ļoti līdzīgiem secinājumiem nonākuši arī Polijas publiskās diplomātijas aktivitāšu efektivitātes vērtētāji, pētot Polijas īstenotās publiskās diplomātijas kampaņas rezultātus pirms valsts iestāšanās ES.¹

Tā kā publiskās diplomātijas mērķi parasti ir piesaistīti valsts ārpolitiskās darbības mērķiem un publiskās diplomātijas aktivitāšu uzdevums ir valsts ārpolitiskās darbības mērķu atbalstīšana un sekmēšana, tad šo valsts definēto ārpolitiskās darbības mērķu sasniegšana ir viens no indikatoriem, kas cita starpā var liecināt arī par publiskās diplomātijas aktivitāšu efektivitāti, tomēr šī saikne nav pierādāma.

Tā vietā publiskās diplomātijas aktivitāšu efektivitātes vērtēšanai galvenokārt tiek izmantotas dažāda veida mērķauditorijas socioloģiskās aptaujas, fokusgrupu diskusijas, ekspertu intervijas, plašsaziņas līdzekļu monitorings un citi instrumenti, kas ļauj sekot līdzi sabiedrības viedokļa izmaiņām.² Tas saistīts ar faktu, ka publiskās diplomātijas uzdevums ir komunikācija ar sabiedrību ar mērķi veidot tās viedokli kādā konkrētā jautājumā. Attiecīgi, sekojot līdzi sabiedrības viedokļa izmaiņām ilgākā laika periodā (piemēram, veicot atkārtotas aptaujas gadu no gada, uzdodot identiskus jautājumus), ir iespējams noteikt, vai sabiedrības viedoklis ir attīstījies publiskās diplomātijas īstenotājiem vēlamajā virzienā.

Atsevišķos gadījumos par publiskās diplomātijas aktivitāšu efektivitāti var liecināt arī dažādi statistikas dati. Piemēram, ja publiskās diplomātijas izvirzītais uzdevums ir valsts tēla uzlabošana ārvalstīs, tad pieaugošs ārvalstu tūristu skaits ir

---

¹ Ociepka B., Ryniejska M. *Public Diplomacy and EU Enlargement: the Case of Poland*. Netherlands Institute of International Relations „Clingendael”, Discussion papers in diplomacy, 2005, p.18

² Skat., piemēram, pētījumu par ES ārējās darbības redzamību: Consortium PARTICIP-ADE-DIE-DRN-ECDPM-ODI. *Evaluation of Visibility of EU external action*. Framework contract for Multi-country thematic and regional/country-level strategy evaluation studies and synthesis in the area of external co-operation. Ref.: EuropeAid/122888/C/SER/Multi. June 2012. Final Report, Vol.1

viens no indikatoriem, pēc kuriem var spriest par publiskās diplomātijas kampaņas panākumiem.¹

Vienlaikus, jāņem vērā, ka neviens no šiem rādītājiem (ne socioloģisko aptauju, ne statistikas dati) pilnīgi precīzi neatspoguļo tieši publiskās diplomātijas aktivitāšu efektivitāti, jo sabiedrības viedokli un tās paradumus (ceļošanas, iepirkšanās u.c.) ietekmē arī daudzi citi faktori, bet katra faktora atsevišķo ietekmi parasti nav iespējams precīzi noteikt.

---

¹ Ociepka B., Ryniejska M. *Public Diplomacy and EU Enlargement: the Case of Poland*. Netherlands Institute of International Relations „Clingendael”, Discussion papers in diplomacy, 2005, p.18

2. ES PUBLISKĀ DIPLOMĀTIJA

2.1. Vispārīgie principi un metodes

2.1.1. ES vispārējā komunikācijas stratēģija un publiskās diplomātijas vieta tajā

Runājot par ES vispārējās komunikācijas stratēģijas attīstību un publiskās diplomātijas vietu tajā, jāņem vērā, ka komunikācija ar sabiedrību ne dalībvalstīs, ne ārpus tām nekad nav bijusi ES mērķis pati par sevi. Izpratne par papildu komunikācijas (papildus tradicionālajai diplomātijai) nozīmi un nepieciešamību ES ir attīstījusies pamazām, laika gaitā, saskaroties ar dažādām šādas komunikācijas trūkuma izraisītām problēmām gan iekšienē, gan ārpusē. Risinot šādas problēmas (piemēram, Francijas un Nīderlandes iedzīvotāju referendumos pateikto „Nē” ES konstitūcijai), ES ir pamazām, soli pa solim attīstījusi savu pieeju komunikācijai ar dalībvalstu sabiedrību, vēlāk piemērojot šīs pašas metodes komunikācijai ar ārvalstu sabiedrību. Šī nodaļa izseko šim attīstības ceļam, kura gaitā pamazām ir mainījusies arī ES izpratne no nepieciešamības informēt sabiedrību (t.i. izplatīt informāciju; nodrošināt informācijas plūsmu virzienā ES -> sabiedrība) uz nepieciešamību komunicēt ar sabiedrību (t.i. veidot attiecības ar sabiedrību, to uzklautot un informējot; nodrošināt divvirzienu informācijas plūsmu ES <--> sabiedrība). Šī attīstība ir vērojama ES aktivitātēs, kur ir pieaudzis pētījumu un dažādu aktivitāšu skaits mērķauditorijas vajadzību, vēlmju un interešu noskaidrošanai, tādējādi radot pamatu mērķauditorijas specifiskajām vajadzībām piemērotu komunikācijas vēstījumu izstrādāšanai.

Tomēr ES retorikā (gan oficiālajos dokumentos, gan amatpersonu paziņojumos) jēdzieni „komunikācija” un „informēšana” bieži tiek lietoti kā savstarpēji aizstājami, neizšķirot to nozīmes nianšes, tāpēc nereti gadās, ka „komunikācijas stratēģija” ietver tikai ar sabiedrības informēšanu saistītas aktivitātes, savukārt „informācijas kampaņa” ir ietverti pasākumi, kas ļauj sabiedrību ne tikai informēt, bet arī noskaidrot tās viedokli par būtiskiem jautājumiem.

Savukārt publiskās diplomātijas jēdziens ES oficiālajā dokumentācijā tiek izmantots maz, tā vietā bieži dodot priekšroku jēdzieniem „informēšana”, „komunikācija”, „vērtību popularizēšana” vai „tēla veidošana”, turklāt stingri nenodalot šo jēdzienu nozīmes atšķirības. Lai izvairītos no šo dažādo jēdzienu lietošanas radītā sajukuma, šajā maģistra darbā ņemta vērā šī ES terminoloģijas

īpatnība, un aktivitātes, kas funkcionāli atbilst publiskās diplomātijas definīcijai, analizētas kā publiskās diplomātijas jomai piederošas, neatkarīgi no to apzīmējuma ES dokumentos. Savukārt ES publiskās diplomātijas definīcija noformulēta, valstij raksturīgos elementus vispārējās publiskās diplomātijas definīcijā aizstājot ar valstu savienībai raksturīgiem. Attiecīgi, pieņemot, ka kādas valsts publiskā diplomātija ir tās mērķtiecīga komunikācija ar sabiedrību citā valstī savu nacionālo mērķu un interešu sekmēšanai¹, ES publiskā diplomātija saprotama kā mērķtiecīga ES komunikācija ar sabiedrību trešajā valstī ES kopējo mērķu un interešu sekmēšanai.

ES komunikācijas (gan ar tās dalībvalstu, gan trešo valstu sabiedrību) saturs un uzdevumi ir balstīti uz ES darbību un tās eksistences mērķiem. Kā 2006.gada Baltajā grāmatā par Eiropas komunikācijas politiku norāda Eiropas Komisija, komunikācija kā process nav nošķirama no komunikācijas vēstījuma satura, kas savukārt ir cieši saistīts ar konkrētu ES darbību un rīcības politiku (gan politikas izstrādi, gan tās īstenošanu un komunicēšanu).² Tikmēr Eiropas politikas centra pētnieks Antonio Misiroli (*Antonio Missiroli*), runājot tieši par publisko diplomātiju, uzver, ka, lai sūtītu mērķauditorijai nepārprotami skaidru, centrālai pamatidejai piesaistītu komunikācijas vēstījumu, ir nepieciešama saskaņa starp vārdiem un darbiem, pretējā gadījumā mērķauditorija šim vēstījumam nenoticēs.³

Attiecīgi, lai runātu par ES komunikācijas stratēģiju, ir būtiski vispirms saprast tās pamatā esošos ES eksistences un darbības mērķus. Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību (LES) 2.pantu ES ir dibināta, „pamatojoties uz vērtībām, kas respektē cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un cilvēktiesības, tostarp minoritāšu tiesības”⁴. ES mērķis ir „veicināt mieru, stiprināt savas vērtības un savu tautu labklājību”⁵.

Šīs pamatlīgumos⁶ ietvertās vērtības ir arī ES ārpolitikas doktrīnas pamatā – LES 3.panta 5.punkts nosaka, ka „attiecībās ar citām pasaules daļām Savienība

---

¹ Vairāk par publiskās diplomātijas definīciju skat.1.1.nodaļā.

² Commission of the European Communities. *White Paper on a European Communication Policy*. COM(2006) 35 final. Brussels, 01.02.2006, p. 2

³ Misiroli A. „Stand and deliver: the European ‘message’ abroad” in Lynch D. *Communicating Europe to the world: what public diplomacy for the EU?* EPC Working Paper No.21, November 2005, p.7

⁴ *Līguma par Eiropas Savienību konsolidētā versija*. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C 326, 26.10.2012, 2.pants

⁵ Turpat, 3.panta 1.punkts

⁶ Pašreiz spēkā esošie ES līgumi ir: Lisabonas Līgums, Līgums par Eiropas Savienības darbību, Līgums par Eiropas Savienību, Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līgums un Eiropas Savienības pamattiesību harta.

atbalsta un sekmē savas vērtības un intereses ... . Tā veicina mieru, drošību, ilgtspējīgu Zemes attīstību, solidaritāti un savstarpēju cieņu starp tautām, brīvu un godīgu tirdzniecību, nabadzības izskaušanu un cilvēktiesību un jo īpaši bērnu tiesību aizsardzību, kā arī starptautisko normu stingru ievērošanu un attīstību”¹. Savukārt 21.panta 1.punkts nosaka: „Savienības starptautiskās darbības virzītājspēks ir principi, kuri ir iedvesmojuši tās izveidi, attīstību un paplašināšanos un kurus tā tiecas veicināt visā pasaulē, proti, demokrātija, tiesiskums, universāls un nedalāms cilvēktiesību un pamatbrīvību princips, cilvēka cieņas neaizskaramība, vienlīdzības un solidaritātes princips, kā arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu un starptautisko tiesību ievērošana.”² No šiem principiem izriet ES ārpolitiskās darbības mērķi – sargāt savas vērtības un pamatintereses, konsolidēt un atbalstīt demokrātiju, tiesiskumu, cilvēktiesības un starptautisko tiesību principus, saglabāt mieru un novērst konfliktus, veicināt jaunattīstības valstu ilgtspējīgu attīstību, veicināt visu valstu integrāciju pasaules ekonomikā utt.³

Saprotamu iemeslu dēļ ES tradicionāli pievērsusi daudz vairāk uzmanības iekšējai komunikācijai, nevis komunikācijai ar ārpasauli, turklāt priekšroku dodot tradicionālās diplomātijas instrumentu, nevis publiskās diplomātijas izmantošanai. Šī ES komunikācijas specifika skaidrojama galvenokārt ar ES sarežģīto uzbūvi un darbības mehānismu, kā arī ar tās attīstības ceļu, balstoties uz mēģinājumu un kļūdu metodi, nevis iepriekš noteiktu un izmēģinātu modeli. Šādā situācijā, kad jebkuras izmaiņas ES uzbūvē vai darbībā skar simtiem miljonu tās pilsoņu, koordinēta un strukturēta iekšējā komunikācija ir īpaši būtiska, lai saglabātu Savienības spēju pilnvērtīgi funkcionēt, bet ārējā komunikācija kļūst būtiska tad, kad ir sakārtota un funkcionēt spējīga iekšējā dimensija.

Nepieciešamību pēc vienotas komunikācijas stratēģijas ES sāka spilgti apzināties pēc 2000.gada – pēc vienotās valūtas eiro ieviešanas, pēc ES vēsturē lielākās paplašināšanās 2004.gadā un jo sevišķi pēc 2005.gada, kad Francijas un Nīderlandes iedzīvotāji referendumos noraidīja ES Konstitūciju. Šie notikumi skaidri norādīja uz nepieciešamību runāt ar ES iedzīvotājiem, lai tiem skaidrotu notiekošās pārmaiņas un panāktu sabiedrības atbalstu ES idejai kopumā. Vēl vairāk – Francijas un Nīderlandes referendumu darbojās kā modinātāja zvans ES, signalizējot par

---

¹ *Līguma par Eiropas Savienību konsolidētā versija*. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C 326, 26.10.2012, 3.panta 5.punkts

² Turpat, 21.panta 1.punkts

³ Turpat, 21.panta 2.punkts

kļūdām/nepilnībām Savienības un konkrēto dalībvalstu komunikācijas politikā, kā rezultātā iedzīvotāju viedoklis par ES Konstitūciju nesakrita ar šo valstu valdību viedokļiem un referendumu rezultāti bija pretēji gaidītajiem. Attiecīgi, šajā periodā veidojās arī ES izpratne par to, ka „daudz informācijas” nenozīmē „efektīvu komunikāciju” un ne vienmēr noved pie vēlamā rezultāta, ka nepietiek ar informācijas izplatīšanu, bet ir nepieciešama rūpīga mērķauditorijas vajadzību un interešu analīze, lai noformulētu efektīvu komunikācijas vēstījumu.

Šo iemeslu dēļ ES institūcijas pēc gadsimtu mijas koncentrējās uz komunikācijas attīstīšanu ar iekšējo auditoriju un tikai pakārtoti iekļāva komunikācijas politikā arī ārējo auditoriju. Šajā periodā ES stratēģiskie komunikācijas dokumenti koncentrējās uz komunikāciju ar Savienības dalībvalstu iedzīvotājiem, tomēr tajos vērojams attīstības ceļš, kādu ES institūcijas noiet, sākot ar izpratni par nepieciešamību informēt sabiedrību un beidzot ar atziņu, ka būtiska ir ne tikai informācija, bet arī komunikācija – dialogs ar sabiedrību līdzšinējā monologa vietā. Paralēli attīstās arī izpratne par nepieciešamību uzrunāt ES pilsoni tiešā veidā, nevis ar oficiālo iestāžu starpniecību, noskaidrojot, kas interesē ES iedzīvotāju un kas viņam aktuāls un sniedzot viņam tieši šo informāciju viņam pieņemamā veidā un saprotamā valodā. Tā kā atbilstošu stratēģisko dokumentu par ES komunikāciju ar trešajām valstīm un to sabiedrībām nav, bet komunikācijas procesa organizācija trešajās valstīs lielā mērā izriet no secinājumiem, kas izdarīti iekšējās komunikācijas politikas attīstības gaitā, tad ir būtiski izsekot nozīmīgākajiem šī komunikācijas politikas attīstības ceļa notikumiem.

Tā Eiropas Komisijas 2001.gada Baltā grāmata par Eiropas pārvaldi paredzēja būtiskas reformas ES institūciju darbā un komunikācijas politikā ar mērķi skaidrot ES tēlu, darbību un lēmumu pieņemšanas gaitu gan pašreizējo, gan nākotnes ES dalībvalstu PSO¹ (tātad – gan iekšējai, gan ārējai auditorijai). Šī Baltā grāmata paredzēja arī pastiprināt sadarbību ar PSO, pastiprinot Eiropas Ekonomikas un sociālās komitejas (EESK) lomu, lai labāk iesaistītu PSO ES mērķu īstenošanā un sniegtu tai iespēju paust savu viedokli aktuālajos jautājumos.

---

¹ Commission of the European Communities. *European governance – A white paper*. COM(2001) 428 final. Official Journal C 287, 12.10.2001, p. 6

2001.gadā Komisija piedāvāja arī plānu informācijas un komunikācijas aktivitāšu koordinēšanai nozīmīgāko ES struktūrvienību starpā¹, lai uzlabotu to darbības efektivitāti un nodrošinātu ES pilsoņus ar visaptverošu, saskaņotu informāciju, izslēdzot informācijas vai komunikācijas aktivitāšu dublēšanos vai nepilnīgas informācijas sniegšanu.

Savukārt 2002.gadā Komisijas izstrādātā informācijas un komunikācijas stratēģija atzina nepieciešamību pēc saskaņotas un visaptverošas komunikācijas politikas, lai uzlabotu sabiedrības viedokli un izpratni par ES, tās struktūru un darbību². Izstrādātā stratēģija paredzēja, ka ES institūciju komunikācijas aktivitātēm jābalstās uz ES pamatlīgumos ietvertajām vērtībām, noteica prioritārās komunikācijas tēmas (ES paplašināšanās; ES nākotne; brīvības, drošības un tiesiskuma telpa; ES loma pasaulē³) un četras grupās iedalīja informācijas kanālus, ar kuru palīdzību sasniegt dalībvalstu sabiedrību: ES informācijas tīkli (t.i., ES pārstāvniecības, informācijas centri, dokumentu centri, u.c.), plašsaziņas līdzekļi, PSO un sabiedrības viedokļu līderi.⁴ 2004.gadā Komisija veica šo informācijas kanālu lietojuma un efektivitātes izvērtējumu komunikācijā ar ES pilsoņiem, norādot uz nepieciešamību pēc labākas komunikācijas centralizētas plānošanas un koordinēšanas un pārstāvniecību uzdevumu skaidrākas definēšanas.⁵

Šie dokumenti bija būtisks solis virzienā uz informācijas sadrumstalotības novēršanu un ES „vienotās balsis” meklēšanu, kas joprojām ir viena no būtiskākajām problēmām gan ES iekšējā, gan ārējā komunikācijā.

Kā nākamie ar komunikācijas stratēģiju saistītie dokumenti ir izceļami 2005.gada Komisijas Rīcības plāns ar mērķi uzlabot komunikāciju par Eiropu⁶ un tam

---

¹ Commission of the European Communities. *Communication from the Commission to the Council, European Parliament, Economic and Social Committee, the Committee of the Regions on A New Framework for Co-operation on Activities Concerning the Information and Communication Policy of the European Union*. COM(2001) 354 final. Brussels, 27.06.2001

² Commission of the European Communities. *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on an information and communication strategy for the European Union*. COM(2002) 350 final. Brussels, 02.07.2002. p. 11

³ Turpat, p. 13

⁴ Turpat, p. 30

⁵ Commission of the European Communities. *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on implementing the information and communication strategy for the European Union*. COM(2004) 196 final. Brussels, 20.04.2004

⁶ Commission of the European Communities. *Communication to the Commission: Action Plan to Improve Communicating Europe by the Commission*. SEC(2005) 985 final. Brussels, 20.07.2005

sekojošā 2006.gada Komisijas Baltā grāmata par Eiropas komunikācijas politiku¹. Kaut arī Rīcības plāns ietver nelielu atsauci uz Komisijas deleģācijām, kuru komunikācijas aktivitātes veido ES tēlu trešajās valstīs², abu šo dokumentu uzmanības centrā ir komunikācija ES iekšienē. Sākot ar šiem dokumentiem, ES komunikācijas stratēģijā iezīmējas būtiska atšķirība – ja iepriekšējos dokumentos līdztekus un bieži ar vienādu nozīmi tika izmantoti jēdzieni „informācija” un „komunikācija”, bet paši dokumenti koncentrējās vairāk uz sabiedrības informēšanu, nevis komunicēšanu ar to, tad 2005.gada Rīcības plāns un 2006.gada Baltā grāmata liek uzsvāru uz komunikāciju ar sabiedrību un pievērš pastiprinātu uzmanību atgriezeniskās saites iegūšanai un izmantošanai. Komisija oficiāli atzīst: „Komunikācija ir kas vairāk nekā informācija: tā nodibina attiecības un iniciē dialogu ar Eiropas pilsoņiem, tā uzmanīgi ieklausās un izveido saikni ar cilvēkiem. Tā nav mehāniska, bezjēdzīga darbība, bet gan nozīmīga politiskā procesa sastāvdaļa.”³ Turklāt tā kā tieši ap šo laiku ES sāk pastiprināti apzināties arī publiskās diplomātijas nozīmi, Lielbritānijas Ārpolitikas centra pētnieki rekomendēja izmantot 2005.gada Rīcības plāna izstrādes gaitā gūtās mācības un secinājumus arī ES publiskās diplomātijas attīstīšanai.⁴

Izvērtējot 2002.gadā izstrādātās stratēģijas panākumus un neveiksmes, Komisija 2005.gada Rīcības plānā norāda uz būtiskākajiem trūkumiem, ko nepieciešams labot komunikācijas politikas īstenošanā:

- 1) Nepietiekamās plānošanas un koordinācijas dēļ komunikācijas aktivitātes joprojām ir pārāk sadrumstalotas un tādēļ nepietiekami efektīvas;
- 2) Komunikācijas vēstījumi pārāk koncentrējas uz politiskajām prioritātēm („ko nepieciešams pastāstīt”), nevis sabiedrības interesēm un vajadzībām („ko sabiedrība grib/tai nepieciešams zināt”);
- 3) Iepriekšējā Komisijas izstrādātā stratēģija pārāk koncentrējusies uz informācijas kampaņu sponsorēšanu, nevis uz dialogu un aktīvu komunikāciju ar sabiedrību.⁵

Lai risinātu šīs problēmas, Rīcības plāns paredzēja precizēt Komisijas ģenerāldirektorātu, komisāru un citu komunikācijā iesaistīto aktoru pienākumus un

---

¹ Commission of the European Communities. *White Paper on a European Communication Policy*. COM(2006) 35 final. Brussels, 01.02.2006

² Commission of the European Communities. *Communication to the Commission: Action Plan to Improve Communicating Europe by the Commission*. SEC(2005) 985 final. Brussels, 20.07.2005, p.7

³ Turpat, p. 3

⁴ Fiske de Gouveia P., Plumridge H. *European Infopolitik: Developing EU Public Diplomacy Strategy*. London: The Foreign Policy Centre, 2005, p.23

⁵ Commission of the European Communities. *Communication to the Commission: Action Plan to Improve Communicating Europe by the Commission*. SEC(2005) 985 final. Brussels, 20.07.2005, p. 4

uzlabot uzdevumu koordināciju; pievērst vairāk uzmanības „klausīšanās” procesam, lai ņemtu vērā atgriezeniskās saites (dažādu socioloģisko aptauju, pētījumu u.c.) nodrošināto informāciju; palielināt Komisijas pārstāvniecību dalībvalstīs lomu u.c. Savukārt 2006.gada Baltajā grāmatā Komisija piedāvā „fundamentāli jaunu pieeju – apņēmīgu pāreju no vienvirziena komunikācijas uz intensīvu dialogu; no komunikācijas, kas fokusēta uz institūcijām, uz komunikāciju, kas fokusēta uz iedzīvotājiem; no Briselē bāzētas uz decentralizētu pieeju”¹. Parādās arī ideja, ka nepieciešams dot ES pilsoņiem lielāku iespēju ietekmēt ES politiku, tāpēc nepieciešams izglītēt sabiedrību, radīt labvēlīgus apstākļus Eiropas mēroga debatēm un dot iedzīvotājiem iespēju vērsties pie ES pārvaldes iestādēm ar ierosinājumiem, jautājumiem un iebildumiem. Šo tēmu detalizēti attīsta Komisijas 2005.gada D plāns, kurā uzsvars likts tieši uz sabiedrības diskusiju veicināšanu dalībvalstīs par ES nākotni un lomu pasaulē², bet praksē šī ideja tiek īstenota caur Eiropas Komisijas programmu „Eiropa pilsoņiem”, kas pirmoreiz darbojas laika periodā no 2004.-2006.gadam³, bet pēc tam arī abu nākamo finanšu periodu ietvaros no 2007.-2013.gadam⁴ un no 2014.-2020.gadam⁵. Faktiski, tieši šajā periodā (2005.-2006.gadā) ES retorikā un aktivitātēs vērojama pāreja no „sabiedrības informēšanas” uz „komunikāciju ar sabiedrību”.

Iepriekšminētie stratēģiskie dokumenti un iniciatīvas koncentrējas uz ES komunikāciju ar saviem pilsoņiem un iezīmē šādus nozīmīgus punktus ES komunikācijas politikas attīstībā, kas spēlē būtisku lomu arī publiskās diplomātijas metožu un principu attīstībā:

- 1) Informācijas un komunikācijas ar sabiedrību nozīmes apzināšanos;
- 2) Atziņu par vienotas, kādam centralizētam mērķim/idejai pakārtotas informācijas/komunikācijas politikas nepieciešamību;

---

¹ Commission of the European Communities. *White Paper on a European Communication Policy*. COM(2006) 35 final. Brussels, 01.02.2006, p. 4

² Commission of the European Communities. *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: The Commission's contribution to the period of reflection and beyond: Plan-D for Democracy, Dialogue and Debate*. COM(2005) 494 final. Brussels, 13.10.2005

³ Council Decision 2004/100/EC of 26 January 2004 establishing a Community action programme to promote active European citizenship (civic participation). Official Journal L 30, 04.02.2004, pp.6-14

⁴ Decision No 1904/2006/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 establishing for the period 2007 to 2013 the programme „Europe for Citizens” to promote active European citizenship. Official Journal L 378, 27.12.2006, pp.32-40

⁵ Council Regulation No 390/2014 of 14 April 2014 establishing the „Europe for Citizens” programme for the period 2014-2020. Official Journal L 115, 17.04.2014, pp.3-13

- 3) Atziņu, ka nepietiek sabiedrību informēt – ar to vajag komunicēt, ņemot vērā ne tikai ES institūciju nepieciešamību izplatīt informāciju, bet arī sabiedrības vēlmes un vajadzību konkrēto informāciju saņemt.

Tieši ap šo laiku ES sāk apzināties arī komunikācijas ar trešo valstu sabiedrību nozīmi, kaut arī kādu laiku vēl vilcinās izmantot publiskās diplomātijas jēdzienu oficiālajā komunikācijā. 2005.gada publikācijā Anna Mičalski (*Anna Michalski*) norāda, ka savos ārpolitiskās darbības centienos (īpaši aktivitātēs, kas saistītas ar ES tēla veidošanu un rīcības skaidrošanu, balstoties uz pamatlīgumos ietvertajām vērtībām) Eiropas Komisija un Padome „izmanto kognitīvās pārliecināšanas stratēģiju, kas atgādina publiskajā diplomātijā pielietotos priekšstatus un metodes”¹, kaut arī oficiālajos abu institūciju dokumentos publiskās diplomātijas jēdziens netiek izmantots. Intervijās ar Eiropas politikas centra pētnieku Dovu Linču Eiropas Komisijas amatpersonas atzinušas, ka izvairās no tā lietošanas, jo žurnālisti bieži jauca publisko diplomātiju ar propagandu, bet ES nevēlas tikt saistīta ar propagandas aktivitātēm.²

Tomēr neilgi pēc tam publiskās diplomātijas jēdziens ienāk arī ES oficiālajā leksikā. 2006.gada februārī ES Ārējo attiecību un kaimiņvalstu politikas komisāre B.Ferrero Valdnerē, runājot par publiskās diplomātijas nozīmi ES tēla veidošanā, norāda: „Tā kā demokrātisku valstu skaits aizvien pieaug un informācijas avotu daudzums un spēja sasniegt auditorijas visā pasaulē palielinās, komunikācija ar sabiedrību mūsu partnervalstīs kļūst aizvien nozīmīgāka. ... Kaut arī ES tēls pasaulē lielākoties ir pozitīvs, ārpus Savienības robežām zināšanas par konkrētiem mūsu politikas virzieniem un aktivitātēm bieži vien ir ierobežotas. Mums nepieciešams informēt plašāku sabiedrību par ES politikas virzieniem, tās pamatvērtībām un mērķiem globālajā arēnā.”³ Šim nolūkam 2006.g.februārī B.Ferrero Valdnerē prezentē Komisijas paziņojuma projektu „ES pasaulē: pretim ES ārpolitikas komunikācijas stratēģijai 2006.-2009”⁴, kas vēl līdz šim brīdim ir vienīgais šāda mēroga stratēģiskais

---

¹ Michalski A. *The EU as a Soft Power: the Force of Persuasion*. Publicēts krājumā Melissen J. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Palgrave Macmillan, 2005. p. 126

² Lynch D. *Communicating Europe to the world: what public diplomacy for the EU?* EPC Working Paper No.21, November 2005, p.26. Par publiskās diplomātijas un propagandas kopīgo un atšķirīgo skāt. 1.3.nodaļu.

³ Ferrero-Waldner B. *The EU in the World*. European Policy Centre Breakfast Briefing. Brussels, 02.02.2006, p.5

⁴ Ferrero-Waldner B. *Draft Communication of Mrs Ferrero-Waldner to the Commission: The EU in the World – Towards a Communication Strategy for the European Union's External Policy, 2006-2009*. C(2006) 329.

ES dokuments, kas koncentrējas uz ārējo komunikāciju. Saskaņā ar šajā projektā sniegto Komisijas tā brīža izpratni „publiskā diplomātija ietver visas aktivitātes, kas ietekmē trešo valstu sabiedrības viedokli un izpratni par valsti vai institūciju, kas īsteno publiskās diplomātijas aktivitātes. Līdz ar to šīs aktivitātes nav vērstas vienīgi uz trešo valstu plašsaziņas līdzekļiem un politiskajām figūrām, bet gan uz šo valstu plašāku sabiedrību”¹. Stratēģijas projektā izvirzītais ārējās komunikācijas mērķis ir „skaidrot ES politikas virzienus un aktivitātes, kā arī tās pamatvērtības un mērķus pašreizējiem un potenciāliem viedokļu veidotājiem un plašākai ieinteresētajai sabiedrības daļai”². Stratēģija koncentrējas uz labākas saskaņotības nodrošināšanu ES komunikācijā, uzsver, ka „laba komunikācija ir balstīta uz dažiem precīziem, saprotamiem komunikācijas vēstījumiem, nevis nepārtrauktu šķietami nesaistītas informācijas plūsmu”³, un piedāvā būtiskākos mērķauditorijām nododamos komunikācijas vēstījumus nozīmīgākajās ES darbības jomās. Šajā procesā būtiska loma tiek piešķirta Komisijas delegācijām, kas veido un uztur attiecības ar viedokļu līderiem trešo valstu sabiedrībā un kam, pēc stratēģijas autoru domām, būtu jādarbojas kā filtram, atlasot būtiskos komunikācijas vēstījumus no nebūtiskajiem un pārliecinoties par to atbilstību ES centrālajai komunikācijas stratēģijai.⁴

Diemžēl vienota ES ārējās komunikācijas stratēģija uz šī projekta pamata tā arī netika izstrādāta, kaut arī tajā ietvertās idejas tiek praksē izmantotas, plānojot un īstenojot ES ārējo komunikāciju. B.Ferero Valdneres piedāvātā stratēģijas projekta publiskās diplomātijas un tās mērķu un uzdevumu izpratne ietverta, piemēram, šādos vēlākos ES dokumentos un informatīvajos materiālos:

- 2006.gada jūnijā publiskotie Komisijas ierosinājumi lielākas ES rīcības saskaņotības, efektivitātes un redzamības panākšanai. Tajos kā publiskās diplomātijas galvenais uzdevums izvirzīts: „popularizēt ES politikas virzienus un rīcības modeļus un palielināt ES redzamību ārējās darbības, attīstības palīdzības un katastrofu seku likvidēšanas jomā (minot konkrētus piemērus, ne tikai skaitļus)”⁵.

---

¹ Ferrero-Waldner B. *Draft Communication of Mrs Ferrero-Waldner to the Commission: The EU in the World – Towards a Communication Strategy for the European Union’s External Policy, 2006-2009*. C(2006) 329. p.7

² Turpat, p.2

³ Turpat, p.3

⁴ Turpat, p.4

⁵ Commission of the European Communities. *Communication from the Commission to the European Council of June 2006: Europe in the World – Some Practical Proposals for Greater Coherence, Effectiveness and Visibility*. COM(2006) 278 final. Brussels, 08.06.2006, p.10

- 2007.gadā Eiropas Komisijas Ārējo attiecību ģenerāldirektorāta publicētā brošūra, kurā ES publiskās diplomātijas aktivitātes aplūkotas Savienības 50 gadu jubilejas svinību ietvaros.¹ Tajā kā publiskās diplomātijas uzdevums ir minēta sabiedrības viedokļa ietekmēšana, precizējot, ka publiskā diplomātija „sekmē ES intereses caur sapratni, informēšanu un ietekmēšanu. Tas nozīmē precīzi skaidrot ES mērķus, politiku un aktivitātes un sekmēt šo mērķu saprašanu, īstenojot dialogu ar pilsoņiem, sabiedrības grupām, institūcijām un plašsaziņas līdzekļiem”². Daudzo ES piecdesmitgadei veltīto publiskās diplomātijas pasākumu (t.sk. publikāciju presē, konferenču, semināru, izstāžu, filmu festivālu, dejas un teātra izrāžu, konkursu un sporta pasākumu) mērķis bija uzlabot trešo valstu sabiedrības informētību par ES un popularizēt ES pamatvērtības.
- 2012.gada nogalē publicētā ES delegācijām domātā „Informācijas un komunikācijas rokasgrāmata”. Tajā kā galvenais publiskās diplomātijas mērķis izvirzīta sabiedrības informētības palielināšana un viedokļa uzlabošana par ES³, bet kā pamats komunikācijas aktivitātēm ES ārpolitikā minēta ES vērtību popularizēšana un miera, drošības un labklājības veicināšana⁴.

No šiem dokumentiem redzams, ka kopumā ES izpratne par publiskās diplomātijas būtību un funkcijām sakrīt ar citu valstu un starptautisko aktoru izpratni par šo tēmu un publiskā diplomātija tiek uztverta kā instruments savu mērķu un interešu sekmēšanai trešajās valstīs. Kā ES publiskās diplomātijas nozīmīgākie uzdevumi izkristalizējas ES tēla veidošana un tās pamatvērtību, mērķu, politikas virzienu un aktivitāšu skaidrošana trešo valstu sabiedrībai.

Kopumā, izsekojot ES komunikācijas politikas attīstībai, redzams, ka pastiprinātu uzmanību komunikācijai ar trešo valstu sabiedrību ES sāka pievērst tikai 2005.-2006.gadā, kad tika izstrādāts pirmais ārējās komunikācijas stratēģijas projekts. Tomēr tajā ietvertie komunikācijas principi (koncentrēšanās uz dialogu ar sabiedrību vienvirziena informācijas plūsmas vietā; mērķauditorijas analīze, lai nodrošinātu

---

¹ European Commission Directorate-General for External Relations. *The EU's 50th anniversary celebrations around the world: A glance at EU public diplomacy at work*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007.

² Turpat, p.13

³ European External Actions Service Strategic Communication Division. *Information and Communication Handbook for EU Delegations in Third Countries and to International Organisations*. December 2012, p. 3

⁴ Turpat, p. 4

precīzus, tai saprotamus un efektīvus komunikācijas vēstījumus) ir balstīti uz mācībām, ko ES guvusi, attīstot komunikācijas prasmes ar ES dalībvalstu sabiedrību, sevišķi pēc 2000.gada.

Līdz šim brīdim 2006.gada stratēģijas projekts ir vienīgais ES stratēģiskais dokuments, kas konkrēti definē ES publiskās diplomātijas mērķus un uzdevumus. Tomēr desmit gadu laikā kopš tā izstrādāšanas ir notikušas būtiskas reformas ES struktūrā un darbības organizācijā, ieskaitot ārējo komunikāciju un ārējo darbību kopumā¹. Tāpat ir ievērojami mainījusies starptautiskā situācija un ES loma globālajā arēnā, tāpēc būtu ļoti nepieciešama atjaunota ES publiskās diplomātijas stratēģija, kurā ņemtas vērā šīs izmaiņas, lai nodrošinātu maksimālu publiskās diplomātijas efektivitāti pašreizējā situācijā.

2.1.2. ES publiskās diplomātijas tiesiskais regulējums – kas un uz kāda pamata

īsteno ES publisko diplomātiju

Līdz Lisabonas līgumam² ES ārējās komunikācijas politika un ar to saistītās aktivitātes bija galvenokārt Eiropas Komisijas pārziņā un tās īstenoja īpašas informācijas un komunikācijas struktūrvienības Ārējo attiecību, Tirdzniecības, Paplašināšanās, Attīstības u.c. ģenerāldirektorātu sastāvā, kamēr Komunikācijas ģenerāldirektorāta darbība bija vērsta uz komunikāciju ar ES dalībvalstu sabiedrību.³ Trešajās valstīs izvietotās Komisijas delegācijas rūpējās par savu interneta mājaslapu uzturēšanu vietējā valodā, organizēja pasākumus, tikšanās ar skolēniem un studentiem, publicēja dažādus bukletus un ziņu izlaidumus, veica vietējo plašsaziņas līdzekļu monitoringu, organizēja žurnālistu apmācības programmas, vadīja nelielus ES informācijas centrus un veica dažādas aktivitātes PSO dialoga sekmēšanai.⁴ Tomēr delegācijas savas aktivitātes plānoja un īstenoja neatkarīgi no Briseles, bet Komisijas ģenerāldirektorātiem katram bija sava, neatkarīga stratēģija un uzdevumi, kā rezultātā daudzās institūcijas darbojās nesaskaņoti un ES publiskās diplomātijas vēstījumiem trūka konsekvences un vienotas stratēģijas. Tikmēr no Padomes puses komunikācijas funkcijas pildīja Augstais pārstāvis kopējās ārpolitikas un drošības politikas

---

¹ Galvenokārt – Lisabonas līguma ieviestās izmaiņas. Par tām sīkāk skat. 2.1.2.nodaļā.

² Noslēgts 2007.gadā, stājās spēkā 2009.gadā.

³ Fiske de Gouveia P., Plumridge H. *European Infopolitik: Developing EU Public Diplomacy Strategy*. London: The Foreign Policy Centre, 2005, pp.13-14

⁴ Turpat, p.14

jautājumos, kas bija atbildīgs par saskaņotību un nepārtrauktību ES ārpolitikas darbībā.

Lisabonas līgums ienesa būtiskas izmaiņas ES ārējās komunikācijas politikā. Tā mērķis bija „piešķirt Eiropai skaidrāku balsi attiecībās ar partneriem visā pasaulē un palielināt ES ārējās darbības ietekmi, saskaņotību un redzamību”¹. Lai sasniegtu šo mērķi, ES ārējās darbības jomā tika veiktas būtiskas izmaiņas, no kurām nozīmīgākās bija Eiropas Ārējās darbības dienesta (EĀDD) izveidošana un Augstā pārstāvja ārlietās un drošības politikas jautājumos amata radīšana, apvienojot pilnvaras, ko iepriekš nodrošināja Augstais pārstāvis kopējās ārpolitikas un drošības politikas jautājumos un ārējo attiecību komisārs. Savukārt Komisijas delegācijas trešajās valstīs kļuva par ES delegācijām un tika iekļautas EĀDD sastāvā. Rezultātā, saskaņā ar ES pamatlīgumiem kopš Lisabonas līguma ES ārpolitikā komunikācijas funkcijas pilda:

- 1) Eiropadomes priekšsēdētājs, kas, „ievērojot attiecīgo kompetenci, savā līmenī nodrošina Savienības ārējo pārstāvību jautājumos, kas attiecas uz tās kopējo ārpolitiku un drošības politiku, neskarot pilnvaras, kas piešķirtas Savienības Augstajam pārstāvim ārlietās un drošības politikas jautājumos”². Tomēr Eiropadomes priekšsēdētājs komunikāciju veic „savā līmenī”, tātad drīzāk ir iesaistīts tradicionālās diplomātijas, nevis publiskās diplomātijas īstenošanā;
- 2) Eiropas Komisija, kas „nodrošina Savienības ārējo pārstāvību, izņemot kopējās ārpolitikas un drošības politikas jomu un citus Līgumos paredzētus gadījumus”³;
- 3) Augstais pārstāvis ārlietās un drošības politikas jautājumos, kas „nodrošina Savienības ārējās darbības konsekvenci” un atbild par Komisijas „pārziņā esošo ārējo attiecību veidošanu un citu Savienības ārējo darbību aspektu koordināciju”⁴, kā arī „Savienības vārdā risina politisko dialogu ar trešajām personām un pauž Savienības nostāju starptautiskās organizācijās un starptautiskās konferencēs”⁵;

---

¹ Consortium PARTICIP-ADE-DIE-DRN-ECDPM-ODI. *Evaluation of Visibility of EU external action*. Framework contract for Multi-country thematic and regional/country-level strategy evaluation studies and synthesis in the area of external co-operation. Ref.: EuropeAid/122888/C/SER/Multi. June 2012. Final Report, Vol.2, Annexes Part 1, Annex 1 – Terms of Reference, p.3

² *Līguma par Eiropas Savienību konsolidētā versija*. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C 326, 26.10.2012, 15.panta 6.punkts

³ Turpat, 17.panta 1.punkts

⁴ Turpat, 18.panta 4.punkts

⁵ Turpat, 27.panta 2.punkts

- 4) EĀDD, kas palīdz Augstajam pārstāvim tā pilnvaru īstenošanā¹;
- 5) EĀDD sastāvā iekļautās ES delegācijas, kas atrodas Augstā pārstāvja pakļautībā, pārstāv ES trešajās valstīs un starptautiskās organizācijās un cieši sadarbojas ar dalībvalstu diplomātiskajām un konsulārajām pārstāvniecībām².

Kaut arī viens no Lisabonas līguma mērķiem bija precizēt institūciju pienākumu sadali (vai nepieciešamības gadījumā – veikt pienākumu pārdali), lai vairāku institūciju atbildības un darbības jomas nepārklātos, resursi netiktu nelietderīgi tērēti, dublējoties pienākumiem, un ES struktūra un darbība kopumā kļūtu skaidrāka, viengabalaināka un efektīvāka, no augstākminētā saraksta ir redzams, ka publiskās diplomātijas jomā šo mērķi nav izdevies pilnvērtīgi īstenot. Saskaņā ar ES pamatlīgumiem publiskās diplomātijas īstenošanā joprojām ir iesaistīts visai liels skaits dalībnieku, kas apgrūtina vienotas stratēģijas izstrādāšanu un īstenošanu un „vienotas balsis” efekta panākšanu, lai publiskās diplomātijas vēstījumi nebūtu sadrumstaloti un savstarpēji pretrunīgi. Turklāt 2012.gada ES ārējās darbības redzamības pētījuma autori secinājuši, ka Lisabonas līguma ietvaros īstenojās ES ārējās darbības dienestu reorganizācijas rezultātā komunikācijas aktivitāšu jomā, kur pirms tam bija vērojams „saprātīgs organizācijas līmenis un mērķa apziņa”, pēc reorganizācijas iestājies „sasalums”, kura laikā komunikācijas jomai trūka skaidru mērķu un no kura ES sāk pamazām atgūties tikai pēc diviem gadiem, t.i. 2011.gadā.³ Domājams, šis sasalums saistīts tieši ar pašu ieilgušo reorganizācijas procesu, kad pārejas perioda laikā ES struktūrvienībām un amatpersonām ne vienmēr bija skaidri noteiktas pilnvaras un atbildība, kā arī pastāvīgi mainījās iekšējā koordinācijas sistēma likvidējamo, jaunradīto un pārveidojamo struktūrvienību starpā.

Patlaban nozīmīgākais aktors ES publiskās diplomātijas jomā ir Augstā pārstāvja pakļautībā esošais EĀDD, kas tika izveidots ar LES 27.panta 3.punktu. Ar atsevišķu Padomes lēmumu⁴ tika noteikta EĀDD organizatoriskā struktūra un

---

¹ Līguma par Eiropas Savienību konsolidētā versija. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C 326, 26.10.2012, 27.panta 3.punkts

² Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C 326, 26.10.2012, 221.pants

³ Consortium PARTICIP-ADE-DIE-DRN-ECDPM-ODI. *Evaluation of Visibility of EU external action*. Framework contract for Multi-country thematic and regional/country-level strategy evaluation studies and synthesis in the area of external co-operation. Ref.: EuropeAid/122888/C/SER/Multi. June 2012. Final Report, Vol.1, p.65

⁴ Padomes lēmums 2010/427/ES (2010.gada 26.jūlijs), ar ko nosaka Eiropas Ārējās darbības dienesta organizatorisko struktūru un darbību. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis L 201, 03.08.2010, 30.-40.lpp.

darbība, kā arī EĀDD pakļautas ES delegācijas¹ (līdz tam – Komisijas delegācijas), kas ir primārais ES kontaktpunkts ar sabiedrību trešajās valstīs. EĀDD galvenais uzdevums ir atbalstīt Augsto pārstāvi tā pilnvaru pildīšanā, kas saistītas ar ES ārējo attiecību jomu, taču paralēli tas palīdz pildīt ar šo jomu saistītos uzdevumus arī Eiropadomes priekšsēdētājam, Komisijai un tās priekšsēdētājam.² Sadarbība ar visiem šiem aktoriem, kā arī ar ES dalībvalstu diplomātiskajiem dienestiem un Padomes ģenerālsekretariātu dod iespēju EĀDD nodrošināt gan ES ārējās darbības konsekvenci, gan savstarpējo ārējās darbības un pārējās ES politikas konsekvenci. Šajā Padomes lēmumā arī minēts, ka komunikācijas un publiskās diplomātijas darbības ir Augstā pārstāvja/EĀDD pārraudzībā³, savukārt EĀDD centrālajā administrācijā paredzēts izveidot atsevišķu informācijas un diplomātijas struktūrvienību⁴. Kaut arī Padomes lēmums tiešā veidā neregulē EĀDD un tam pakļauto delegāciju darbību un uzdevumus komunikācijas (tajā skaitā publiskās diplomātijas) jomā, EĀDD misija šajā jomā ir ietverta Augstā pārstāvja paskaidrojuma rakstā, kas pievienots priekšlikumam par Padomes lēmuma tekstu⁵. Saskaņā ar Augstā pārstāvja vīziju, EĀDD uzdevums ir palīdzēt palielināt ES ietekmi globālajā arēnā, piešķirt ES lielāku atpazīstamību un dot iespēju ES efektīvāk sekmēt tās intereses un vērtības⁶, savukārt ES delegācijas veido nozīmīgāko platformu kopējo Eiropas interešu sekmēšanai starptautiskajā telpā⁷.

2.1.3. ES publiskās diplomātijas aktivitātes

Kā norādījis Dovs Linčs, publiskās diplomātijas aktivitātes var iedalīt trīs grupās:

- 1) informācijas aktivitātes;
- 2) pētnieciskās un analīzes aktivitātes;
- 3) kultūras un izglītojošās aktivitātes⁸.

---

¹ Padomes lēmums 2010/427/ES (2010.gada 26.jūlijs), ar ko nosaka Eiropas Ārējās darbības dienesta organizatorisko struktūru un darbību. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis L 201, 03.08.2010, 1.panta 4.punkts

² Turpat, 2.pants

³ Turpat, 9.panta 6.punkts

⁴ Turpat, 4.panta 3b.punkts

⁵ The High Representative for Foreign Affairs and Security Policy. *Proposal for a Council decision for the establishment of the organisation and functioning of the European External Action Service.* 25.03.2010.

⁶ Turpat, p.2

⁷ Turpat, p.4

⁸ Sīkāk skat. 1.4.nodaļā.

Pirms komunikācijas uzsākšanas nozīmīgs ir pētniecisko un analīzes aktivitāšu posms, kas ietver mērķauditorijas, tās uzskatu un viedokļu izpēti, lai varētu izstrādāt maksimāli efektīvu komunikācijas stratēģiju. Plānojot savas publiskās diplomātijas aktivitātes, ES pēdējos gados intensīvi attīsta šo pētniecības un analīzes posmu, pasūtot pētījumus ES tēla un tās darbības redzamības novērtēšanai. Kā uzskatāmus piemērus var minēt Eiropas Kaimiņattiecību politikas (EKP) ietvaros veiktos ES Kaimiņattiecību barometra pētījumus laikā no 2012.gada līdz 2014.gadam¹ vai 2012.gada ES ārējās darbības redzamības pētījumu².

Savukārt abu pārējo Linča minēto publiskās diplomātijas aktivitāšu grupu (informācijas, kā arī kultūras un izglītības aktivitātes) galvenais īstenotājs ir trešajās valstīs izvietotās ES delegācijas. Tām galvenā loma ES publiskās diplomātijas īstenošanā tika piešķirta jau 2006.gada ES ārējās komunikācijas stratēģijas projektā, paredzot atļaut delegācijām pašām izstrādāt mērķauditorijām domātos komunikācijas vēstījumus, kā arī uzraudzīt komunikācijas aktivitātes dažādu ES finansētu programmu ietvaros.³ Dažus gadus vēlāk 2012.gada EĀDD publicētā „Informācijas un komunikācijas rokasgrāmata” rekomendē ES delegācijām izstrādāt savas lokālās komunikācijas stratēģijas, kurās ciešā saistībā ar vietējo situāciju un ES izvirzītajiem uzdevumiem būtu definēta mērķauditorija, nozīmīgākās komunikācijas tēmas, galvenās aktivitātes un to īstenošanas laiks/termiņš.⁴ ES delegāciju izstrādātās komunikācijas stratēģijas apstiprina EĀDD centrālais birojs Briselē, kas arī lemj par finansējuma piešķiršanu šo stratēģiju īstenošanai. Centralizēti ES delegācijām tiek nodrošinātas arī dažādas konsultācijas, apmācība, dažādu informatīvo materiālu krājums (iespieddarbi, audiovizuālie materiāli utt. – gan arhīva materiāli, gan jaunākā informācija) u.c., lai nodrošinātu delegāciju komunikācijas aktivitāšu saskaņotību ar visas ES kopējo nostāju.

Minētajā rokasgrāmatā ES delegācijām tiek iedotas arī piecas galvenās tēmas, uz ko vajadzētu koncentrēties to komunikācijas aktivitātēm:

---

¹ Pieejami: <http://euneighbourhood.eu/>

² Consortium PARTICIP-ADE-DIE-DRN-ECDDPM-ODI. *Evaluation of Visibility of EU external action*. Framework contract for Multi-country thematic and regional/country-level strategy evaluation studies and synthesis in the area of external co-operation. Ref.: EuropeAid/122888/C/SER/Multi. June 2012. Final Report, Vol.1, 81 p.

³ Ferrero-Waldner B. *Draft Communication of Mrs Ferrero-Waldner to the Commission: The EU in the World – Towards a Communication Strategy for the European Union's External Policy, 2006-2009*. C(2006) 329. p.7

⁴ European External Actions Service Strategic Communication Division. *Information and Communication Handbook for EU Delegations in Third Countries and to International Organisations*. December 2012, p. 4

- 1) Veicināt izpratni par ES kā nozīmīgu partneri demokrātiskās pārejas procesā, sevišķi ES kaimiņvalstīs;
- 2) Veicināt izpratni par ES kā nozīmīgāko sadarbības un attīstības donoru pasaulē;
- 3) Veicināt izpratni par ES kā globālu spēku ekonomikā, kas risina krīzes jautājumu un izmanto tirdzniecību kā virzītājspēku pārmaiņām;
- 4) Atbalstīt cilvēktiesības ar stratēģiskās sadarbības programmu palīdzību un īstenojot augsta līmeņa politisko dialogu ar partneriem;
- 5) Veicināt izpratni par ES kā drošības garantu, kas reaģē uz globālajiem draudiem drošībai.¹

Salīdzinot šīs tēmas ar vispārējiem ES publiskās diplomātijas uzdevumiem, kas definēti 2006.gada ārējās komunikācijas stratēģijas projektā un aplūkoti šī darba 2.1.1.nodaļā, redzams, ka tās ietver gan ES tēla veidošanas, gan ES mērķu, politikas virzienu un aktivitāšu skaidrošanu. Vienlaikus, tās ir visai vispārīgas un nemainās atkarībā no tā, kurā valstī vai reģionā par tām tiek runāts. Šo tēmu lokalizēšana – piesaistīšana vietējās mērķauditorijas interesēm, uztverei un lokāli aktuālajām tēmām – ir konkrētajā valstī/reģionā darbojošās ES delegācijas uzdevums.

Lai ES delegāciju izplatītā informācija sasniegtu pēc iespējas plašākus sabiedrības slāņus un baudītu lielāku uzticību, ir svarīgi, lai šī informācija saskanētu ar citu autoritāšu pausto informāciju, lai šie vēstījumi savstarpēji viens otru papildinātu un atbalstītu. Tāpēc ES delegācijas sadarbojas gan ar ES dalībvalstu diplomātiskajām pārstāvniecībām konkrētajā valstī, gan ar ES Informācijas centriem un delegācijām citās valstīs un dažādu starptautisko organizāciju pārstāvniecībām, lai saskaņotu galvenās komunikācijas tēmas un viedokļus un formulētu kopēju nostāju.²

Lai aptvertu pēc iespējas plašāku mērķauditoriju, kā arī ietaupītu laiku, finanšu un cilvēkresursus, publiskajā diplomātijā bieži tiek izmantots divpakāpju komunikācijas modelis, kad vēstījums mērķauditorijai tiek nodots nevis tiešā veidā, bet ar kāda cita informācijas nesēja („informācijas kanāla”) palīdzību. Par šādiem informācijas kanāliem bieži kalpo, piemēram, plašsaziņas līdzekļi vai akadēmisko aprindu pārstāvji, kas saņemto informāciju var nodot tālāk savai mērķauditorijai, kā

---

¹ European External Actions Service Strategic Communication Division. *Information and Communication Handbook for EU Delegations in Third Countries and to International Organisations*. December 2012, p. 4

² *Līguma par Eiropas Savienību konsolidētā versija*. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C 326, 26.10.2012, 32.pants

arī PSO, kas demokrātiskā sabiedrībā spēlē nozīmīgu lomu sabiedrības viedokļa veidošanā un politisko lēmumu pieņemšanā.

Lai palielinātu savu publiskās diplomātijas aktivitāšu efektivitāti, ES pievērš īpašu uzmanību darbam ar šiem informācijas kanāliem. Tā, piemēram, akadēmisko aprindu pārstāvjiem tiek piedāvāts piedalīties dažādos projektos un apmaiņas programmās, bet žurnālistiem (ietverot televīzijas, radio un drukātās preses pārstāvjus) tiek organizētas dažādas apmācības un vizītes uz ES institūcijām Briselē. Šo aktivitāšu mērķis ir uzlabot konkrēto cilvēku izpratni un viedokli par ES un tās mērķiem un aktivitātēm, lai vēlāk, komunikācijā ar savu mērķauditoriju (augstskolu pasniedzēji – ar studentiem, žurnālisti – ar skatītājiem, klausītājiem, lasītājiem) šo cilvēku nodotā informācija būtu pēc iespējas precīzāka un labvēlīgāka ES.

Īpašu uzmanību ES pievērš PSO stiprināšanai trešajās valstīs un labu attiecību izveidošanai ar tām, uzskatot, ka spēcīgas PSO dod ieguldījumu gan demokrātijas attīstībā konkrētajā valstī, gan arī ES publiskās diplomātijas mērķu sasniegšanā. Tāpēc PSO stiprināšana un to ietekmes palielināšana ir būtiska demokratizācijas procesa daļa ES attiecībās ar partnervalstīm un ir ietverta galvenajos sadarbības līgumos (piemēram, asociācijas līgumos). Savukārt 2012.gada Komisijas paziņojums paredzēja izstrādāt katrai valstij individuālus ceļvežus attiecību veidošanai ar PSO, „lai uzlabotu ES darbības ietekmi, prognozējamību un redzamību, nodrošinot konsekveni un sinerģiju dažādās nozarēs, uz kurām attiecas ES ārējās attiecības”.¹

ES sadarbība ar PSO trešajās valstīs ir vērsta galvenokārt uz dialoga nodibināšanu ar mērķi konsultāciju rezultātā dot šīm valstīm iespēju pārņemt ES valstu pieredzi un tādējādi veicināt demokratizāciju, politisko stabilitāti un ekonomisko attīstību šajās valstīs. ES un trešo valstu PSO attiecībās galvenie kontaktpunkti ir ES delegācijas, kā arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas (EESK)² Ārējo sakaru nodaļa.

Ar šī divpakāpju komunikācijas modeļa izmantošanu ir saistīts arī ES publiskās diplomātijas mērķauditorijas nosacītais iedalījums divās grupās:

- 1) Sabiedrības daļa, kas var darboties kā sabiedrības viedokļa veidotāji (piemēram, preses pārstāvji, akadēmiskās aprindas un PSO) un tāpēc var pildīt arī

---

¹ Eiropas Komisija. *Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. Demokrātijas un ilgtspējīgas attīstības pirmsākumi. Eiropas iesaistīšanās ar pilsonisko sabiedrību ārējo attiecību jomā.* COM(2012) 492 final. Brisele, 12.09.2012, 9.lpp.

² EESK mājaslapa: <http://www.eesc.europa.eu/>

informācijas kanāla lomu, nododot ES publiskās diplomātijas vēstījumu pārējai sabiedrībai. Kā minēts, ES komunikācija ar šo sabiedrības daļu ir dziļāka un ietver ciešāku attiecību veidošanu (tai skaitā apmācības, vizītes, konsultācijas), lai nodrošinātu labu šo cilvēku informētību un pozitīvu viedokli par ES, ko šie cilvēki pēc tam varētu nodot tālāk komunikācijā ar savu mērķauditoriju.

- 2) Vispārējā sabiedrība, ko var sīkāk iedalīt dažādās apakšgrupās pēc interesēm, vecuma, sociālā stāvokļa u.c. parametriem (piemēram, uzņēmēji, jaunieši, pensionāri, pilsētu/lauku iedzīvotāji u.c.), lai izstrādātu tieši šai mērķauditorijai visatbilstošāko komunikācijas stratēģiju. Komunikācijā ar šo sabiedrības daļu lielākoties tiek izmantoti dažādi „masu komunikācijas līdzekļi”, t.i. publikācijas plašsaziņas līdzekļos, masu pasākumi u.c.

Sekojošā Marka Leonarda rekomendētajam publiskās diplomātijas aktivitāšu iedalīšanas modelim trīs dimensijās¹, kā nozīmīgākās ES publiskās diplomātijas aktivitātes var minēt:

- 1) Reaģējošā publiskā diplomācija: publikācijas plašsaziņas līdzekļos, ES amatpersonu oficiāli paziņojumi un preses relīzes, darbība sociālajos tīklos (*Facebook, Twitter, Flickr, YouTube* u.c.);
- 2) Aktīvā publiskā diplomācija: preses konferences, semināri, plānotas publikācijas (bukleti, grāmatas, rakstu krājumi, materiāli internetā), dažādu tematisko pasākumu (kā Eiropas dienas, kultūras festivāli, filmu festivāli u.c.) organizēšana;
- 3) Ilgtermiņa attiecību veidošana: ES informācijas centru dibināšana, informatīvu interneta vietņu izveidošana un uzturēšana mērķauditorijas valodā, žurnālistu apmācību organizēšana, apmaiņas programmas studentiem un akadēmiskajām aprindām.

Minēto aktivitāšu efektivitāti pastiprina intensīvi izmantoti vizuālās uzskates līdzekļi, kas piesaista mērķauditorijas uzmanību un palielina ES atpazīstamību un tās aktivitāšu redzamību. Šie līdzekļi ietver:

- 1) Simboliskas balvas (suvenīri, nozīmītes, karodziņi utt.) ar ES simboliku, ko izsniegt dažādu konkursu, sacensību un viktorīnu uzvarētājiem pasākumos;
- 2) ES atpazīstamības zīmju izvietojumu labi redzamā vietā (pie būvlaukuma, uz iespējamiem materiāliem, uz runātāja galda konferencē utt.) saskaņā ar ES

---

¹ Skat. 1.4.nodaļu.

Komisijas norādījumiem¹, īstenojot ES finansētus/līdzfinansētus projektus, lai tādējādi padarītu redzamu arī ES rīcību, ne tikai tās vārdus.

2.1.4. ES publiskās diplomātijas galvenie izaicinājumi

2005.gadā, kad ES tikko sāka izmantot jēdzienu „publiskā diplomātija” un runāt par publiskās diplomātijas stratēģijas nepieciešamību, Eiropas politikas centra pētnieks Dovs Linčs identificēja galvenos ES publiskās diplomātijas trūkumus:

- nepietiekama publiskās diplomātijas aktivitāšu koordinācija (kā rezultāts ir sadrumstaloti komunikācijas vēstījumi un dublējošās darbībās iztērēti resursi);
- pārlika koncentrēšanās uz informācijas sniegšanu, nevis diplomātiju;
- nepietiekamais finansējums;
- pārāk zemu novērtētā publiskās diplomātijas nozīme ES politikas izstrādē un īstenošanā.²

No trim Dova Linča izšķirtajiem publiskās diplomātijas aktivitāšu veidiem (informācijas sniegšana, mērķauditorijas un tās viedokļu analīze un attiecību veidošana ar mērķauditoriju – sīkāk skat.1.4.nodaļā) ES šajā posmā pārsvarā izmantoja tikai pirmo – informācijas izplatīšanu internetā, dažādās publikācijās un vizīšu laikā, taču nepievērsa gandrīz nekādu uzmanību attiecību veidošanai ar trešo valstu sabiedrību vai šīs sabiedrības viedokļa par ES noskaidrošanai un analīzei.³ Līdz ar to ES aktivitātes šajā jomā būtu precīzāk saukt par informācijas izplatīšanu, nevis publisko diplomātiju.⁴

No šiem secinājumiem izrietēja Linča ierosinājumi ES:

- Izstrādāt publiskās diplomātijas stratēģiju, kurā būtu definēti stratēģiskie mērķi, galvenie trešo valstu sabiedrībai nododamie komunikācijas vēstījumi, identificētas nozīmīgākās mērķauditorijas, ģeogrāfiskās un valstu prioritātes un nozīmīgākās tēmas;
- Izveidot publiskās diplomātijas aģentūru, kas veiktu koordinēšanas funkcijas gan ES institūciju starpā, gan ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu publiskās

---

¹ Eiropas Komisija izstrādājusi īpašu rokasgrāmatu, kurā apkopotas vadlīnijas un ieteikumi, kā labāk informēt sabiedrību par ES līdzdalību projektu finansēšanā, lai konkrētais projekts darbotos kā publiskās diplomātijas instruments, uzlabojot ES tēlu sabiedrības acīs. Šī rokasgrāmata (*European Commission. Communication and Visibility Manual for European Union External Actions*) pieejama internetā:

https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/communication_and_visibility_manual_en.pdf.

² Lynch D. *Communicating Europe to the world: what public diplomacy for the EU?* EPC Working Paper No.21, November 2005, p.11, p.30-31

³ Turpat, p.26

⁴ Turpat, p.31

diplomātijas aktivitāšu konsekvenci, un veiktu pētniecisko darbu, lai noskaidrotu trešo valstu sabiedrības attieksmi pret ES.¹

Pie līdzīgiem secinājumiem nonāca arī Lielbritānijas Ārpolitikas centra pētnieki, kas savu pētījumu publicēja tajā pašā laikā.² Papildus jau minētajiem Linča ierosinājumiem no šī pētījuma ieteikumiem vērta minēt divus:

- Pastiprināt pētniecisko darbu, lai ar sabiedrisko aptauju un plašsaziņas līdzekļu monitoringa palīdzību noskaidrotu, kā ES tiek uztverta trešajās valstīs;
- Izveidot publiskās diplomātijas aktivitāšu datubāzi un izdot ES publiskās diplomātijas rokasgrāmatu, lai atvieglotu delegāciju darbu un palielinātu to aktivitāšu konsekvenci.³

2015.gadā – desmit gadus pēc Linča un Filipa Fiskes de Goveijas (*Philip Fiske de Gouveia*) izdarītajiem secinājumiem – ES publiskās diplomātijas organizācijā ir panākts zināms progress un abu pētnieku ierosinājumi ir vismaz daļēji īstenoti:

- 2006.gadā tika prezentēts B.Ferero Valdneres ārējās komunikācijas stratēģijas projekts, kura saturs lielā mērā atbilst Linča ieteiktajam, tomēr vienota ES publiskās diplomātijas stratēģija joprojām nav izstrādāta;
- Lisabonas līguma ietvaros veiktās reformas (ieskaitot EĀDD dibināšanu un ES delegāciju pakļaušanu tam) bija mēģinājums uzlabot ES ārējās komunikācijas koordināciju un panākt lielāku konsekvenci komunikācijas vēstījumos, tomēr (kā redzams 2.1.2.nodaļā) ES publiskās diplomātijas īstenošanā joprojām iesaistīts ievērojams aktoru skaits, bet vienas pārraudzības institūcijas, ko varētu saukt par publiskās diplomātijas aģentūru, ES joprojām nav. Tā 2012.gada pētījums par ES ārējās darbības redzamību vērtē, ka Komisija ir „diezgan vienota” aktivitātēs, kas saistītas ar ārējās komunikācijas jomu – tai ir izveidoti iekšējās koordinācijas mehānismi un „samērā saskaņoti” galvenie komunikācijas vēstījumi, tomēr trūkst vispārējas stratēģijas ES redzamības palielināšanai, tāpēc katra ES institūcija šo jautājumu risina atšķirīgi un trūkst

---

¹ Lynch D. *Communicating Europe to the world: what public diplomacy for the EU?* EPC Working Paper No.21, November 2005, p.32

² Fiske de Gouveia P., Plumridge H. *European Infopolitik: Developing EU Public Diplomacy Strategy*. London: The Foreign Policy Centre, 2005

³ Turpat, pp.23-26

koordinācijas mehānismu starp institūcijām (Komisiju, Padomes ģenerāļsekretariātu un Parlamentu).¹

- ES īsteno pētnieciskās aktivitātes, lai noskaidrotu publiskās diplomātijas mērķauditorijas zināšanas, izpratni un viedokli par ES un tās rīcību. Kā uzskatāmus piemērus šajā jomā var minēt Eiropas Kaimiņattiecību politikas (EKP) ietvaros veiktos ES Kaimiņattiecību barometra pētījumus laikā no 2012.gada līdz 2014.gadam² vai 2012.gada ES ārējās darbības redzamības pētījumu³.
- 2012.gadā tika izdota ES delegācijām domāta „Informācijas un komunikācijas rokasgrāmata”⁴, ir izveidots arī iekšējais komunikācijas tīkls (intranets) informācijas apmaiņai starp ES delegācijām.

Patlaban var izšķirt četrus būtiskus ES publiskās diplomātijas izaicinājumus, kas negatīvi ietekmē tās efektivitāti:

- 1) konsekvences trūkums gan komunikācijas vēstījumos, gan komunikācijas aktivitāšu un rīcības saskaņotībā;
- 2) citu akтору komunikācijas aktivitātes mērķa valstī, kas var būt konkurējošas ar ES publiskās diplomātijas interesēm;
- 3) nepietiekamais izpētes un plānošanas darbs pirms publiskās diplomātijas aktivitāšu uzsākšanas;
- 4) nav izstrādāta sistēma ES publiskās diplomātijas rezultātu novērtēšanai.

Šīs nodaļas turpinājumā šie izaicinājumi analizēti sīkāk.

Konsekvences trūkums ES publiskajā diplomātijā izpaužas kā šķietami haotiski, cits ar citu nesaistīti un pat pretrunīgi komunikācijas vēstījumi, kas nav pakārtoti ne vienotai rīcības stratēģijai, ne kopējai komunikācijas idejai. Var izšķirt četrus nozīmīgus aspektus, kas ietekmē šāda iespaida rašanos:

---

¹ Consortium PARTICIP-ADE-DIE-DRN-ECDPM-ODI. *Evaluation of Visibility of EU external action*. Framework contract for Multi-country thematic and regional/country-level strategy evaluation studies and synthesis in the area of external co-operation. Ref.: EuropeAid/122888/C/SER/Multi. June 2012. Final Report, Vol.1, p.3, p.46

² Pieejami: <http://euneighbourhood.eu/>

³ Consortium PARTICIP-ADE-DIE-DRN-ECDPM-ODI. *Evaluation of Visibility of EU external action*. Framework contract for Multi-country thematic and regional/country-level strategy evaluation studies and synthesis in the area of external co-operation. Ref.: EuropeAid/122888/C/SER/Multi. June 2012. Final Report, Vol.1, 81 p.

⁴ European External Actions Service Strategic Communication Division. *Information and Communication Handbook for EU Delegations in Third Countries and to International Organisations*. December 2012, 26 p.

- 1) Tā kā ES joprojām nav ne vienotas publiskās diplomātijas stratēģijas, ne vienas konkrētas pārraudzības iestādes, kuras pienākums būtu rūpēties par komunikācijas koordināciju un komunikācijas vēstījumu konsekveni, tad būtiska problēma ir komunikācijas vēstījumu un viedokļu saskaņošana, lai visas institūcijas un amatpersonas, kas runā ES vārdā, paustu saskaņīgus viedokļus un „runātu vienā balsī”, nenonākot pretrunās, bet papildinot viens otru. Daudzās un dažādās institūcijas un amatpersonas, kas pilnvarotas runāt ar trešo valstu sabiedrību ES vārdā, ne vienmēr ir pilnībā informētas, ko par attiecīgo jautājumu teikuši citi un kādā mērā konkrētais vēstījums sakrīt ar ES ārējās komunikācijas mērķiem un uzdevumiem. Tas noved pie komunikācijas vēstījumu sadrumstalotības, kurā pazūd centrālā ideja, ko vajadzētu nodot mērķauditorijai. Lai risinātu šo problēmu, atsevišķas ES struktūrvienības izstrādā savas komunikācijas stratēģijas (piemēram, 2012.gadā tika izstrādāta EuropeAid ģenerāldirektorāta komunikācijas stratēģija¹), tādās tiek veidotas arī atsevišķiem projektiem. Tomēr šīs aktivitātes var labākajā gadījumā nodrošināt komunikācijas vēstījumu konsekveni vienas struktūrvienības/projekta ietvaros, bet nerisina vienotas ES mēroga vadības trūkuma problēmu, kam būtu nepieciešama vienota komunikācijas stratēģija un institūcija, kas pilnvarota uzraudzīt un koordinēt visu pārējo institūciju aktivitātes komunikācijas jomā. Pie šāda secinājuma nonākuši arī 2012.gada ES ārējās darbības redzamības pētījuma autori.²
- 2) Saskaņotu un ES mērķiem atbilstošu publiskās diplomātijas aktivitāšu īstenošanu apgrūtina arī stratēģiskajos dokumentos novērojamais nekonkrētais izteiksmes veids saistībā ar konkrētajā dokumentā ierosinātās komunikācijas politikas/stratēģijas un konkrētu tās uzdevumu definēšanu. Eksperti uzsver, ka ES dokumentos lietotais visaptverošais, ideoloģiski iedvesmojošais, bet nekonkrētais izteiksmes stils apgrūtina ierosinātās politikas/stratēģijas īstenošanu, jo par spīti skaidrajam ideoloģiskajam ietvaram mērķi, uzdevumi un sasniedzamie rezultāti nav pietiekami skaidri definēti: „Mērķiem būtu jābūt konkrētākiem, ietverot sasniedzamo rezultātu, un balstītiem uz ieinteresēto

---

¹ Consortium PARTICIP-ADE-DIE-DRN-ECDPM-ODI. *Evaluation of Visibility of EU external action*. Framework contract for Multi-country thematic and regional/country-level strategy evaluation studies and synthesis in the area of external co-operation. Ref.: EuropeAid/122888/C/SER/Multi. June 2012. Final Report, Vol.1, pp.67-68

² Turpat, p.73

aprinđu pētījumiem, tai skaitā mērķtiecīgām aptaujām, lai noskaidrotu sabiedrības interesi un nepieciešamību saņemt informāciju par konkrētām tēmām”¹. Arī Komisijas ģenerāldirektorātu ārējās komunikācijas struktūrvienību aktivitāšu izpēte liecina, ka tās nesakrīt ar izvirzītajiem vispārīgajiem mērķiem vai arī mērķi ir pārāk vispārīgi, lai būtu noderīgi reālo aktivitāšu plānošanā, jo „bieži mērķi ir formulēti kā specifisks komunikācijas produkts vai darbība („komunicēt”, „informēt” un „popularizēt”), bet nav piesaistīti sasniedzamajiem rezultātiem un konkrētajai mērķauditorijai”². Tāpat, analizējot Komisijas 2006.gada Balto grāmatu par Eiropas komunikācijas politiku, analītiķi norāda, ka Komisija tā arī nav skaidri definējusi jaunieviesto „komunikācijas politikas” jēdzienu (pretstatā līdz tam dokumentos izmantotajam jēdzienam „informācijas un komunikācijas stratēģija”); tāpat nav skaidri definēta arī „Eiropas sabiedriskā sfēra”, kuras attīstīšana Baltajā grāmatā izvirzīta par vienu no prioritātēm.³ Savukārt 2005.gada Rīcības plāns kā galveno mērķi izvirza panākt efektīvāku komunikāciju par Eiropu⁴, nekonkretizējot, kādā veidā paredzēts šo efektivitāti vai tās uzlabojumu izmērīt vai novērtēt.

- 3) Vēl viens publiskās diplomātijas izaicinājums, kas specifisks tieši ES kā valstu savienībai ir fakts, ka tai jāņem vērā, ka lielākai daļai dalībvalstu jau ir savas nacionālās publiskās diplomātijas stratēģijas, līdz ar to jebkādam ES publiskās diplomātijas aktivitātēm būtu jābūt saskaņotām ar dalībvalstu aktivitātēm nacionālo stratēģiju ietvaros. Arī gadījumos, ja dalībvalstīm nav savas publiskās diplomātijas stratēģijas, tām parasti ir savas nacionālās intereses aktuālajos ES jautājumos, kas var ietekmēt to komunikāciju. Lielbritānijas Ārpolitikas centra pētnieks Filips Fiske de Goveija 2005.gadā norādīja, ka daudzas Eiropas valstis publisko diplomātiju uzskata par stratēģiski nozīmīgu nacionālo interešu īstenošanas instrumentu, tāpēc uztver viena otru kā konkurentes, nevis

---

¹ Kurpas S., Meyer C., and Brüggemann M. *The External Communication Activities, Tools and Structures of the European Commission: Lessons Learned and New Avenues*. CEPS Special Report to the Screening Working Group of the European Commission, completed 31 October 2007, published 15 December 2011, p.3

² Turpat, p.10

³ Kurpas S., Brüggemann M., and Meyer C. *The Commission White Paper on Communication: Mapping a Way to a European Public Sphere*. CEPS Policy Brief No.101/May 2006, p.2

⁴ Commission of the European Communities. *Communication to the Commission: Action Plan to Improve Communicating Europe by the Commission*. SEC(2005) 985 final. Brussels, 20.07.2005, p.3

sabiedrotās un ļoti nelabprāt šajā jomā sadarbojas vai dalās pieredzē.¹ Kā liecina 2012.gada pētījuma rezultāti, šī problēma joprojām ir aktuāla arī pēc Lisabonas līguma.²

- 4) Visbeidzot, ES publiskās diplomātijas efektivitātei būtiska ir arī komunikācijas aktivitāšu saskaņotība ar reālajām darbībām, lai ES „vārdi” sakristu ar „darbiem”. Šeit ES ārējās darbības redzamības pētījuma autori norāda, ka, lai ES būtu redzama un atpazīstama kādā valstī un varētu runāt par tēla veidošanas stratēģiju, vispirms ir nepieciešama ES politiskā rīcības stratēģija ar skaidri definētiem stratēģiskajiem mērķiem ES attiecībā ar šo valsti. Pretējā gadījumā komunikācijas aktivitātes tiek veiktas formāli un haotiski un nav rezultatīvas, jo nav piesaistītas konkrētiem stratēģiskiem mērķiem.³

Otrs minētais ES publiskās diplomātijas izaicinājums ir citu aktoru komunikācijas aktivitātes, kas var būt konkurējošas ar ES publiskās diplomātijas interesēm mērķa valstī. Tā kā jebkurā informācijas telpā darbojas dažādi aktori (gan iekšēji, gan ārēji) ar saviem komunikācijas mērķiem un uzdevumiem, to intereses mēdz atšķirties un pat būt klaji pretējas, apgrūtinot publiskās diplomātijas mērķu sasniegšanu. Ļoti uzskatāms piemērs šai problēmai ir, piemēram, ES publiskā diplomātija Austrumu partnerības valstīs, kur tā saskaras gan ar šo valstu nacionālajiem mērķiem, gan ar Krievijas interesēm. Tā, piemēram, Ukrainas valdība ir skaidri deklarējusi ES integrāciju kā valsts ārpolitikas prioritāti. Laika periodam no 2004.gada līdz 2007.gadam un no 2008.gada līdz 2011.gadam tika izstrādāta arī Valsts programma sabiedrības informēšanai par ES integrācijas jautājumiem⁴. Ņemot vērā Ukrainas valdības deklarēto proeiropeisko nostāju, arī tās politika komunikācijai ar iedzīvotājiem kopumā ir ES integrācijas virzienu atbalstoša, tomēr atsevišķos aspektos tā var atšķirties no ES publiskās diplomātijas interesēm, jo ir balstīta uz Ukrainas nacionālajām interesēm un mērķiem, kas ne vienmēr sakrīt ar ES mērķiem Ukrainā. Spilgts piemērs: Ukrainas deklarētais ES integrācijas mērķis ir ES dalībvalsts statuss, savukārt ES vēlas ciešāku sadarbību ar Ukrainu, bet pagaidām nav

---

¹ Fiske de Gouveia P., Plumridge H. *European Infopolitik: Developing EU Public Diplomacy Strategy*. London: The Foreign Policy Centre, 2005, p.11

² Consortium PARTICIP-ADE-DIE-DRN-ECDDPM-ODI. *Evaluation of Visibility of EU external action*. Framework contract for Multi-country thematic and regional/country-level strategy evaluation studies and synthesis in the area of external co-operation. Ref.: EuropeAid/122888/C/SER/Multi. June 2012. Final Report, Vol.1, p.6

³ Turpat, p.32, p.38

⁴ Key Communications. *A blueprint for enhancing understanding of and support for the EU-Ukraine Association Agreement including DCFTA in Ukraine*. Key Communications, Kyiv, 2013, p.26

gatava komentēt tās izredzes jebkad iestāties ES. Tādējādi komunikācijas vēstījums, ko Ukrainas valdība sūta savas valsts sabiedrībai dažos gadījumos var sakrist ar ES publiskās diplomātijas interesēm un tās sekmēt, bet citos – būt tām pretrunīgs.

Taču Ukrainā savas publiskās diplomātijas aktivitātes īsteno arī Krievija, kuras intereses šajā valstī ir pilnīgi pretējas ES interesēm. Situācijā, kad vienas valsts informācijas telpā saduras divu citu valstu intereses, publiskās diplomātijas īstenotājiem jāpieliek daudz vairāk pūļu, lai sasniegtu savus mērķus. Ukrainas gadījumā, kad ES un Krievija cenšas sekmēt katra savas intereses un ietekmēt Ukrainas sabiedrības izvēli par labu vienam vai otram integrācijas virzienam, ES publiskās diplomātijas īstenotāji saskaras ar nepieciešamību ne tikai izplatīt savu komunikācijas vēstījumu, bet arī atspēkot dažādus pret ES vērstus Krievijas integrācijas virziena atbalstītāju argumentus, kritiku un mītus.

Ar šo izaicinājumu cieši saistīts ir arī nākamais – bieži vien nepietiekamais izpētes un plānošanas darbs pirms publiskās diplomātijas aktivitāšu uzsākšanas. Publiskās diplomātijas teorija runā par nepieciešamību veikt izpētes darbu, lai iepazītu mērķauditoriju, tās intereses, kultūru, uzskatus, domāšanas veidu, kā arī izmantotos informācijas kanālus, lai varētu noformulēt atbilstošu un efektīvu komunikācijas vēstījumu.¹ Ja netiek veikta pietiekami rūpīga mērķauditorijas un tās interešu izpēte, pastāv iespēja, ka komunikācijas vēstījumi tiek noformulēti nepareizi – tie neieinteresē paredzēto mērķauditoriju, tiek pārprasti vai vispār nenasniedz adresātu. Rezultātā, publiskās diplomātijas aktivitāšu efektivitāte var izrādīties ļoti zema vai pat negatīva, ja mērķauditorija to uztver kā propagandu.

Taču izpētes un plānošanas posmā vērtība ir jāpievērš arī citiem aktoriem, kuru intereses un publiskās diplomātijas aktivitātes darbojas mērķa valstī, lai spētu sagatavoties iespējamai interešu sadursmei. Tā, piemēram, Austrumu partnerības valstīs saduras ES un Krievijas stratēģiskās intereses, un šo valstu informācijas telpās darbojas gan ES, gan Krievijas publiskās diplomātijas īstenotāji. Attiecīgi, ir neizbēgama sadursme starp komunikācijas vēstījumiem, ko Austrumu partnerības valstu informācijas telpās izplata ES un Krievijas publiskās diplomātijas īstenotāji (vai šo integrācijas virzienu atbalstītāji no Austrumu partnerības valstu sabiedrību vai valdību puses). ES publiskās diplomātijas īstenotājiem būtu jābūt gataviem šādai interešu sadursmei, lai spētu uz to adekvāti reaģēt.

---

¹ Skat., piemēram, Dova Linča publiskās diplomātijas aktivitāšu iedalījumu 1.4.nodaļā.

Ceturtais minētais nozīmīgais ES publiskās diplomātijas izaicinājums ir fakts, ka ES nav izstrādāta sistēma publiskās diplomātijas aktivitāšu rezultativitātes novērtēšanai. Par to, cik sarežģīti ir novērtēt publiskās diplomātijas rezultātus, runāts jau šī maģistra darba 1.5. nodaļā. Tomēr, plānojot publiskās diplomātijas aktivitātes, ir būtiski izstrādāt arī kritērijus šo aktivitāšu rezultativitātes novērtēšanai, lai būtu iespējams identificēt publiskās diplomātijas panākumus un neveiksmes, noteikt to cēloņus, mācīties no kļūdām un pilnveidot prasmes nākotnē. Zīmīgi, ka nevienā no ES stratēģiskajiem dokumentiem, kas saistīti ar komunikācijas politiku un komunikācijas stratēģiju (t.i. dokumentiem, kas minēti un analizēti 2.1.1. nodaļā), nav piedāvāts veids, kā izmērīt konkrētajā dokumentā ierosinātās komunikācijas politikas/stratēģijas efektivitāti un sasniegtos rezultātus.

Šī darba 1.5. nodaļā jau runāts par iespēju publiskās diplomātijas rezultātu novērtēšanā izmantot socioloģiskās aptaujas un dažādus citus pētījumus, kas uzrāda sabiedrības (publiskās diplomātijas mērķauditorijas) viedokļu attīstību, tomēr šķiet, ka ES šo līdzekli vairāk izmanto publiskās diplomātijas aktivitāšu plānošanai, nevis to rezultativitātes novērtēšanai. Kaut arī Eiropas Komisija pretendē uz līdera statusu modernu instrumentu (kā Eirobarometra pētījumi) izstrādāšanā Eiropas sabiedrības viedokļa analizēšanai¹, pārlūkojot ES stratēģiskos komunikācijas dokumentus, jāsecina, ka šis instruments galvenokārt tiek izmantots, lai identificētu risināmās komunikācijas problēmas (zems sabiedrības atbalsts ES -> nepieciešama komunikācijas stratēģija), bet šī instrumenta potenciāls komunikācijas aktivitāšu rezultātu mērīšanā un konkrētu sasniedzamo rezultātu piesaistīšanā komunikācijas stratēģijas mērķiem nav pietiekami attīstīts. Tā, piemēram, vairāki stratēģiskie dokumenti kā pamatojumu jaunas vai pilnveidotas komunikācijas stratēģijas radīšanai ietver socioloģisko pētījumu datus, kas liecina par sarūkošo sabiedrības atbalstu un uzticību ES un tādējādi demonstrē jaunu, efektīvāku komunikācijas aktivitāšu nepieciešamību (piemēram, 2005.gada D plānā²).

Jāatzīst, ka ES eksistē veiksmīgas „iestrādes” komunikācijas aktivitāšu efektivitātes novērtēšanai. Piemēram, tiek veikti komunikācijas aktivitāšu efektivitātes pētījumi atsevišķas struktūrvienības (piemēram, 2009.gada Tirdzniecības

---

¹ Commission of the European Communities. *White Paper on a European Communication Policy*. COM(2006) 35 final. Brussels, 01.02.2006, p.10

² Commission of the European Communities. *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: The Commission's contribution to the period of reflection and beyond: Plan-D for Democracy, Dialogue and Debate*. COM(2005) 494 final. Brussels, 13.10.2005, p.3

ģenerāldirektorāta komunikācijas politikas, stratēģijas un aktivitāšu vērtējums¹) vai projekta ietvaros. Savukārt kā veiksmīgu piemēru ārējās komunikācijas efektivitātes un rezultātu analīzē var minēt 2010.gadā Eiropas Komisijas pasūtīto pētījumu par ES ārējās darbības redzamību ar mērķi noskaidrot labas vai sliktas ES ārējās darbības redzamības iemeslus. Kaut arī pētījums orientēts uz ES ārējās darbības redzamības kopumā izvērtējumu, nozīmīga vieta tajā atvēlēta arī komunikācijas aktivitāšu, tostarp publiskās diplomātijas, efektivitātes pētīšanai.²

Tomēr, neraugoties uz šiem veiksmīgajiem piemēriem, ES publiskās diplomātijas aktivitāšu plānošanā trūkst skaidri definētas saiknes starp publiskajai diplomātijai izvirzītajiem uzdevumiem un sasniedzamajiem mērķiem un kritērijiem, pēc kuriem būtu iespējams novērtēt, vai izvirzītie uzdevumi ir izpildīti un mērķi sasniegti. Šāda sistēma, kas paredzētu skaidri definētus mērķus un kritērijus, pēc kuriem novērtēt to sasniegšanu, ilgtermiņā ievērojami palielinātu publiskās diplomātijas efektivitāti, jo būtu iespējams identificēt gan pieļautās kļūdas, gan gūtos panākumus.

2.2. ES publiskā diplomācija Austrumu partnerības programmā

Austrumu partnerības programma (uzsākta 2009.gadā) izauga no Eiropas kaimiņattiecību politikas (EKP), kas tika sākta 2004.gadā.³ Abas ir cieši saistītas savā starpā un ar Asociācijas līguma starp ES un Ukrainu sagatavošanas gaitu, tāpēc ir būtiski aplūkot abu šo ES iniciatīvu mērķus un ar tiem saistītās publiskās diplomātijas aktivitātes.

Komisijas ziņojumā ar ierosinājumu par EKP izveidi kā šīs iniciatīvas mērķis ir norādīts „izveidot labklājības un draudzīgu kaimiņattiecību zonu - „draugu loku”, ar

---

¹ The Evaluation Partnership. *Evaluation of DG Trade's communication policy, strategy and activities*. Executive summary. 15 p. Pieejams http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/january/tradoc_142010.pdf, skatīts 19.04.2015

² Pētījuma ietvaros ES ārējās darbības redzamība definēta kā „ES un ārpus ES ieinteresēto aprindu informētība un priekšstats par ES ārējās darbības tēlu, kas radušies ES komunikācijas aktivitāšu vai citu darbību rezultātā, kas ietekmē šo tēlu”. (Skat. Consortium PARTICIP-ADE-DIE-DRN-ECDPM-ODI. *Evaluation of Visibility of EU external action*. Framework contract for Multi-country thematic and regional/country-level strategy evaluation studies and synthesis in the area of external co-operation. Ref.: EuropeAid/122888/C/SER/Multi. June 2012. Final Report, Vol.1, p.1) Tādējādi secinājumi par ES ārējās darbības redzamību faktiski lielā mērā saistāmi ar publiskās diplomātijas aktivitāšu efektivitāti.

³ EKP ietver 16 ES tuvumā esošas valstis, kas tālāk sadalās divos nosacītos blokos – austrumu blokā (Austrumu partnerība), ko veido Armēnija, Azerbaidžāna, Baltkrievija, Gruzija, Moldova un Ukraina, un dienvidu blokā, ko veido Alžīrija, Ēģipte, Izraēla, Jordānija, Libāna, Lībija, Maroka, Palestīna, Sīrija un Tunisija.

kuriem ES būtu ciešas, miermīlīgas, uz sadarbību orientētas attiecības”¹. Tālākajā tekstā šī iniciatīva tiek arī skaidri nošķirta no jautājuma par šīs programmas dalībvalstu iespējamo iestāšanos ES: „[EKP mērķis ir] piedāvāt ietvaru jauna tipa attiecību izveidošanai, kas vidējā termiņā neietver dalības ES vai lomas tās institūcijās perspektīvu. Praktisko jautājumu risināšana, kādus izvirza šo valstu atrašanās ES tuvumā vai tās kaimiņos, jāaplūko nošķirti no jautājuma par iestāšanos ES.”² Tikpat stingri šī robeža starp EKP un perspektīvu šajā programmā iesaistītajām valstīm iestāties ES novilkta arī vēlākajā Komisijas piedāvātajā EKP stratēģijā: „Kopš šīs politikas sākuma ES ir uzsvērusi, ka tā piedāvā veidu, kā stiprināt attiecības starp ES un tās partnervalstīm, bet šīs iespējas atšķiras no tām, kas pieejamas Eiropas valstīm saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 49.pantu.”³ Šis aspekts ir būtisks ES un Ukrainas attiecību tālākajā attīstībā un Ukrainas sabiedrības izpratnes veidošanā par ES integrācijas būtību, jo Ukrainas mērķis jau sākotnēji bija eventuāli iestāties ES, savukārt ES vienmēr ļoti atturīgi izteikusies par Ukrainas izredzēm jebkad pievienoties Savienībai (sīkāk par šo jautājumu 3.nodaļā).

Viens no EKP deklarētajiem mērķiem ir panākt, ka partnervalstis ievēro „kopējās universālās vērtības”⁴, tomēr šīs programmas ietvaros kā galvenais līdzeklis šī mērķa sasniegšanai tiek izmantota nevis vērtību popularizēšana un skaidrošana, bet gan „nosacījumu politika” – par panākto progresu kādā ar šīm vērtībām saistītā jomā (piemēram, cilvēktiesību ievērošanā, demokratizācijā u.c.) valsts tiek atalgota ar kādiem labumiem (piemēram, piekļuvi ES tirgum, finansējumu kāda projekta realizēšanai u.c.).⁵ Vēl izteiktāks šis princips „kas dara vairāk, saņem vairāk” kļuva pēc 2011.gada reformām EKP ietvaros, kad tikai tiem partneriem, kas bija gatavi uzsākt politiskas reformas un respektēt kopējās universālās vērtības (cilvēktiesības, demokrātija un tiesiskums), tika piedāvātas kārotākās balvas – ekonomiskā integrācija, mobilitātes programmas un lielāka ES finansiālā palīdzība.⁶

---

¹ Commission of the European Communities. *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours*. COM(2003) 104 final. Brussels, 11.03.2003, p.4

² Turpat, p.5

³ Commission of the European Communities. *Communication from the Commission. European Neighbourhood Policy: Strategy Paper*. COM(2004) 373 final. Brussels, 12.05.2004, p.3

⁴ Turpat, p.13

⁵ Commission of the European Communities. *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours*. COM(2003) 104 final. Brussels, 11.03.2003, p.16

⁶ European Commission, High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy. *Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and*

Kaut arī šajā laikā ES vēl neizmanto publiskās diplomātijas jēdzienu, paralēli „nosacījumu politikai” EKP mērķu īstenošanai tiek paredzēts pielietot arī publiskās diplomātijas metodes: „Efektīvs veids EKP mērķu sasniegšanai ir sakaru nodibināšana starp ES tautām un tās kaimiņiem, lai uzlabotu savstarpējo kultūru, vēstures, attieksmes un vērtību izpratni un novērstu nepareizus priekšstatus. Tāpēc papildus oficiālo iestāžu un uzņēmēju savstarpējiem kontaktiem EKP sekmēs arī kultūras, izglītības un vispārējās sabiedrības ciešākas attiecības starp ES un tās kaimiņvalstīm.”¹ Šim nolūkam paredzēts izmantot tipiskos publiskās diplomātijas instrumentus – PSO attīstīšanu, dažādu pētniecisko, izglītības, kultūras un apmaiņas programmu paplašināšanu, Eiropas studiju kursu izveidošanu universitātēs, jaunu Eiropas informācijas centru atklāšanu, dažādas aktivitātes plašsaziņas līdzekļu jomā, ieskaitot apmācību un žurnālistu apmaiņas braucienus u.c.²

Līdz ar to, kaut arī EKP nav izstrādāta sava atsevišķa komunikācijas vai publiskās diplomātijas stratēģija, no Komisijas ziņojumiem loģiski izriet, ka ES plāno izmantot publiskās diplomātijas instrumentus, lai sasniegtu EKP mērķus, tostarp – panāktu „kopējo universālo vērtību” popularizēšanu un ievērošanu EKP dalībvalstīs.

Pretstatā Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu partnerībai (uzsākta 1995.gadā), kas tiek uzskatīta par veiksmīgu ES publiskās diplomātijas paraugu, jo sekmīgi apvieno politisko dialogu un ekonomisko sadarbību ar reģiona valstīm no vienas puses un kultūras un zinātnes attiecību veidošanu ar šo valstu sabiedrībām no otras³, ES publiskās diplomātijas īstenošana EKP ietvaros tomēr nav bijusi tik sekmīga. Jau 2005.gadā, neilgi pēc EKP uzsākšanas, Dovs Linčs norādīja uz būtiskiem trūkumiem šīs programmas publiskās diplomātijas aktivitātēs, kā rezultātā vairāku ES kaimiņvalstu (tai skaitā Moldovas un Ukrainas) sabiedrības šo programmu uztver nevis kā ciešākas sadarbības iespēju ar ES, bet gan kā ES atteikumu jebkad izskatīt šo valstu iespēju iestāties Savienībā.⁴ Tieši tāpēc 2007.gadā, kad sākās ES un Ukrainas

---

Social Committee and the Committee of the Regions. Delivering on a new European Neighbourhood Policy. JOIN(2012) 14 final. Brussels, 15.05.2012, p.3

¹ Commission of the European Communities. *Communication from the Commission. European Neighbourhood Policy: Strategy Paper. COM(2004) 373 final. Brussels, 12.05.2004, p.19*

² Commission of the European Communities. *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours. COM(2003) 104 final. Brussels, 11.03.2003, p.12*

³ Lynch D. *Communicating Europe to the world: what public diplomacy for the EU?* EPC Working Paper No.21, November 2005, p.28; Fiske de Gouveia P., Plumridge H. *European Infopolitik: Developing EU Public Diplomacy Strategy. London: The Foreign Policy Centre, 2005, p.18*

⁴ Lynch D. *Communicating Europe to the world: what public diplomacy for the EU?* EPC Working Paper No.21, November 2005, p.29

sarunas par „jaunu un pilnveidotu līgumu”, Ukraina nevēlējās, lai šī dokumenta nosaukumā vai tekstā parādītos kādas atsauces uz Ukrainas dalību EKP, jo uzskatīja, ka šī programma simboliski definē Ukrainas vietu, ierindojojot to vienā grupā ar ES kaimiņvalstīm, kas nepretendē uz dalībvalsts statusu, bet Ukrainas mērķis bija tieši iestāšanās ES.¹

Eiropas Komisijas 2008.gada paziņojumā par Austrumu partnerības izveidošanu publiskajai diplomātijai īpaša vieta nav atvēlēta, taču ir atzīta būtiska tās elementa – cilvēku savstarpējo kontaktu – veicināšanas nozīme: „Savstarpēja saskarsme starp ES un tās partnervalstu pilsoņiem, jo īpaši jauniem cilvēkiem, veicina un pārvalda pārmaiņas, un tādēļ tā tiks veicināta. ES ir īpaši atzinusi sadarbības kultūras jomā un starpkultūru dialoga kā visu ārējās politikas pasākumu neatņemamas daļas nozīmi un ir uzsvērusi sadarbības kultūras jomā būtiskumu politisko procesu norisē un problēmu risināšanā.”² Paziņojumā ietverts arī ierosinājums izveidot Austrumu partnerības pilsoniskās sabiedrības forumu (APPSF) ar mērķi sekmēt saziņu starp PSO un dialogu ar valsts iestādēm, kā arī aicinājums Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai (EESK) piedalīties šī foruma darbībā.³

Nozīmīgu vietu publiskā diplomātijā ieņem nozīmīgākajā Austrumu partnerības dibināšanas dokumentā – Prāgas deklarācijā, kur Prāgas samita dalībnieki bijuši vienisprātis par „nepieciešamību popularizēt sabiedrībā Austrumu partnerības galvenos principus un mērķus, mobilizēt atbalstu un veicināt sapratni par Austrumu partnerību. Lielāka konkrētu projektu un aktivitāšu redzamība padarīs šo iniciatīvu tuvāku iedzīvotājiem.”⁴ Saskaņā ar Prāgas deklarāciju Austrumu partnerība balstās uz starptautisko tiesību principiem un tādām pamatvērtībām kā demokrātija, tiesiskums, cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošana, kā arī tirgus ekonomiku, ilgtspējīgu attīstību un labu pārvaldību.⁵ Savukārt galvenais Austrumu partnerības mērķis ir „radīt nepieciešamos apstākļus, lai veicinātu politisko asociāciju un ekonomisko integrāciju starp ES un ieinteresētajām partnervalstīm”⁶. Tāpat deklarācija paredz arī

---

¹ Sushko O., Khorolsky R., Shumylo O., Shevliakov I. *The New Enhanced Agreement between Ukraine and EU: Proposals of Ukrainian Experts*. Konrad Adenauer Stiftung Policy Paper 8, 2007, p.12

² Eiropas Kopienų komisija. *Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei. Austrumu partnerība*. COM(2008) 823 galīgā redakcija. Brisele, 03.12.2008, 13.lpp.

³ Turpat, 14.lpp.

⁴ Council of the European Union. *Joint Declaration of the Prague Eastern Partnership Summit*. 8435/09 (Presse 78). Brussels, 07.05.2009, p.11

⁵ Turpat, p.5

⁶ Turpat, p.6

iepriekšminētā APPSF izveidošanu.¹ Attiecīgi tiešā tekstā nedefinētais, bet no Prāgas deklarācijas izrietošais publiskās diplomātijas mērķis Austrumu partnerības ietvaros ir tieši paša Austrumu partnerības projekta popularizēšana tā dalībvalstu sabiedrībā.

ES publiskās diplomātijas īstenošanai EKP ietvaros būtiska loma ir EKP valstīs esošajām ES delegācijām, kas pārzina situāciju uz vietas katrā valstī un var pielāgot komunikācijas aktivitātes konkrētās valsts un sabiedrības specifikai. Savukārt centralizēti darbojas īpaša Reģionālās komunikācijas programma², kuras mērķis ir uzlabot ES kaimiņvalstu sabiedrības zināšanas un informētību par ES, tās attiecībām ar EKP valstīm un aktivitātēm šajās valstīs. Laika periodā no 2011.līdz 2014.gadam šīs programmas budžetā paredzēti 14 miljoni EUR (četri no tiem – Austrumu partnerības valstīm) trīs projektu finansēšanai:

- 1) ES Kaimiņattiecību informācijas centrs³, kas koncentrējas uz informācijas produktu radīšanu un izplatīšanu, kā arī pilda komunikācijas atbalsta funkcijas;
- 2) Kaimiņattiecību mediju programma⁴, kas nodrošina reģiona vadošajos plašsaziņas līdzekļos strādājošo žurnālistu apmācību;
- 3) ES Kaimiņattiecību barometrs⁵, kas veic sabiedrības aptaujas un plašsaziņas līdzekļu monitoringu.

Šī ir jau trešā šāda EKP programma, kas koncentrējas uz EKP valstu sabiedrības informēšanu un komunikāciju ar to, un tā tika paredzēta kā abu iepriekšējo (2003.-2007.gads un 2007.-2010.gads) turpinājums. Pēc iepriekšējo programmu noslēgšanas izdarītie secinājumi liecināja, ka „centieni palielināt ES redzamību devuši taustāmus rezultātus, taču padziļinātas zināšanas un sapratne, īpaši jautājumos, kas attiecas uz ES ārējām attiecībām, plašākā sabiedrībā joprojām ir vērojamas reti. Nepieciešams veikt vairāk pūļu komunikācijas aktivitāšu ilgtspējas nodrošināšanai ... , plašākas sabiedrības sapratnes veicināšanai (sevišķi, nodrošinot informāciju vietējā valodā) un

---

¹ APPSF darbojas kopš 2009.gada un ir kļuvis par nozīmīgu platformu Austrumu partnerības valstu un ES dalībvalstu PSO, kā arī dažādu starptautisko organizāciju diskusijām, kas dod ES iespēju nodibināt ciešākas attiecības ar PSO, uzklaut to viedokli un skaidrot savējo. Vienlaikus tiek arī norādīts, ka APPSF pievilcību PSO acīs mazina tā nelielā ietekme uz Austrumu partnerības procesu, jo tā ieteikumi netiek ņemti vērā, pieņemot politiskos lēmumus. (Skat. Lada A. *Towards a stronger role for civil society in the Eastern Partnership*. European Policy Centre, Policy brief, July 2011, p.4)

² http://www.enpi-info.eu/maineast.php?id=405&id_type=10, skatīts 29.04.2015

³ <http://www.enpi-info.eu/>

⁴ <http://www.medianeighbourhood.eu/>

⁵ <http://euneighbourhood.eu/>

jauno tehnoloģiju (interneta) izmantošanai.”¹ Attiecīgi, 2011.-2014.gada Reģionālās komunikācijas programmas finansētie projekti koncentrējas uz darbu ar EKP valstu žurnālistiem, tos apmācot un nodrošinot informāciju izplatīšanai EKP valstīs, kā arī uz sabiedrības viedokļu pētīšanu, lai varētu izvērtēt komunikācijas aktivitāšu efektivitāti. Savukārt programmas efektivitātes izvērtēšanai tiek izvirzīti gan objektīvi indikatori (piemēram, informētība par ES socioloģiskajās aptaujās pārsniedz 60% vai katru gadu tiek apmācīti vismaz 20 žurnālisti no katras projektā iesaistītās valsts), gan subjektīvi indikatori (piemēram, palielinās ES Kaimiņattiecību informācijas centra interneta lapas apmeklējumu skaits un sociālo tīklu nozīme).²

Rezumējot, jāuzsver, ka ES nav konkrētas, atsevišķā dokumentā noformulētas publiskās diplomātijas stratēģijas EKP un Austrumu partnerības projektam, tāpat kā tai nav oficiālā, spēkā esošā dokumentā noformulētas vispārējas publiskās diplomātijas stratēģijas, uz kuru varētu balstīties tās komunikācijas aktivitāšu plānošana trešajās valstīs. ES vispārējā publiskās diplomātijas stratēģija balstās uz diviem dokumentiem:

- Līguma par Eiropas Savienību 21.pantā, kurā ir uzskaitīti Savienības ārējās darbības mērķi, galveno lomu piešķirot ES pamatvērtību (cilvēktiesības, demokrātija, tiesiskums u.c.) popularizēšanai;
- ES Ārējo attiecību un kaimiņvalstu politikas komisāres B.Ferero Valdneres 2006.gada ārējās komunikācijas stratēģijas projekta, kurā izvirzītie ES publiskās diplomātijas uzdevumi ietver ES politikas virzienu un aktivitāšu, kā arī pamatvērtību un mērķu skaidrošanu.

ES publiskās diplomātijas uzdevumi EKP un Austrumu partnerības ietvaros izriet no šo programmu mērķiem un uzdevumiem, kas definēti attiecīgi EKP stratēģijā un Prāgas deklarācijā. Attiecīgi, publiskās diplomātijas uzdevums EKP ietvaros ir ES kopējo universālo vērtību (cilvēktiesības, demokrātija un tiesiskums) popularizēšana EKP valstīs, savukārt Austrumu partnerības ietvaros publiskās diplomātijas uzdevums ir paša Austrumu partnerības projekta skaidrošana un popularizēšana, kas ietver arī ES pamatvērtību popularizēšanu. ES publisko diplomātiju Austrumu partnerības valstīs īsteno ES delegācijas ar EKP Reģionālās komunikācijas programmas pasākumu atbalstu.

---

¹ *Action Fiche for ENPI regional communication programme 2011-2013*. Pieejams: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/aap-neighbourhood-communication-af-20110408_en.pdf, skatīts 29.04.2015, p.1

² Turpat, pp.9-10

3. ES PUBLISKĀ DIPLOMĀTIJA UKRAINĀ ASOCIĀCIJAS

LĪGUMA SAGATAVOŠANAS PROCESĀ

3.1. ES publiskās diplomātijas stratēģija komunikācijai ar Ukrainas sabiedrību

Kopš 1998.gada Ukrainas un ES attiecības regulē Partnerības un sadarbības līgums. Kopš 2004.gada Ukraina ir EKP dalībvalsts, un 2005.gadā tika pieņemts ES un Ukrainas Rīcības plāns, kurā bija ietverta ideja apsvērt iespēju par „jauna un pilnveidota līguma” noslēgšanu starp abām pusēm, piesaistot šī līguma iespējamo darbības mērogu Ukrainas progresam Rīcības plāna mērķu sasniegšanā¹. Sarunas par jaunā līguma noslēgšanu tika sāktas 2007.gada martā, taču konkrētu veidolu un nosaukumu „Asociācijas līgums” tas iegūst 2008.gada septembrī ar ES un Ukrainas samītā pieņemto kopīgo paziņojumu, kur norādīts, ka sagatavojamais līgums „atvieglos attiecību padziļināšanu visās jomās, stiprinās politisko asociāciju un ekonomisko integrāciju”, kā arī „saglabā iespēju tālākam progresam ES un Ukrainas attiecību attīstībā”². Pieņemot, ka attiecību padziļināšanas perspektīva, kas ietverta idejā par jaunā, pilnveidotā līguma noslēgšanu, saistīta arī ar intensīvāku komunikāciju starp abām pusēm, šajā maģistra darbā pētāmā perioda sākumu iezīmē tieši šī 2008.gada septembra deklarācija.

Ne šajā, ne daudzos turpmākajos oficiālajos paziņojumos nav paskaidrots, ko tieši puses saprot ar „tālāku progresu” ES un Ukrainas savstarpējās attiecībās un vai tas perspektīvā ietver arī iespēju Ukrainai iestāties ES. Tieši šis nekonkrētais izteiksmes veids vienlaikus gan atviegloja kompromisu panākšanu, gatavojot kopīgu paziņojumu un noslēdzamo vienošanos tekstus, gan atstāja brīvu vietu abu pušu un plašākas sabiedrības interpretācijai par teksta nozīmi, tādējādi izraisot neskaitāmus pārpratumus, sevišķi jautājumā par to, vai Asociācijas līgums var tikt uztverts kā solis Ukrainas ceļā uz pievienošanos ES. Šim aspektam ir būtiska nozīme Ukrainas sabiedrības attieksmē pret ES un tas joprojām saistīts ar vienu no galvenajiem ES publiskās diplomātijas izaicinājumiem Ukrainā.

2009.gadā uzsāktā Austrumu partnerības programma no Ukrainas viedokļa nekādas būtiskas izmaiņas ES un Ukrainas divpusējās attiecībās neienes, jo sarunas par abiem Ukrainai būtiskākajiem divpusējās sadarbības aspektiem (par Asociācijas

¹ European Commission. *EU/Ukraine Action Plan*. 2005, p.3

² Council of the European Union. *EU-Ukraine Summit*. 12812/08 (Presse 247). Brussels, 09.09.2008, p.3

līgumu un par vīzu režīma atcelšanu) tika uzsāktas jau pirms tam. Līdz ar to Austrumu partnerība vienīgi ieviesa dažus jaunus instrumentus, ko Ukraina varēja izmantot jau uzsākto attiecību attīstīšanā.¹

ES un Ukrainas Asociācijas līguma sagatavošana tika pabeigta 2011.gada nogalē, un tā parakstīšana tika plānota ES Viļņas samitā 2013.gada novembrī. Tomēr dažas dienas pirms samita Ukrainas prezidents Viktors Janukovičs paziņoja, ka Asociācijas līgumu ar ES neparakstīs. Šim paziņojumam sekojošo notikumu (tautas protestu, prezidenta gāšanas un militārā konflikta valsts austrumos) rezultātā Asociācijas līguma noslēgšana tika atlikta. 2014.gada martā tika parakstītas Asociācijas līguma politiskās sadaļas, bet 2014.gada jūnijā – atlikušās sadaļas. Asociācijas līgums regulē ES un Ukrainas sadarbību ārpolitikas un drošības politikas jomā, migrācijas un bēgļu jautājumos, noziedzības un terorisma apkarošanā, kā arī dažādās ekonomikas un finanšu jomās, paredz būtisku reformu veikšanu Ukrainā saistībā ar ES standartu pārņemšanu un tiesību aktu tuvināšanu, taču tā nozīmīgākā daļa ir padziļinātais un vispārējais brīvās tirdzniecības nolīgums (DCFTA), kas paredz Ukrainas iekļaušanu ES iekšējā tirgū.

Šajā maģistra darbā ES publiskā diplomātija Ukrainā analizēta, koncentrējoties uz laiku līdz 2013.gada novembrim, jo sekojošais laika periods uzskatāms par „ārkārtas stāvokli”, kurā tradicionālā publiskā diplomātija zaudē efektivitāti, jo sabiedrības viedokli ietekmē citi, daudz spēcīgāki faktori. Piemēram, Krievijas agresijas rezultātā sabiedrības antikrieviskais noskaņojums var viegli izpausties kā aktīva proeiropeiska nostāja bez ES publiskās diplomātijas ietekmes. Attiecīgi, publiskās diplomātijas ietekme uz sabiedrības viedokli ir pārāk neliela, lai būtu identificējama.

Ņemot vērā, ka ES publiskā diplomātija saprotama kā mērķtiecīga ES komunikācija ar sabiedrību trešajā valstī ES kopējo mērķu un interešu sekmēšanai, ES publiskās diplomātijas stratēģija Ukrainā izriet no tās mērķiem attiecībās ar Ukrainu. To ietekmē gan ES vispārējā publiskās diplomātijas stratēģija, gan publiskās diplomātijas stratēģija EKP un Austrumu partnerības ietvaros, gan arī specifiskie uzdevumi, kas aktuāli tieši komunikācijā ar Ukrainas sabiedrību.

Kā skaidrots 2.1.1.nodaļā, ES vispārējās publiskās diplomātijas stratēģijas pamatu veido Līgums par Eiropas Savienību (konkrēti tā 21.pants) un ES Ārējo

---

¹ Solonenko I. *Added value? Eastern Partnership and EU-Ukraine bilateral relations*. Published in *Internationale Politik und Gesellschaft Online*, 2011/3, p.125

attiecību un kaimiņvalstu politikas komisāres B.Ferero Valdneres 2006.gada ārējās komunikācijas stratēģijas projekts. Šajos dokumentos izvirzītie ES publiskās diplomātijas uzdevumi ietver ES pamatvērtību (cilvēktiesības, demokrātija, tiesiskums u.c.) popularizēšanu un ES politikas virzienu un aktivitāšu, kā arī pamatvērtību un mērķu skaidrošanu. EKP un Austrumu partnerības ietvaros šie mērķi un uzdevumi būtiski neatšķiras, vienīgi tiek konkretizēti, pievienojot tieši Austrumu partnerības projekta skaidrošanu un popularizēšanu. Savukārt, tuvojoties Asociācijas līguma noslēgšanai, būtiska kļuva arī šī Austrumu partnerības aspekta skaidrošana Ukrainas sabiedrībai.

Rezumējot, var secināt, ka pētāmajā periodā publiskās diplomātijas uzdevumi Ukrainā būtiski neatšķiras no vispārējās ES publiskās diplomātijas uzdevumiem un ir saistīti ar ES, tās pamatvērtību un dažādu politikas virzienu skaidrošanu, piešķirot galveno lomu tiem ES politikas aspektiem, kas attiecas tieši uz Ukrainu, respektīvi, tās dalību Austrumu partnerības projektā un gaidāmo Asociācijas līguma noslēgšanu.

Ar šo uzdevumu īstenošanu galvenokārt nodarbojas ES delegācija Ukrainā. Tomēr ES tēlu un ES integrācijas ideju (t.sk. Asociācijas līguma noslēgšanas nepieciešamību) Ukrainā popularizē arī daudzas proeiropeiski noskaņotas PSO, kas darbojas neatkarīgi un pēc savas iniciatīvas, bet bieži sadarbojas ar ES delegāciju un citām ES institūcijām. Aktīvi darbojas arī ES dalībvalstu diplomātiskās pārstāvniecības (piemēram, Lielbritānijas vēstniecība).

3.2. ES publiskās diplomātijas aktivitātes Ukrainā

3.2.1. ES delegācijas Ukrainā loma ES publiskās diplomātijas īstenošanā

ES delegācija Ukrainā darbojas kopš 1993.gada (līdz 2009.gadam – Eiropas Komisijas delegācija). Tā ir oficiālais ES pārstāvis Ukrainā, un tās uzdevumi ir:

- 1) ES un Ukrainas politisko un ekonomisko attiecību sekmēšana, uzturot ciešas attiecības ar Ukrainas valdības iestādēm un palielinot informētību par ES, tās institūcijām un programmām;
- 2) ES un Ukrainas Partnerības un sadarbības līguma īstenošanas uzraudzīšana;
- 3) Ukrainas sabiedrības informēšana par ES attīstību un ES politikas virzienu skaidrošana un popularizēšana;
- 4) Dalība ES palīdzības programmu īstenošanā.¹

---

¹ http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/about_us/delegation_role/index_en.htm, skatīts 20.05.2015.

Saskaņā ar ES 2006.gada ārējās komunikācijas stratēģijas projektu tieši ES delegācija ir galvenais ES publiskās diplomātijas īstenotājs trešajās valstīs¹, kas redzams arī no tās uzdevumu saraksta. Tomēr, tā kā ES delegācija nav vienīgais aktors, kas Ukrainā nodarbojas ar ES publiskās diplomātijas īstenošanu, tad attiecībās ar citiem aktoriem (piemēram, ES dalībvalstu diplomātiskās pārstāvniecības) tā pilda koordinatora un starpnieka funkcijas, lai saskaņotu šo aktoru rīcību ar ES kopējo rīcības un komunikācijas stratēģiju Ukrainā, kā arī nodrošinātu informācijas plūsmu starp Briseli un Kijevu.

ES delegācijas Ukrainā īstenotās publiskās diplomātijas aktivitātes pārstāv visas trīs Marka Leonarda izdalītās dimensijas²:

1) Reaģējošās publiskās diplomātijas ietvaros

- ES delegācija veic plašsaziņas līdzekļu monitoringu, lai sekotu notikumu un sabiedrības viedokļa attīstībai un spētu operatīvi reaģēt uz aktuālajiem notikumiem;
- Tā sadarbojas ar Ukrainas plašsaziņas līdzekļiem, sniedzot intervijas, sagatavojot preses relīzes un publicējot iknedēļas informatīvu izdevumu par ES un katras divas nedēļas – izdevumu par jaunumiem ES un Ukrainas sadarbībā;
- Darbojas ES delegācijas izveidota interneta vietne „EU Co-operation news”³ ar informāciju plašsaziņas līdzekļiem par aktualitātēm ES un Ukrainas attiecībās un ar plānoto notikumu (semināru, konferenču u.c.) kalendāru;
- ES delegācija darbojas sociālajos tīklos. Tās profilam *Facebook* vietnē⁴ seko vairāk nekā 10 tūkstoši cilvēku, *Twitter*⁵ – 4600 cilvēku. Tomēr pārsvarā ES delegācijas darbība šajos portālos aprobežojas ar oficiālo preses relīžu, amatpersonu paziņojumu u.c. aktuālās informācijas publiskošanu par ES un Ukrainas attiecībām (bieži – pārkopēšanu vai saites ievietošanu uz vietni, kur šī informācija pieejama) angļu un ukraiņu valodās. Interaktīva komunikācija ar mērķauditoriju nav novērojama – ļoti reti ir lasītāju komentāri vai jautājumi par ES delegācijas ievietoto informāciju un vēl retāka – ES delegācijas reakcija (atbilde) uz šiem komentāriem.

---

¹ Ferrero-Waldner B. *Draft Communication of Mrs Ferrero-Waldner to the Commission: The EU in the World – Towards a Communication Strategy for the European Union's External Policy, 2006-2009.* C(2006) 329. p.4

² Skat. 1.4.nodaļu

³ <http://euukrainecoop.com/>

⁴ <https://www.facebook.com/EUDelegationUkraine>, izveidots 2010.gadā

⁵ <https://twitter.com/EUDelegationUA>, izveidots 2012.gadā

2) Aktīvās publiskās diplomātijas ietvaros ES delegācija

- savā mājaslapā ievieto informāciju par ES, tās vēsturi, uzbūvi, pamatvērtībām (cilvēktiesībām, demokrātiju un tiesiskumu) un darbības principiem, ES un Ukrainas attiecību attīstību un aktuālajiem notikumiem tajās; publisko ES amatpersonu paziņojumus, informāciju par ES projektiem Ukrainā un ES sniegto finansiālo palīdzību, kā arī izglītības un apmaiņas programmu iespējām jauniešiem; skaidro aktuālās ES programmas un vienošanās, tai skaitā Asociācijas līguma būtību;
  - publicē bukletus, brošūras un dažādus skaidrojošus materiālus, kas ar attēlu, infografiku, īsu un konkrētu jautājumu un atbilžu palīdzību vienkāršā veidā skaidro aktuālās tēmas ES un Ukrainas attiecībās, tai skaitā Asociācijas līguma un DCFTA nozīmi un ietekmi uz Ukrainas iedzīvotāju dzīvi. Šie materiāli ir pieejami gan elektroniskā, gan drukātā veidā un pēc ieinteresēto PSO vai preses pārstāvju pieprasījuma ir saņemami tālākai izplatīšanai;
  - izveido un nodrošina ar informācijas materiāliem ES Informācijas centrus Ukrainas universitātēs (šobrīd tādi ir jau 19);
  - organizē dažādus pasākumus (konferences, seminārus, u.c.), un aktivitātes (piemēram, ikgadējo Eiropas dienu pasākumus, skolēnu un jauniešu informēšanas un iesaistīšanas pasākumus kopā ar Eiroklubiem u.c.), kā arī plašas informācijas un komunikācijas kampaņas (piemēram, kampaņas „Kopā stiprāki!” un „Būvējot Eiropu Ukrainā” – par tām sīkāk skat.tālāk šajā nodaļā).
- 3) Ilgtermiņa attiecību veidošanas dimensija galvenokārt ietver žurnālistu apmācību un vizīšu uz ES institūcijām Briselē organizēšanu, Ukrainas jauniešu dalības veicināšanu ES atbalstītajās apmaiņas programmās, kā arī sadarbību ar Ukrainas PSO (par sadarbību ar Ukrainas PSO sīkāk 3.2.2.nodaļā).

Gatavojoties Asociācijas līguma parakstīšanai un saprotot Ukrainas sabiedrības informēšanas nepieciešamību, 2012.gada nogalē tika īstenots Lielbritānijas valdības finansēts projekts ar mērķi radīt plānu komunikācijas kampaņai, kuras ietvaros Ukrainas sabiedrībai tiktu skaidrota Asociācijas līguma būtība un veicināts atbalsts Ukrainas integrācijai ES („*Scoping Study on raising awareness on the Association Agreement including the Deep and Comprehensive Free Trade Agreement*”).

implementation and its impact in Ukraine”).¹ Šī projekta galaprodukts – publiskotie pētījumu rezultāti un ieteikumi publiskās diplomātijas kampaņas īstenošanai² – uzskatāmi demonstrē ES publiskās diplomātijas Ukrainā stratēģijas izstrādes gaitu, ietverot pašreizējās situācijas atspoguļojumu, identificējot publiskās diplomātijas aktivitāšu mērķauditoriju, formulējot galvenos konkrētām Ukrainas sabiedrības grupām nododamos komunikācijas vēstījumus un minot galvenos izaicinājumus, kas jāņem vērā, īstenojot iecerēto komunikācijas kampaņu.

Projekta ietvaros veiktais pētījums par Ukrainas sabiedrības informētību par Ukrainas ES integrācijas jautājumiem, tai skaitā Asociācijas līgumu, atklāja Ukrainas iedzīvotāju zemo informētības un intereses līmeni par šīm tēmām, tāpēc pētījuma autori rosināja Ukrainā īstenot sabiedrības informēšanas kampaņu, kuras ietvaros sabiedrībai tiktu sniegta objektīva informācija par ES integrācijas izdevīgumu un kļiedēti mīti par ES integrācijas riskiem, ko Ukrainas sabiedrībā izveidojuši Krievijas integrācijas virziena aizstāvji.³ Pētījuma autori kā komunikācijas kampaņas galveno mērķauditoriju izvirza Ukrainas vispārējo sabiedrību, kā atsevišķas apakšgrupas šīs grupas ietvaros identificējot, piemēram, jaunatni, uzņēmējus un gadus vecāko paaudzi (vecāki par 55 gadiem), kam būtu nepieciešams piedāvāt specifiskus, tieši šai mērķauditorijas grupai noformulētus komunikācijas vēstījumus.⁴ Kā komunikācijas kampaņas galvenais uzdevums noteikts: sniegt mērķauditorijai konkrētus uz faktiem balstītus argumentus par to, kāpēc Eiropas integrācija tai ir izdevīga un ar kādām grūtībām var nākties saskarties ceļā uz šo mērķi.⁵

Balstoties uz šī projekta secinājumiem un ierosinājumiem, iesaistoties ES (gan ES delegācijas, gan dalībvalstu vēstniecību) pārstāvjiem un Ukrainas valdības pārstāvjiem, tika uzsākta Ukrainas sabiedrības informācijas un komunikācijas kampaņa „Kopā stiprāki!” („*Сильніші разом!*”)⁶. Tās ietvaros tiek organizēti dažādi pasākumi – informatīvi semināri konkrētai mērķauditorijai (piemēram, uzņēmējiem) un konkursi plašākai publikai, gatavotas publikācijas presē un internetā, kā arī bukleti

---

¹ <https://www.gov.uk/government/case-studies/project-work-of-the-british-embassy-in-ukraine>, skatīts 22.05.2015.

² Key Communications. *A blueprint for enhancing understanding of and support for the EU-Ukraine Association Agreement including DCFTA in Ukraine*. Key Communications, Kyiv, 2013, 27 p. Pieejams:

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/303213/Scoping_Study_Final_Report_Web_En.pdf, skatīts 07.05.2015.

³ Turpat, p.4

⁴ Turpat, p.17

⁵ Turpat, p.16

⁶ <http://www.strongertogether.org.ua/>

par ES un Asociācijas līguma tēmu. Projekts darbojas arī sociālajos tīklos. Tā profilam *Facebook*¹ ir vairāk nekā 4300 sekotāju, *Twitter*² – 62 sekotāji, bet *YouTube*³ – 53 sekotāji (lielākajai daļai ievietoto video – pāris simti skatījumu).

Paralēli 2013.gada septembrī tika uzsākta arī Ukrainas sabiedrības informēšanas kampaņa „Būvējot Eiropu Ukrainā” („*Будуємо Європу в Україні*”)⁴, kas aptver visus Ukrainas reģionus. Tā ietver izbraukuma pasākumu rīkošanu Ukrainas reģionos (bieži piedaloties īpaši noformētam reklāmas eirobusam), ielu mākslu, teātra un deju izrādes, foto izstādes, konkursus un prāta spēles, publikācijas presē, videorullīšus internetā ES valstu dzīves un kultūras un ES vēstures popularizēšanai, apaļā galda diskusijas, paneldiskusijas un seminārus par Ukrainas ES integrācijas un Asociācijas līguma tēmām u.c.

Katru gadu maijā nozīmīgi ir arī Eiropas dienu pasākumi. Eiropas diena Ukrainā tiek svinēta kopš 2003.gada⁵. Tās pasākumi, kuru organizēšanas galvenais atbildīgais un koordinators ir ES delegācija, ietver improvizētā „Eiropas pilsētiņā” izvietotus informācijas standus par ES, tās institūcijām, dalībvalstīm, politikas virzieniem u.c., ES un tās dalībvalstu amatpersonu vizītes, konferences, seminārus, informāciju par ES finansētiem projektiem Ukrainā, koncertus, deju un filmu festivālus, ielu gājienus un pasākumus, Eiropas valodu kursus un nacionālo ēdienu degustācijas, dažādus konkursus par ES tēmām u.c. 2013.gada jūnijā Eiropas dienu ietvaros Ukrainā pirmoreiz notika Eiropas kultūras nedēļa, kuras pasākumi ietvēra koncertus, foto izstādi, dzejas lasījumus, Eiropas valodu un franču dziesmu meistarklases.⁶

3.2.2. ES sadarbība ar Ukrainas pilsoniskās sabiedrības organizācijām

PSO ir nozīmīgs viedokļa veidotājs demokrātisku valstu sabiedrībā, kas nodrošina sabiedrības līdzdalību nozīmīgu lēmumu pieņemšanā. Kā sabiedrības viedokļa veidotājs, PSO ir arī nozīmīgs ES publiskās diplomātijas instruments, jo, sekmējot spēcīgu PSO veidošanos un veidojot ciešas attiecības ar tām, ES nodrošina arī labvēlīgu vidi savu vērtību un ideju popularizēšanai konkrētās valsts sabiedrībā.

Sadarbība starp ES un Ukrainas PSO sāka pastiprināti attīstīties pēc 2004.gada „Oranžās revolūcijas”, kad Ukrainas sabiedrība bija entuziasma pilna veikt reformas

¹ <https://www.facebook.com/StrongerTogetherUA>

² <https://twitter.com/UArasomEU>

³ <https://www.youtube.com/channel/UCS1Tt2WTqWAw2vHCnigLFdw>

⁴ <http://euukrainecoop.com/2013/10/02/bila-tserkva/>, skatīts 21.05.2015

⁵ http://www.kmu.gov.ua/control/en/publish/article?art_id=16666028&cat_id=244315174, skatīts 22.05.2015

⁶ <http://euukrainecoop.com/2013/05/07/european-cultural-week/>, skatīts 18.05.2015

un ticēja, ka Ukrainas dalība ES ir iespējama un atkarīga no reformu gaitas un ES standartu ieviešanas tempa. Ukrainas nestabilajā politiskajā situācijā, kad politiskās elites bija cieši saistītas ar oligarhiem, tās interesēja noturēšanās pie varas un īstermiņa materiālie guvumi, bet izpratne par integrāciju ES un tās ilgtermiņa ieguvumiem bija visai minimāla, tieši PSO bija tā Ukrainas sabiedrības daļa, ar ko ES varēja komunicēt, lai panāktu proeiropeiska Ukrainas sabiedrības noskaņojuma izveidošanos un radītu iekšējo spiedienu uz valdību nepieciešamo reformu veikšanai. Tomēr tradicionāli ES darbības (gan diplomātijas, gan finanšu jomā) ir bijušas vairāk orientētas uz valdībām, nevis PSO.¹ Līdz ar to, kaut arī vairākas ES programmas atbalstīja partnerību veidošanu ar Ukrainas PSO (piemēram, TACIS (Tehniskā palīdzība Neatkarīgo Valstu Sadraudzības valstīm), EIDHR (Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments) vai „Jaunatne darbībā”²), pētījumi liecina, ka, piemēram, laika periodā no 2007.-2009.gadam tikai 0,3% no ES finansējuma Ukrainai tika novirzīts PSO darbības atbalstam.³ 2011.gadā EKP ietvaros tika izveidots arī īpašs Pilsoniskās sabiedrības atbalsta fonds, kura līdzekļi bija paredzēti partnerību veidošanai ar PSO ES kaimiņvalstīs.

ES sadarbībā ar Ukrainas PSO nozīmīgu lomu spēlēja gan ES delegācijas, gan EESK.

ES delegācijas Ukrainā mājaslapā izveidota atsevišķa sadaļa konsultācijām ar Ukrainas PSO⁴. Šajā sadaļā Ukrainas PSO, kas vēlas iesaistīties ar Ukrainu saistīto ES politikas aspektu apspriešanā, aicinātas iesniegt savus datus vienotam reģistram, lai ES vēlāk varētu ar tām sazināties un uzaicināt piedalīties konsultāciju procesā nozīmīgu dokumentu/programmu izstrādes gaitā. Tepat pieejama arī informācija par jau noslēgtajiem un patlaban notiekošajiem konsultāciju procesiem, kuros Ukrainas

---

¹ Solonenko I. *European Neighbourhood Policy Implementation in Ukraine. Local Context Matters*. Publicēts krājumā Lannon E. (ed.) *The European Neighbourhood Policy's Challenges / Les défis de la politique européenne de voisinage*. College of Europe Studies / Cahiers du Collège d'Europe, Vol.14. 2012, p.361 Skat. arī Open Society Institute. *A welcome EU response to its changing neighbourhood that deserves endorsement by member-states*. Assessment of the 25 May 2011 Joint Communication from HR/VP Ashton and the Commission, “A new Response to a Changing Neighbourhood”. Open Society Foundations, Brussels, June 2011, p.4

² Solonenko I. *European Neighbourhood Policy Implementation in Ukraine. Local Context Matters*. Publicēts krājumā Lannon E. (ed.) *The European Neighbourhood Policy's Challenges / Les défis de la politique européenne de voisinage*. College of Europe Studies / Cahiers du Collège d'Europe, Vol.14. 2012, pp.361-362

³ Open Society Institute. *A welcome EU response to its changing neighbourhood that deserves endorsement by member-states*. Assessment of the 25 May 2011 Joint Communication from HR/VP Ashton and the Commission, “A new Response to a Changing Neighbourhood”. Open Society Foundations, Brussels, June 2011, p.1

⁴ http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/civil_society_dialogue/index_en.htm

PSO aicinātas piedalīties. Saskaņā ar publiskoto informāciju ir noslēgušās konsultācijas par EIDHR programmas rīcības plānu Ukrainā 2009.gadam, kā arī par EKP programmu no 2011.-2013.gadam, savukārt joprojām turpinās konsultācijas par ES finansiālo atbalstu Ukrainai laika periodā no 2014.-2017.gadam. Šī ES iniciatīva ir pozitīvi vērtējama kā būtiska „klausīšanās” un attiecību veidošanas sastāvdaļa ES publiskās diplomātijas centienos. Par PSO intereses pieaugumu laika gaitā liecina gan pieaugošais iesniegto komentāru skaits (EIDHR rīcības plānu komentēja tikai četras, bet EKP programmai tika iesniegti jau 11 organizāciju komentāri), gan arī to saturs un apjoms, jo vēlākie komentāri ir daudz detalizētāki, ar daudz pārdomātākām un precīzākām rekomendācijām. Sadarbībā ar ES dalībvalstīm un PSO 2014.gadā tika izstrādāta arī ceļakarte ES delegācijas sadarbībai ar PSO Ukrainā, kas paredz sekmēt Ukrainas PSO attīstību, darbību un dalību nacionālajā lēmumu pieņemšanas procesā, iesaistīt tās Asociācijas līguma un DCFTA īstenošanas procesā un tā monitoringā u.c.;

Savukārt EESK veido attiecības ar Ukrainas PSO kopš 2003.gada. 2006.gada 6.-7.februārī Kijevā notika EESK organizēta konference „Kontaktu nodibināšana starp ES un Ukrainas pilsonisko sabiedrību: izaicinājumi un iespējas ES-Ukrainas Rīcības plāna ietvaros”¹. Tāpat EESK attīstījusi sadarbību ar 2006.gadā izveidoto Ukrainas Valsts trīspusējo ekonomikas un sociālo lietu padomi (*Національна тристороння соціально-економічна рада*, turpmāk tekstā VTESP). Abām institūcijām sadarbojoties, 2008., 2010. un 2011.gadā Ukrainā notika PSO semināri.

Pēc 2008.gada ES un Ukrainas samita EESK aicināja veidot ciešākas attiecības ar Ukrainas PSO, pamatojot to ar Ukrainas PSO līdzdalības nepieciešamību Asociācijas līguma izstrādāšanā un īstenošanā, tāpēc ka šāda veida asociācijas līgumi pirms tam neeksistēja un nebija iepriekš izstrādāta parauga, kam sekot: „ES nav rīcības plāna, uz kuru balstīties sarunās par šo līgumu, tādēļ būs jāiesaista dažādas ieinteresētās personas no Ukrainas un ES”². Vienlaikus EESK atzina arī, ka līdzšinējie ES mēģinājumi veidot attiecības ar Ukrainas PSO un panākt Ukrainas sabiedrības atbalstu Eiropas integrācijai nav snieguši cerēto rezultātu: „Lai arī Eiropas kaimiņattiecību politika un tās rīcības plāns deva zināmu ievirzi reformu īstenošanai Ukrainā, tas tomēr nespēja aktivizēt politisko eliti un plašu sabiedrību Eiropas

---

¹ European Economic and Social Committee. *EESC Kiev Conference: Deeper involvement of civil society in Ukraine is indispensable*. Press release CES/06/10, Brussels, 07.02.2006. Pieejams: http://europa.eu/rapid/press-release_CES-06-10_en.htm, skatīts 19.04.2015

² Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja. *Atzinums par tematu „ES un Ukrainas attiecības: jauna dinamiska loma pilsoniskajai sabiedrībai”*. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C 77, 31.03.2009, 158.lpp.

integrācijas atbalstam.”¹ Nozīmīgāko problēmu EESK saskata faktā, ka Ukrainas „pilsoniskā sabiedrība kopumā Eiropas integrāciju uztver kā abstraktu procesu. Kamēr dažādas pilsoniskās sabiedrības organizācijas (arodbiedrības, profesionālās apvienības, patērētāju aizsardzības organizācijas u.c.) nesapratīs, ka Eiropas integrācija ir ar ikdienas dzīvi saistīts process un ka reformas iespaidos ikvienu iedzīvotāju, tikmēr to nozīme nepalielināsies.”² Šis problēmas apraksts norāda tieši uz publiskās diplomātijas darba lauku (nepieciešamību ES labāk skaidrot Ukrainas sabiedrībai integrācijas procesa būtību un vēlamo rezultātu), kā arī uz vienu no nozīmīgākajiem ES publiskās diplomātijas trūkumiem – nepietiekami skaidru komunikācijas vēstījumu formulējumu, runājot abstraktos jēdzienos par integrāciju, demokrātiju, labklājību utt., taču neizskaidrojot „vienkāršajam cilvēkam”, kāds būs reālais ieguvums no integrācijas procesa.

Vienlaikus EESK norāda uz vairākiem citiem iemesliem, kas izskaidro PSO darbības nelielo ietekmi uz progresu Ukrainas virzībā uz ES vai Ukrainas eiropeizāciju, – ukraiņu zemo līdzdalības līmeni (vairāk nekā 80% Ukrainas pilsoņu nav aktīvi iesaistīti nevienā brīvprātīgajā organizācijā), PSO nepietiekamo saliedētību, kas nepieciešama lēmumu pieņemēju ietekmēšanai, un vājo saikni starp PSO un pārējiem iedzīvotājiem, kā rezultātā PSO nespēj mobilizēt iedzīvotājus un veidot sabiedrisko domu.³ Risinājumu EESK saskata Ukrainas PSO nodrošināšanu (tostarp ar Asociācijas līgumā ietvertu reformu palīdzību) ar vieglāk pieejamu ES finansējumu un īpašām apmācības programmām, kam vajadzētu palielināt Ukrainas PSO veikspēju un ietekmi gan uz lēmumu pieņēmējiem, gan uz Ukrainas sabiedrību kopumā. Savukārt, lai palielinātu Ukrainas PSO un sabiedrības kopumā atbalstu ES, EESK ierosināja izveidot kopīgu ES un Ukrainas struktūru, kas pārstāvētu ES un Ukrainas PSO un kuras galvenie uzdevumi paredzētu arī „nodrošināt organizētās pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanos ES un Ukrainas attiecību veidošanā” un „sekmēt publiskas debates un izpratnes padziļināšanu Ukrainā par attiecībām ar ES un par Ukrainas integrāciju Eiropā”⁴. Šī struktūra – ES-Ukrainas Pilsoniskās sabiedrības

---

¹ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja. *Atzinums par tematu „ES un Ukrainas attiecības: jauna dinamiska loma pilsoniskajai sabiedrībai”*. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C 77, 31.03.2009, 158.lpp.

² Turpat, 160.lpp.

³ Turpat, 159.lpp.

⁴ Turpat, 161.lpp.

platforma – tika izveidota ar Asociācijas līguma 469.panta 2.punktu¹ un tajā paredzēta arī EESK līdzdalība.

2012.gadā publiskots pētījums kopumā ES centienus attiecību veidošanā ar Ukrainas PSO un PSO stiprināšanā vērtē pozitīvi, norādot, ka „ES ir radījusi jaunu dimensiju un jaunus atskaites punktus pilsoniskās sabiedrības aktivitātēm, kā arī piedāvājusi jaunus instrumentus, ko pilsoniskās sabiedrības organizācijas var izmantot, lai stimulētu nacionālās reformas. Daudzējādā ziņā Ukrainas pilsoniskajai sabiedrībai šī jaunā dimensija vēl ir neatklāta un tai jānācās, kā izmantot piedāvātos instrumentus. Tomēr šie instrumenti ir pieejami, tos iespējams uzlabot, un Ukrainas pilsoniskās sabiedrības mājasdarbs ir izmantot šīs iespējas.”² Vienlaikus norādīts, ka ES aktivitātes sasniegušas vien ļoti ierobežotu daļu Ukrainas PSO – nedaudzas aktīvākās un profesionālākās, bet liela daļa organizāciju, kas darbojas specifiskās jomās (vide, patērētāju tiesību aizsardzība, cilvēki ar invaliditāti u.c.) joprojām nav informētas par ES piedāvātajām iespējām.³ Ņemot vērā arī Ukrainas PSO vājo saikni ar pārējo sabiedrību un pagaidām nelielo ietekmi uz politisko lēmumu pieņemšanu valstī, patlaban var teikt, ka Ukrainas PSO spēja Ukrainā popularizēt ES integrācijas virzienu ir visai zema.

3.3. ES publiskās diplomātijas aktivitāšu Ukrainā rezultātu novērtēšana

Kā skaidrots 3.1. nodaļā, ES publiskās diplomātijas pamatuzdevumi Ukrainā ir ES un tās vērtību popularizēšana un dažādu ES politikas aspektu (galvenokārt ar Ukrainu saistīto – kā Austrumu partnerība un Asociācijas līguma noslēgšana) skaidrošana. Lai noskaidrotu, vai ES publiskās diplomātijas aktivitātes Ukrainā ir sekmīgi pildījušas šos uzdevumus, šajā darbā no 1.5.nodaļā minētajām metodēm publiskās diplomātijas rezultātu novērtēšanai ir izmantota vairāku pieejamo socioloģisko aptauju un fokusgrupu diskusiju (sīkāk par tām tālāk šajā nodaļā) datu analīze. Socioloģiskās aptaujas un fokusgrupu diskusijas ir nozīmīgs instruments publiskās diplomātijas efektivitātes vērtēšanā, jo ļauj konstatēt sabiedrības viedokli par būtiskajiem jautājumiem un sekot līdzi tā izmaiņām laika gaitā (piemēram,

---

¹ *Asociācijas līgums starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Ukrainu, no otras puses.* Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis L 161, 29.04.2014, 469.panta 2.punkts

² Solonenko I. *European Neighbourhood Policy Implementation in Ukraine. Local Context Matters.* Publicēts krājumā Lannon E. (ed.) *The European Neighbourhood Policy's Challenges / Les défis de la politique européenne de voisinage.* College of Europe Studies / Cahiers du Collège d'Europe, Vol.14. 2012, p.363

³ Turpat, pp.363-364

salīdzinot socioloģisko aptauju rezultātus par vienu un to pašu tēmu pētāmā perioda sākumā un beigās).

Vienlaikus, jāņem vērā, ka sabiedrības viedokli jebkurā jautājumā ietekmē vairāk nekā viens konkrēti identificējams faktors (piemēram, publiskās diplomātijas kampaņa). Ukrainas informācijas telpā darbojas arī citi aktori, kas mērķtiecīgi vai pastarpināti ietekmē sabiedrības viedokli par jautājumiem, kas saistīti ar ES integrāciju. Piemēram, Ukrainas valdība laika periodam no 2004.gada līdz 2007.gadam un no 2008.gada līdz 2011.gadam bija sagatavojusi īpašu Valsts programmu sabiedrības informēšanai par ES integrācijas jautājumiem (finansējuma trūkuma un citu iemeslu dēļ gan tā netika pilnvērtīgi īstenota)¹. Savukārt Krievijas integrācijas virziena atbalstītāji (tostarp Krievijas īstenoto publiskās diplomātijas aktivitāšu ietvaros), demonstrējot Krievijas Muitas savienības² pievilcību, izmanto dažādus argumentus ES integrācijas virziena kritizēšanai.

Turklāt sabiedrības viedokļa attīstība notiek ilgākā laika periodā un uz to ietekmi atstāj daudzi ar komunikāciju tiešā veidā nesaistīti faktori, kas var mazināt ES integrācijas jomas nozīmīgumu vai pievilcību sabiedrības acīs. Kā dažus piemērus var minēt Ukrainas iekšpolitisko situāciju (piemēram, valdības stabilitāti vai izmaiņas iedzīvotāju ienākumos un dzīves līmenī), starptautisko situāciju (piemēram, globālo ekonomikas krīzi, terorisma draudus, bēgļu plūsmas no konfliktu reģioniem uz Eiropu u.c.), vai Krievijas īstenoto ārpolitiku un attiecības ar Ukrainas politiskajiem līderiem (tādējādi izvirzot uzmanības centrā jautājumu par Ukrainas integrāciju Krievijas Muitas savienībā).

Attiecīgi, socioloģisko aptauju rezultāti uzrāda šo daudzo, bieži vien konkrēti neidentificējamo faktoru mijiedarbības ietekmi uz sabiedrības viedokli. Analizējot šīs izmaiņas sabiedrības viedoklī, attieksmē un informētībā dažādu aktuālo notikumu un ES aktivitāšu kontekstā, ir iespējams identificēt ticamākos šo izmaiņu cēloņus (tai skaitā ES komunikācijas aktivitāšu efektivitāti vai trūkumu), kaut arī precīzi izmērīt ES publiskās diplomātijas aktivitāšu lomu tajā nav iespējams.

Lai iegūtu informāciju par ES publiskās diplomātijas aktivitāšu Ukrainā efektivitāti, tika izvēlētas četras ar ES mērķiem Ukrainā cieši saistītas tēmas, kurās būtu jāparādās sekmīgi īstenotu publiskās diplomātijas aktivitāšu rezultātiem, un

---

¹ Key Communications. *A blueprint for enhancing understanding of and support for the EU-Ukraine Association Agreement including DCFTA in Ukraine*. Key Communications, Kyiv, 2013, p.26

² Kopš 2015.g.janvāra – Eirāzijas Ekonomiskā savienība; dalībvalstis – Armēnija, Baltkrievija, Kazahstāna, Kirgizstāna, Krievija.

piektā tēma, kas vislabāk raksturo ES publiskās diplomātijas aktivitāšu redzamību Ukrainas sabiedrības vērtējumā:

- 1) Kā laika gaitā mainījies Ukrainas sabiedrības atbalsts ES integrācijai;
- 2) Kā laika gaitā mainījies ES tēls Ukrainas sabiedrības acīs; vai tas tiek saistīts ar vērtībām, kuru popularizēšanu ES izvirzījusi par savu prioritāti, respektīvi, ar demokrātiju, cilvēktiesībām un tiesiskumu;
- 3) Cik labi Ukrainas sabiedrība ir informēta par ES un jautājumiem, kas saistīti ar Ukrainas integrāciju ES;
- 4) Kādas ir Ukrainas sabiedrības zināšanas un viedoklis par Asociācijas līgumu un cik liels ir atbalsts tā noslēgšanai;
- 5) Cik labi Ukrainas sabiedrība ir informēta par dažādām ES publiskās diplomātijas aktivitātēm.

No pieejamajiem socioloģisko aptauju un fokusgrupu diskusiju rezultātiem tika atlasīti dati, kas sniedz informāciju par augstākminētajām tēmām, un tika veikta šo datu analīze katras tēmas ietvaros (skat. 3.4.nodaļu), lai noskaidrotu Ukrainas sabiedrības viedokļa un informētības izmaiņas pētāmā perioda ietvaros, kā arī iespēju robežās mēģinātu identificēt šo izmaiņu iespējamo cēloni. Tā, piemēram, par ES publiskās diplomātijas efektivitāti liecina pozitīva Ukrainas sabiedrības attieksme pret ES un tās tālāka uzlabošanās laika gaitā, kas norāda uz ES tēla veidošanas un vērtību popularizēšanas centienu panākumiem.

Šajā maģistra darbā analizēto socioloģisko aptauju rezultāti nosacīti iedalās divās grupās:

- 1) Aptaujas, kas attiecas uz pētījuma perioda sākumposmu, galvenokārt 2008.gadu, bet, ja iespējams, arī dažus gadus iepriekš, lai gūtu pilnvērtīgāku ieskatu Ukrainas iedzīvotāju informētības līmenī, attieksmē un izpratnē par jautājumiem, kas saistīti ar Ukrainas integrāciju ES;
- 2) Aptaujas, kas attiecas uz pētījuma perioda beigu posmu, galvenokārt 2012.-2013.gadu. Salīdzinot šo aptauju rezultātus ar rezultātiem vairākus gadus iepriekš, vērojama Ukrainas iedzīvotāju informētības līmeņa, attieksmes un izpratnes par ES tēmām attīstība pētāmā perioda ietvaros.

Atsevišķos gadījumos, kad tas nepieciešams kādas tendences ilustrēšanai, doti arī atsevišķi piemēri no pētāmā perioda vidusposma.

Pētījuma veikšanai izmantoti dati no šādiem avotiem:

- 1) Ukrainas iedzīvotāju socioloģiskā aptauja, kas 2009.gadā veikta pēc ES pasūtījuma projekta „Opinion Polling and Research in the ENPI Countries and Territories (OPPOL)” ietvaros¹. Ukrainā šīs aptaujas ietvaros tika intervēti 400 cilvēku, un intervija ietvēra jautājumus gan par respondentu zināšanām un viedokli par ES, gan par izmantotajiem avotiem informācijas iegūšanai par ES.
- 2) EKP Reģionālās komunikācijas programmas ietvaros veiktās ES Kaimiņattiecību barometra aptaujas.

ES Kaimiņattiecību barometra pētījumi laika periodā no 2012.līdz 2014.gadam divreiz gadā (pavasārī un rudenī) tika veikti visās EKP valstīs ar mērķi noskaidrot sabiedrības viedokli par ES politikas virzieniem, informētību par ES sadarbības programmām un ES komunikācijas aktivitātēm. Gan pētījuma kopējie rezultāti, gan dati par katrā valstī veiktajām aptaujām ir pieejami ES Kaimiņattiecību barometra mājaslapā. Respondentu skaits katrā aptaujā katrā valstī – 1000. Ukrainā šīs aptaujas tika veiktas šādos laika periodos:

- 2012.gada 18.jūlijs – 8.augusts²;
- 2012.gada 24.novembris – 12.decembris³;
- 2013.gada 3.jūnijs – 2.jūlijs⁴;
- 2013.gada 14.decembris – 2014.gada 4.janvāris⁵ (šīs aptaujas veikšanas laiks sakrita ar tā sauktajiem Maidana protestiem pēc tam, kad Ukrainas prezidents V.Janukovičs atteicās Viļņas samītā parakstīt Asociācijas līgumu; aptaujas rezultātos atspoguļojas arī Ukrainas sabiedrības noskaņojums šo notikumu ietekmē);
- 2014.gada 26.maijs – 1.jūlijs⁶.

- 3) Ukrainas Razumkova centra⁷ aptaujas un fokusgrupu diskusiju sērija.

---

¹ Consortium of MWH, TNS Opinion and Mostra. *Opinion Polling and Research in the ENPI Countries and Territories (OPPOL): Country report on the opinion poll 1, Ukraine*. MWH47501381.034.rev.1, 17.03.2010

² Pieejams: <http://euneighbourhood.eu/wp-content/uploads/2012/08/Factsheets-ENPI-UA-EN.pdf>, skatīts 28.04.2015.

³ Pieejams: http://euneighbourhood.eu/wp-content/uploads/2013/03/FactsheetENPI_wave2-UA-EN.pdf, skatīts 28.04.2015.

⁴ Pieejams: <http://euneighbourhood.eu/wp-content/uploads/2014/05/FS-ENPI-Wave-3-UA-EN.pdf>, skatīts 28.04.2015.

⁵ Pieejams: <http://euneighbourhood.eu/wp-content/uploads/2014/05/FS-ENPI-Wave-4-UA-EN.pdf>, skatīts 28.04.2015.

⁶ Pieejams: <http://euneighbourhood.eu/wp-content/uploads/2014/09/FS-ENPI-Wave-5-UA-EN.pdf>, skatīts 28.04.2015.

⁷ <http://www.razumkov.org.ua/eng/index.php>

Razumkova centrs iedzīvotāju aptaujas un pētījumus par dažādiem Ukrainas politikas, ekonomikas un sociālajiem jautājumiem veic jau kopš pagājušā gadsimta 90iem gadiem. Līdz ar pieaugošo ES integrācijas jautājumu lomu Ukrainas ārpolitikā ir pieaudzis arī ar šiem jautājumiem saistīto Razumkova centra pētījumu skaits. Centra mājaslapā pieejami gan veikto aptauju dati, gan to analīze Centra izdotajā žurnālā „Nacionālā drošība un aizsardzība”. Tā kā Razumkova centra pētījumi veikti no Ukrainas iekšējās perspektīvas, tad ES integrācijas jautājumi tajos bieži vien aplūkoti saistībā vai pretstatā ar citiem iespējamajiem Ukrainas ārpolitikas virzieniem, galvenokārt – iestāšanos Krievijas veidotajā Muitas savienībā. Respondentu skaits katrā aptaujā – aptuveni 2000.

Šajā darbā izmantoti šādu Razumkova centra pētījumu dati:

- Pētījums „Ukrainas Eiropas integrācija: sabiedrības viedoklis”, kas balstīts uz socioloģisko aptauju rezultātiem laika posmā no 2000.gada līdz 2007.gadam¹;
- Pētījums „Eiropas un Eiro-Atlantiskās integrācijas informācijas komponente: sabiedrības viedoklis”, kas balstīts uz 2008.gada 31.janvārī – 5.februārī veiktas socioloģiskās aptaujas rezultātiem²;
- Pētījums „Muitas savienība vai Eiropa? Sabiedrības viedoklis”, kas balstīts uz 2013.gada 20.-25.aprīlī veiktas socioloģiskās aptaujas rezultātiem³;
- Pētījums „Kā iedzīvotāji redz Ukrainas integrāciju ES vai Muitas savienībā: fokusgrupu diskusijas rezultāti”, kas balstīts uz 2013.gada 22.-28.februārī veiktas fokusgrupu diskusiju sērijas rezultātiem, kurās kopā piedalījās 55 cilvēki⁴.

4) ASV „International Republican Institute” (IRI)⁵ veiktās aptaujas.

IRI aptaujas Ukrainā par dažādiem politiskiem, ekonomiskiem un sociāliem jautājumiem veic divreiz gadā, sākot no 2012.gada. Šie pētījumi dod ieskatu

---

¹ Razumkov Centre. *European Integration of Ukraine: Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.5, 2007, pp.51-68.

² Razumkov Centre. *Information Component of European and Euro-Atlantic Integration: Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.1, 2008, pp.42-60.

³ Razumkov Centre. *Customs Union or Europe? The Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.4-5, 2013, pp.104-132.

⁴ Razumkov Centre. *How Citizens See Ukraine's Integration in the EU or the Customs Union: Focus Group Results*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.4-5, 2013, pp.98-103.

⁵ <http://www.iri.org>

tādos Ukrainas sabiedrībai aktuālos jautājumos kā valsts ekonomiskā situācija un iedzīvotāju labklājības līmenis, korupcijas problēmas, vēlēšanas un arī valsts ārpolitiskā orientācija, izvēloties sadarboties ar ES vai Krieviju. Respondentu skaits katrā aptaujā – 1200.

Šajā maģistra darbā izmantoti dati no IRI aptaujām, kas veiktas šādos laikos:

- 2012.gada 17.februāris – 7.marts¹;
- 2012.gada 21.augusts – 6.septembris²;
- 2013.gada 14.-28.maijs³;
- 2013.gada 27.augusts – 9.septembris⁴;
- 2014.gada 14.-26.marts⁵.

3.4. Ukrainā veikto socioloģisko aptauju datu analīze

3.4.1. Ukrainas sabiedrības atbalsts ES integrācijai

Jau kopš 21.gadsimta sākuma Razumkova centrs seko līdzīgai Ukrainas sabiedrības viedokļa attīstībai par dažādiem Ukrainas ārpolitikas jautājumiem. Jautājumā par to, kā gadu gaitā mainījies Ukrainas sabiedrības atbalsts ES integrācijai, nozīmīgus datus sniedz aptaujas, kurās Ukrainas iedzīvotājiem regulāri lūgts norādīt, viņuprāt, Ukrainai izdevīgāko ārpolitikas virzienu (3.1. att.) un jautāts, vai Ukrainai vajadzētu iestāties ES (3.2. att.).

No aptauju rezultātiem redzams, ka iedzīvotāju atbildēs par prioritāro Ukrainas ārpolitikas virzienu (3.1. att.) dominē divi varianti – ES un Krievija. Atbalsta pieaugums sadarbībai ar ES lielākoties ir saistīts ar sarūkošu atbalstu attiecībā ar Krieviju un otrādi. Kopš 2009.gada beigām Ukrainas iedzīvotāju atbalsts sadarbībai ar ES ir ievērojami palielinājies (ar nelielu kritumu 2012.gada sākumā) no 23,8% līdz 52,5%. Visticamāk, tas saistīts ar Ukrainas prezidenta Viktora Janukoviča (ievēlēts

1

Pieejams: <http://www.iri.org/sites/default/files/2012%20April%2012%20Survey%20of%20Ukrainian%20Public%20Opinion%2C%20February%2017-March%207%2C%202012.pdf>, skatīts 07.05.2015.

2

Pieejams: <http://www.iri.org/sites/default/files/2012%20October%2017%20Survey%20of%20Ukrainian%20Public%20Opinion%2C%20August%2021-September%206%2C%202012.pdf>, skatīts 07.05.2015.

3

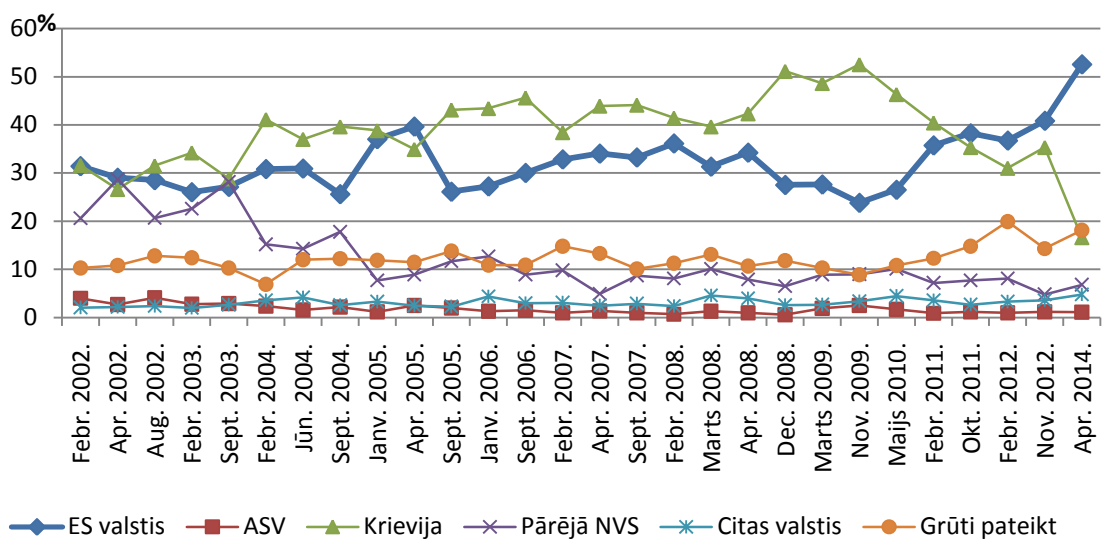
Pieejams: <http://www.iri.org/sites/default/files/2013%20July%2017%20Survey%20of%20Ukrainian%20Public%20Opinion,%20May%2014-28,%202013.pdf>, skatīts 07.05.2015.

4

Pieejams: http://www.iri.org/sites/default/files/IRI_Ukraine_August-September_2013_Edited%20Poll.pdf, skatīts 07.05.2015.

5

Pieejams: <http://www.iri.org/sites/default/files/2014%20April%205%20IRI%20Public%20Opinion%20Survey%20of%20Ukraine%2C%20March%2014-26%2C%202014.pdf>, skatīts 07.05.2015.

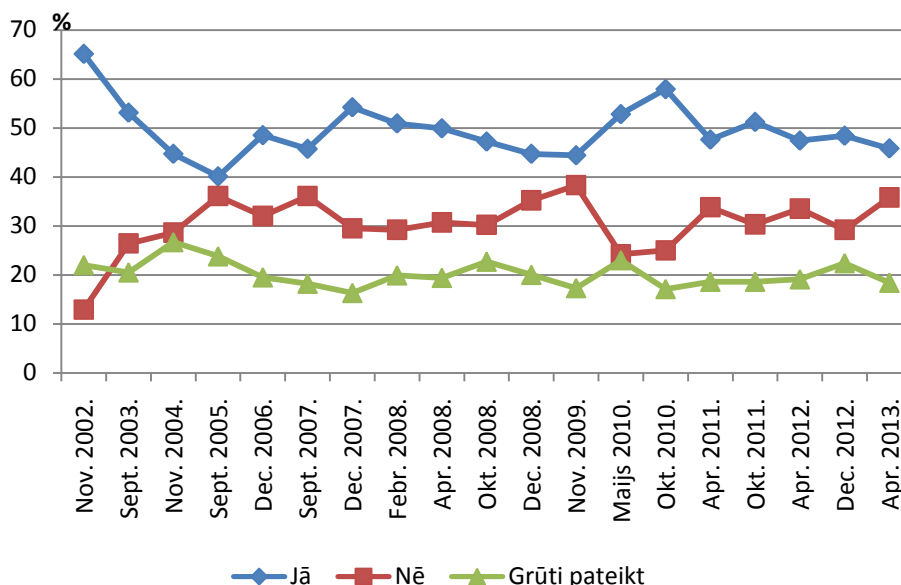
3.1. att. Kuram ārpolitikas virzienam vajadzētu būt Ukrainas prioritātei?¹

amatā prezidenta vēlēšanās 2010.gada februārī) deklarēto Eiropas integrāciju kā Ukrainas ārpolitikas prioritāti, kā rezultātā pastiprinājās proeiropeiskā retorika gan valdībā, gan nacionālajos plašsaziņas līdzekļos. Iespējams, ka iedzīvotāju noskaņojumu par labu ES integrācijai ietekmēja arī intensīvāka sadarbība starp ES un Ukrainu, tuvojoties Asociācijas līguma noslēgšanai (vairāk informācijas plašsaziņas līdzekļos par dažādiem pasākumiem, iespējām, nākotnes perspektīvām u.c.), tomēr šo ES integrācijas atbalstītāju skaita pieaugumu nevar skaidrot tikai ar ES aktivitāšu (tajā skaitā komunikācijas jomā) nopelniem.

Vienlaikus šajā periodā ir ievērojami pieaudzis arī to cilvēku skaits, kam grūti atbildēt uz jautājumu par Ukrainai izdevīgāko ārpolitikas virzienu – ja 2009.gada beigās tādi bija 8,9% respondentu, tad 2014.gadā tie jau bija 18,1% Ukrainas iedzīvotāju. Visticamāk, tas norāda uz sabiedrības apjukumu apstākļos, kad aizvien saasinās abu integrācijas virzienu atbalstītāju retorika gan parlamentā un valdībā, gan plašsaziņas līdzekļos un tiek izmantoti aizvien kategoriskāki argumenti sabiedrības pārliecināšanai. Šādā situācijā ES publiskās diplomātijas stratēģijai un aktivitātēm būtu jābūt ļoti skaidrām, konkrētām un pārliecinošām, lai dažādu argumentu pārsātinātajā informācijas telpā spētu uzrunāt un pārliecināt savu mērķauditoriju. Šajā gadījumā pieaugošais respondentu skaits, kam grūti atbildēt uz šo jautājumu, drīzāk liecina par trūkumiem ES publiskās diplomātijas aktivitātēs, respektīvi, par

¹ Datu avots - http://www.razumkov.org.ua/eng/poll.php?poll_id=305, skatīts 01.05.2015.

nepietiekami skaidru un pārlicinošu skaidrojumu, kāpēc Ukrainai ciešāka sadarbība ar ES ir izdevīga.

3.2. att. Vai Ukrainai vajadzētu iestāties ES?¹

Kaut arī ES oficiāli nekad nav piedāvājusi Ukrainai kļūt par bloka dalībvalsti un pat izvairījusies oficiālos dokumentos minēt tādu iespēju, jautājums par dalību ES kā Ukrainas ārpolitikas mērķi (3.2. att.) labi parāda Ukrainas iedzīvotāju attieksmi pret ES, demonstrējot, vai tās tēls ir pietiekami pievilcīgs Ukrainas sabiedrības acīs un vai tās politika ir pietiekami saprotama un pieņemama, lai ukraiņi vēlētos kļūt par daļu no ES.

Kā redzams no aptauju rezultātiem, ukraiņu viedoklis jautājumā par nepieciešamību Ukrainai iestāties ES 11 gadu laikā ir bijis ļoti mainīgs un tā izmaiņas nav nepārprotami piesaistāmas būtiskiem pavērsiena punktiem ES un Ukrainas attiecībās. Domājams, vairāk izmaiņas ukraiņu viedoklī ir ietekmējuši tādi Ukrainas iekšējie notikumi kā dažādu politisko spēku cīņa par varu, vēlēšanas vai valdības krīzes, kas bieži saistītas ar skaļākiem un kategoriskākiem paziņojumiem un informācijas kampaņām plašsaziņas līdzekļos elektorāta pārliecināšanai par „savu taisnību”.² Tā, piemēram, straujo ES integrācijas atbalstītāju skaita sarukumu 2004.-

¹ Diagramma darba autores veidota. Izmantotie dati:

- http://www.razumkov.org.ua/eng/poll.php?poll_id=387 (skatīts 01.05.2015);
- Razumkov Centre. *Customs Union or Europe? The Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.4-5, 2013, p.112.

² Skat., piemēram, Key Communications. *A blueprint for enhancing understanding of and support for the EU-Ukraine Association Agreement including DCFTA in Ukraine*. Key Communications, Kyiv, 2013, p.10

2005.gadā Razumkova centra speciālisti skaidro ar 2004.gada priekšvēlēšanu kampaņu pirms prezidenta vēlēšanām, vēlēšanām sekojošo Oranžo revolūciju un politisko krīzi, kuras rezultātā 2005.gada septembrī atkāpās Jūlijas Timošenko valdība.¹ Sekojošais ES integrācijas atbalstītāju skaita pieaugums var tikt skaidrots gan ar iekšpolitiskās situācijas stabilizēšanos, gan ar 2004.gadā ES uzsākto Kaimiņattiecību politiku un ES-Ukrainas Rīcības plāna īstenošanas sākumu 2005.gadā, kas bija saistīts ar papildu informācijas aktivitātēm gan no Ukrainas varasiestāžu gan ES puses.

Kā jau minēts, nākamais būtiskais ES integrācijas atbalstītāju skaita pieaugums sākās pēc V.Janukoviča atkārtotas stāšanās prezidenta amatā 2010.gadā un viņa valdības pastiprināta atbalsta (vismaz retorikā – plašsaziņas līdzekļos u.c.) ES integrācijas virzienam. Tā kā šajā laikā (2009.gadā) sāka darboties arī ES Austrumu partnerības programma, ir iespējams, ka ES atbalstītāju skaita pieaugums Ukrainā daļēji skaidrojams arī ar „jaunām vēsmām” ES un Ukrainas sadarbībā, jo jauni notikumi šajā jomā deva vielu jaunām diskusijām sabiedrībā un materiālu informācijai plašsaziņas līdzekļos, tādējādi aktualizējot tēmu un piesaistot tai sabiedrības uzmanību.

Kopumā tāpat kā jautājumā par prioritāro Ukrainas ārpolitikas virzienu, arī jautājumā par to, vai Ukrainai vajadzētu iestāties ES, ES integrācijas atbalstītāju skaita izmaiņas nav viennozīmīgi saistāmas ar ES publiskās diplomātijas aktivitātēm. ES publiskās diplomātijas aktivitāšu efektivitātes vērtēšanai nozīmīgāks ir fakts, ka visus 11 gadus aptuveni 20% līmenī ir turējies to respondentu skaits, kam nav viedokļa jautājumā par Ukrainas nepieciešamību iestāties ES. Ņemot vērā faktu, ka liels respondentu skaits bez konkrēta viedokļa ir visai parasta parādība Ukrainas socioloģiskajās aptaujās arī par citiem aktuāliem (politiskiem, ekonomiskiem u.c.) jautājumiem, daļa šo cilvēku, visticamāk, par politiku neinteresējas un aktuālajiem notikumiem valstī un pasaulē neseko. Vēl citiem nav skaidra viedokļa, jo no dažādiem avotiem saņemtā informācija bieži vien ir pretrunīga un prasa rūpīgu izvērtēšanu un analīzi, lai būtu iespējams noformulēt savu viedokli. Tieši šī sabiedrības daļa – kas savu viedokli nav noformulējusi intereses trūkuma vai uzticamas un pārlicinošas informācijas trūkuma dēļ – ir potenciālā ES publiskās diplomātijas aktivitāšu mērķauditorija, kurai nepieciešams rast pieeju, lai to ieinteresētu un saprotamā veidā

---

¹ Razumkov Centre. *European Integration of Ukraine: Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.5, 2007, p.53

skaidrotu tai ar ES integrāciju saistītos jautājumus. Fakts, ka respondentu skaits, kam šajā jautājumā nav viedokļa, 11 gadus ir saglabāties nemainīgi augsts, liecina, ka šajā jomā ES publiskās diplomātijas īstenotāji nav tikuši galā ar izaicinājumu ieinteresēt šo mērķauditorijas daļu.

3.1. tabula.

Iemesli, kādēļ Ukrainai, pēc tās iedzīvotāju domām, nevajag iestāties ES (2013.gads)¹

Iemesli, kādēļ Ukrainai nevajag iestāties ES	% no tiem respondentiem, kas neatbalsta Ukrainas iestāšanos ES
ES mūs negrib	18,7
Mēs neesam gatavi dzīvei ES	14,3
Pašreizējās krīzes ietekmē ES izjuks	13,3
Ukraina kļūs atkarīga no ES valstīm	10,3
Ukrainai jāattīsta sava ekonomika patstāvīgi un jāiet pašai savs ceļš	9,7
Ukrainai un Eiropai ir atšķirīga mentalitāte, kultūra un attīstības līmenis	9,2
Mums jādraudzējas ar Krieviju, nevis Eiropu	4,9
Iestāšanās ES iznīcinās Ukrainas ražotājus un Ukraina kļūs par izejvielu piegādātāju Eiropai	3,4
Ukraina no tā neko neiegūs	3,2
Grūti pateikt	8,2

2013.gada aprīlī veiktā Razumkova centra Ukrainas iedzīvotāju aptauja skaidro arī iemeslus, kādēļ 35,8% ukraiņu uzskata, ka valstij nevajadzētu iestāties ES (3.1. tabula), kas ir būtiski, analizējot iespējamās publiskās diplomātijas neveiksmes un trūkumus. Redzams, ka visbiežāk minētais iemesls ir pārliecība, ka ES negrib Ukrainas pievienošanos – šādu variantu minējuši 18,7% no respondentiem, kas nevēlas Ukrainas iestāšanos ES. Analizējot pētījuma rezultātus, Razumkova centra eksperti norāda, ka arī liela daļa no respondentiem, kam nebija skaidra viedokļa jautājumā par to, vai Ukrainai vajadzētu iestāties ES (18,7% respondentu), norādījuši, ka ES nevēlas Ukrainas pievienošanos.²

Kaut arī patlaban starp ES un Ukrainu nenotiek sarunas par iespējamo Ukrainas iestāšanos blokā, daļība ES jau daudzus gadus ir tikusi deklarēta kā Ukrainas ārpolitikas mērķis, bet sajūta, ka „ES mūs negrib” mazina ES pievilcību Ukrainas

¹ Datu avots – Razumkov Centre. *Customs Union or Europe? The Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.4-5, 2013, p.117. Respondentiem tika uzdots atvērtais jautājums bez atbilžu variantiem; pēc tam atbildes tika kodētas un grupētas.

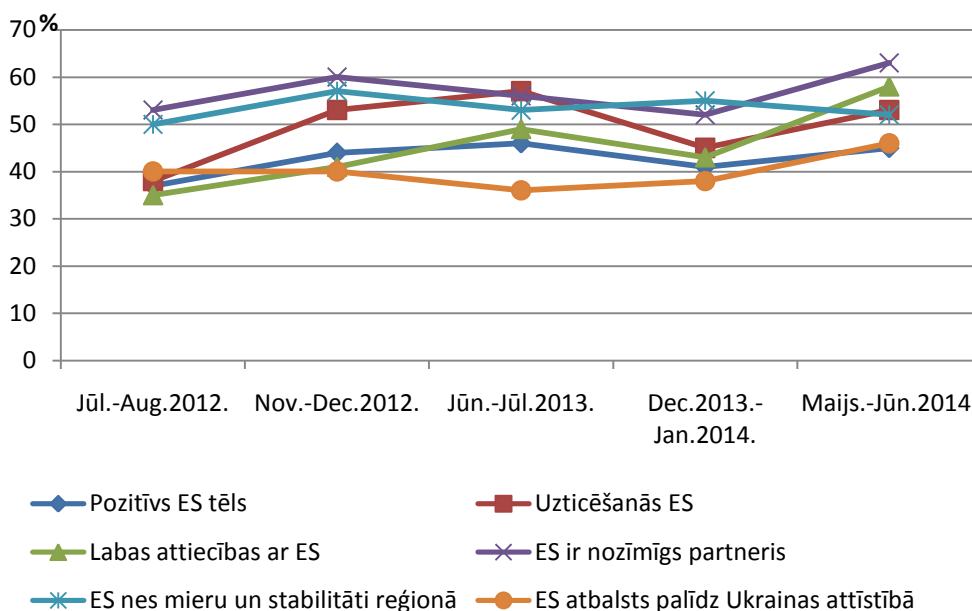
² Razumkov Centre. *Customs Union or Europe? The Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.4-5, 2013, p.106

sabiedrības acīs. Domājams, šādas pārliecības rašanos lielā mērā ir ietekmējusi ES valstu nespēja vienoties par to, vai oficiālos dokumentos un izteikumos vajadzētu minēt iespēju Ukrainai jebkad kļūt par bloka dalībvalsti. Vienotas nostājas trūkuma dēļ šajā gadījumā publiski izskanējušie ES un tās dalībvalstu amatpersonu pretrunīgie izteikumi ir nodevuši Ukrainas sabiedrībai vēstījumu, ka Ukraina Savienībā nav gribēta. Šī situācija visai spilgti ilustrē vienu no galvenajām ES publiskās diplomātijas problēmām – daudzo aktoru dēļ ES bieži trūkst vienotas nostājas, kas dotu pamatu vienotai, pārdomātai komunikācijai. Rezultātā informācija, kas izskan „uz āru” ES dalībvalstu un institūciju iekšējo diskusiju laikā, kamēr vēl nav panākta vienprātība un pieņemts galīgais lēmums, nereti ir pretrunīga un apgrūtināta skaidra un konkrēta vēstījuma nodošanu publiskās diplomātijas mērķauditorijai. ES delegācija kā galvenā atbildīgā institūcija par komunikāciju ar Ukrainas sabiedrību var identificēt šādus gadījumus, kur nepārdomāti vai nesaskaņoti ES vai tās dalībvalstu amatpersonu izteikumi var negatīvi ietekmēt ES tēlu Ukrainas sabiedrības acīs, un veikt skaidrojošo darbu, lai šo efektu novērstu. Tomēr primāri šajā gadījumā, kad lielā daļā Ukrainas sabiedrības ir pārliecināta, ka „ES mūs negrib”, būtu nepieciešama vienprātības panākšana ES dalībvalstu starpā par iespējamajām Ukrainas izredzēm nākotnē pievienoties ES. Pozitīva lēmuma gadījumā attiecīgs ES augstāko amatpersonu paziņojums varētu būtiski uzlabot Ukrainas sabiedrības attieksmi pret integrāciju ES.

Rezumējot, var secināt, ka Ukrainas sabiedrības atbalsts valsts integrācijai ES pētāmā perioda laikā ir būtiski pieaudzis, tomēr ES publiskās diplomātijas aktivitāšu loma šajās izmaiņās nav precīzi nosakāma. Vienlaikus, pieaugošais respondentu skaits, kam nav viedokļa jautājumā par Ukrainai izdevīgāko ārpolitikas virzienu, un nemainīgi augstais respondentu skaits, kam nav viedokļa jautājumā par to, vai Ukrainai vajadzētu iestāties ES, drīzāk norāda uz ES publiskās diplomātijas aktivitāšu nepietiekamo spēju ieinteresēt mērķauditoriju un tai saistošā un saprotamā veidā izskaidrot ES integrācijas priekšrocības. Kā nopietnu izaicinājumu ES publiskās diplomātijas uzdevumam šajā jomā var minēt ES dalībvalstu vienprātības trūkumu attiecībā uz iespējamajām Ukrainas izredzēm nākotnē kļūt par ES dalībvalsti, kas daļai Ukrainas sabiedrības radījis sajūtu, ka ES Ukrainu negrib, un tādējādi mazinājis ES integrācijas pievilcību.

3.4.2. ES tēla attīstība Ukrainas sabiedrības acīs

Tā kā ES tēla veidošana ir viens no būtiskākajiem ES publiskās diplomātijas uzdevumiem, tad publiskās diplomātijas panākumu izvērtēšanā nozīmīgi ir jautājumi par to, kā Ukrainas sabiedrība uztver ES, cik ļoti tai uzticas un kā vērtē Ukrainas un ES sadarbību. Šiem Ukrainas sabiedriskās domas aspektiem laikā no 2012.gada līdz 2014.gadam sekoja līdzīgi ES pasūtītās ES Kaimiņattiecību barometra aptaujas.

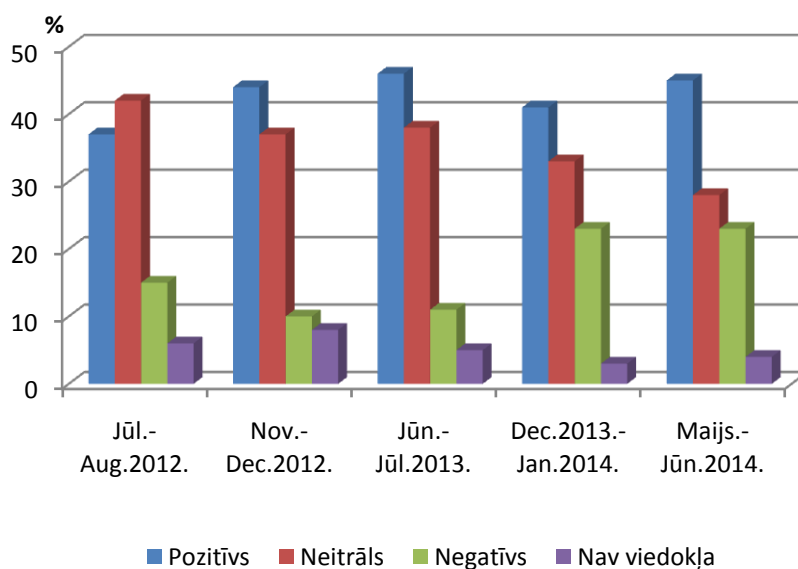
3.3. att. ES tēls Ukrainas iedzīvotāju acīs¹

Kā redzams 3.3. attēlā, kopējā tendence visiem rādītājiem aplūkotajā laika periodā bijusi pozitīva, kaut arī 2013.gada decembra – 2014.gada janvāra aptaujā lielākajai daļai rādītāju vērojams kritums. Šis kritums, visticamāk, saistīts ar pašas Ukrainas iekšpolitiskajiem notikumiem šajā laikā – V.Janukoviča atteikšanos Viļņas samītā parakstīt Asociācijas līgumu, tam sekojošajiem tautas protestiem un iespējams – arī Ukrainas iedzīvotāju vilšanos ES valstu reakcijā uz Ukrainas notikumiem, pārmetot ES valstīm nevienprātību un nespēju operatīvi rīkoties.

ES tēla pasliktināšanās Ukrainas sabiedrības acīs 2013.gada nogalē ir sevišķi uzskatāma, aplūkojot datus par respondentu skaitu, kuru acīs ES tēls ir negatīvs – kā redzams 3.4. attēlā, pusgada laikā šīs grupas pārstāvju skaits ir vairāk nekā dubultojies, pieaugot no 11% 2013.gada vasarā līdz 23% tā paša gada nogalē. Turklāt

¹ Diagramma darba autorei veidota. Izmantotie dati: ES Kaimiņattiecību barometra aptaujas Ukrainā, pieejamas: <http://euneighbourhood.eu/>, skatīts 28.04.2015.

tas noticis uz to grupu rēķina, kas iepriekš uztvēra ES pozitīvi vai neitrāli. Ņemot vērā notikumus Ukrainā 2013.gada izskaņā, domājams, šī ir Ukrainas sabiedrības reakcija uz ES lēno lēmumu pieņemšanas gaitu, nevienprātību un vilcināšanos iesaistīties, lai palīdzētu Ukrainas sabiedrībai tās cīņā par ES integrāciju.

3.4. att. ES tēls Ukrainas sabiedrības acīs¹

Atgriežoties pie 3.3.attēla, redzams, ka visvairāk divu gadu laikā ir pieaudzis to respondentu skaits, kas uzskata, ka Ukrainai ir labas attiecības ar ES (pieaugums par 23 procentpunktiem), un to respondentu skaits, kas atbildējuši, ka uzticas ES (pieaugums par 15 procentpunktiem). Līdz ar šiem rādījumiem ir uzlabojies arī ES tēls respondentu acīs (astoņu procentpunktu pieaugums respondentu grupai, kuras acīs ES tēls ir pozitīvs) un pārlicība, ka ES ir nozīmīgs Ukrainas partneris (desmit procentpunktu pieaugums). Domājams, šo rādītāju uzlabojums ir tiešā veidā saistīts ar ES un Ukrainas attiecību padziļināšanos Austrumu partnerības programmas ietvaros un gatavošanos Asociācijas līguma noslēgšanai, kas ietvēra gan aktīvāku abu pušu rīcību (dažādas tikšanās, lēmumu pieņemšanas u.c.), gan aktīvāku komunikāciju ar sabiedrību par paveikto un plānoto rīcību, tās iemesliem un iespējamām sekām. Ļoti iespējams, ka būtiska nozīme Ukrainas sabiedrības viedokļa par ES uzlabošanā ir arī ES papildus piešķirtajam finansējumam dažādu reformu veikšanai un projektu īstenošanai, tādējādi palielinot ES redzamību Ukrainā.

¹ Diagramma darba autores veidota. Izmantotie dati: ES Kaimiņattiecību barometra aptaujas Ukrainā, pieejamas: <http://euneighbourhood.eu/>, skatīts 28.04.2015.

Tikmēr vismazākais pieaugums vērojams to respondentu skaitā, kas uzskata, ka ES nes mieru un stabilitāti reģionā (pieaugums par diviem procentpunktiem), un to respondentu skaitā, kas uzskata, ka ES atbalsts palīdz Ukrainas attīstībā (pieaugums par sešiem procentpunktiem). Pirmais acīmredzot skaidrojams ar ES nepārliciešo un mazefektīvo darbību starptautiskajā arēnā dažādu konfliktu risināšanā, tai skaitā neizteiksmīgo un novēloto reakciju uz notikumiem pašā Ukrainā 2013. gada nogalē.

Kopumā redzams, ka ES tēla attīstība Ukrainas sabiedrības acīs pēdējo gadu laikā bijusi pozitīva, kas daļēji noteikti saistīts arī ar ES publiskās diplomātijas aktivitātēm, atspoguļojot pozitīvo ES un Ukrainas attiecību attīstību. Savukārt ES tēla pasliktināšanās Ukrainas iekšējo satricinājumu laikā ir apliecinājums faktam, ka publiskās diplomātijas centieni var būt nesekmīgi, ja pozitīvus komunikācijas vēstījumus neatbalsta un nepastiprina izlēmīga ES reālā rīcība.

3.2.tabula

Piecas ES raksturīgākās iezīmes Ukrainas sabiedrības vērtējumā (% no respondentiem)¹

2009.gads	2010.gads	2013.gads
Ekonomiskā labklājība (72%)	Cilvēktiesības (56%)	Soc.aizsardzības līmenis (47%)
Cilvēktiesības (62%)	Ekonomiskā labklājība (53%)	Tiesiskums (32%)
Demokrātija (55%)	Demokrātija (43%)	Demokrātija (27%)
Miers un drošība (51%)	Solidaritāte (41%)	Finansiālais nodrošinājums (22%)
Personas brīvība (48%)	Personas brīvība (38%)	Veselības aprūpes kvalitāte (19%)

Kā atsevišķu ES tēla veidošanas aspektu var aplūkot ES tēla saistīšanu ar Savienības pamatlīgumos definētajām ES pamatvērtībām (sevišķi demokrātiju, cilvēktiesībām un tiesiskumu), kas ir īpaši būtisks ES publiskās diplomātijas uzdevums visās trešajās valstīs, tostarp Ukrainā.

Dažādos laika periodos Ukrainas iedzīvotāju nosauktās raksturīgākās iezīmes, ar ko viņiem asociējas ES, apkopotas 3.2.tabulā. Ņemot vērā, ka ciešākas sadarbības ar ES un iestāšanās ES mērķis trešajām valstīm bieži ir sava dzīves līmeņa

¹ Tabula darba autores veidota. Izmantotie dati:

- 2009.gada *OPPOL* aptaujas rezultāti (Consortium of MWH, TNS Opinion and Mostra. *Opinion Polling and Research in the ENPI Countries and Territories (OPPOL): Country report on the opinion poll 1, Ukraine*. MWH47501381.034.rev.1, 17.03.2010, p.12);
- 2010.gada *OPPOL* aptaujas rezultāti (Pieejami: http://www.enpi-info.eu/files/interview/a21103013ENPI_Ukraine%20%28EU%20poll%29en.v.1.pdf, skatīts 08.05.2015.);
- 2013.gada Razumkova centra pētījums (Razumkov Centre. *Customs Union or Europe? The Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.4-5, 2013, p.115).

paaugstināšana, tuvinoties ES attīstības līmenim, nav pārsteidzoši, ka liela daļa Ukrainas sabiedrības saista ES ar ekonomisko labklājību un pievērš uzmanību augstajam sociālās aizsardzības līmenim ES valstīs. Tomēr izvērtējot publiskās diplomātijas aktivitāšu efektivitāti, nozīmīgs ir augstais respondentu skaits, kas kā galvenās ES iezīmes šajās aptaujās ir izcēlis tieši ES popularizētās pamatvērtības – cilvēktiesības, demokrātiju un tiesiskumu.

Par ES publiskās diplomātijas aktivitāšu efektivitāti ES pamatvērtību popularizēšanā liecina arī 2013.gada februārī Razumkova centra organizēto fokusgrupu diskusiju rezultāti, jo starp galvenajiem argumentiem par labu Asociācijas līguma noslēgšanai diskusiju dalībnieki minēja paredzamos uzlabojumus tādās jomās kā demokrātija, cilvēktiesības, likumdošana, cīņa ar korupciju u.c.¹ Tā kā ES pamatvērtību popularizēšana ir izvirzīta kā viens no ES ārpolitikas darbības (tai skaitā komunikācijas) uzdevumiem, tad šādi aptauju rezultāti liecina, ka konkrētais uzdevums tiek sekmīgi īstenots.

3.4.3. Ukrainas sabiedrības informētība par ES

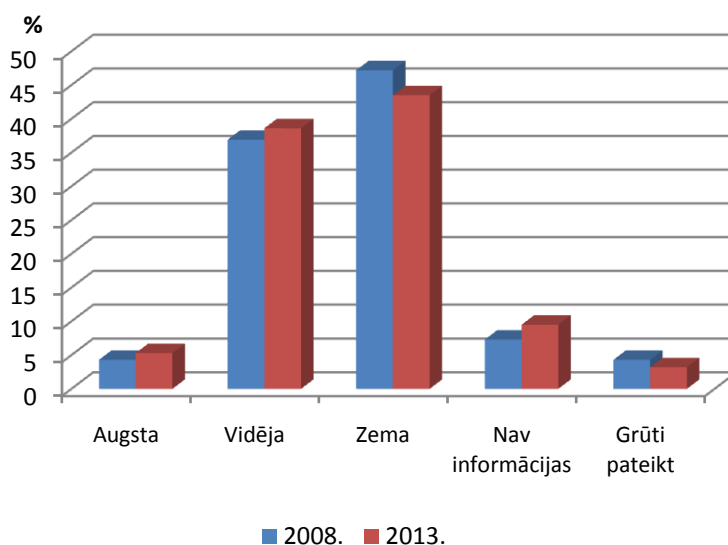
ES publiskās diplomātijas aktivitāšu efektivitātes izvērtēšanā neatsverams ir šo aktivitāšu mērķauditorijas – Ukrainas sabiedrības – viedoklis par savu informētības pakāpi, komunikācijas vēstījumu pieejamību un saprotamību. Šādus pētījumus dažādos laika periodos ir gan veikuši Ukrainas pētnieki (Razumkova centrs), gan pasūtījušas ES institūcijas (OPPOL pētījumi un ES Kaimiņattiecību barometrs).

Dažādu pētījumu ietvaros Razumkova centrs 2008.gadā un 2013.gadā aicināja Ukrainas iedzīvotājus novērtēt savu informētību par ES (3.5. att.). No aptauju rezultātiem secināms, ka piecu gadu laikā iedzīvotāju informētība par ES nav būtiski pieaugusi – gan 2008.gadā, gan piecus gadus vēlāk lielākā daļa ukraiņu savu informētību par jautājumiem, kas saistīti ar ES, nemainīgi vērtē kā vidēju vai zemu. Respondentu skaits, kas savu informētību novērtē kā augstu, šajā laika periodā ir pieaudzis tikai par vienu procentpunktu, savukārt savu informētību kā vidēju 2013.gadā vērtē par nepilniem diviem procentpunktiem vairāk respondentu nekā 2008.gadā. Ļoti līdzīgus rezultātus uzrāda arī 2009.gada decembrī veiktā OPPOP aptauja, kur tikai 2% respondentu savu informētības līmeni par ES vērtēja kā augstu,

---

¹ Razumkov Centre. *How Citizens See Ukraine's Integration in the EU or the Customs Union: Focus Group Results*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.4-5, 2013, p.101

32% - kā diezgan labu, bet pārējie atzina, ka ir ne pārāk labi informēti vai vispār nav informēti par jautājumiem, kas saistīti ar ES¹.

3.5. att. Kā Jūs vērtējat savu informētību par ES?²

No tā secināms, ka, neraugoties uz Prāgas deklarācijas skaļajiem paziņojumiem par nepieciešamību popularizēt sabiedrībā dažādus ES un tās kaimiņvalstu sadarbības aspektus, Austrumu partnerības programmas laikā Ukrainas sabiedrības informētība par ES nav būtiski palielinājusies.

Vienlaikus aptaujās laika periodā no 2005.gada līdz 2008.gadam 55-63% respondentu pauduši vēlēšanos saņemt vairāk informācijas par ES³. Ja, neraugoties uz respondentu pausto atvērtību papildu informācijai, sabiedrības informētība kopumā piecu gadu laikā (no 2008.gada līdz 2013.gadam) nav palielinājusies, ļoti iespējams, pie tā vainojami trūkumi ES publiskās diplomātijas stratēģijā vai tās īstenošanā – nepareizi noformulēts komunikācijas vēstījums (piemēram, pārāk sarežģīts vai

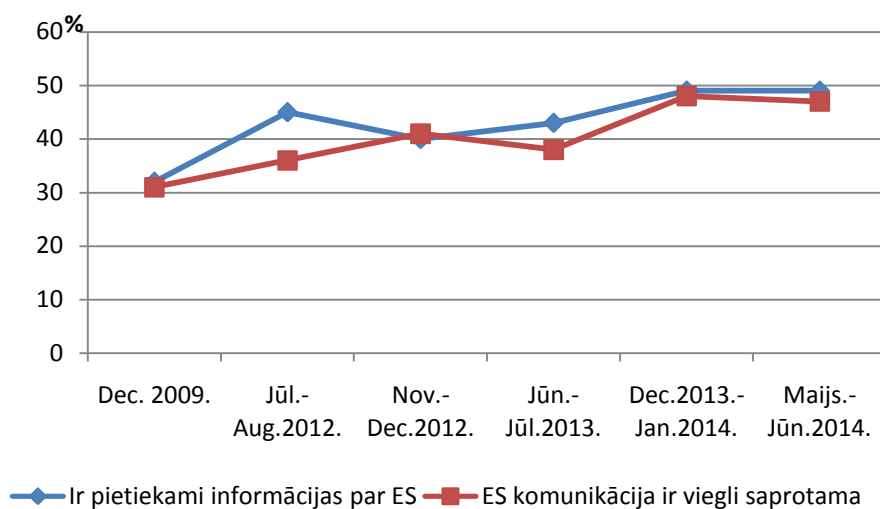
¹ Consortium of MWH, TNS Opinion and Mostra. *Opinion Polling and Research in the ENPI Countries and Territories (OPPOL): Country report on the opinion poll 1, Ukraine*. MWH47501381.034.rev.1, 17.03.2010, p.11

² Diagramma darba autores veidota. Izmantotie dati:

- Razumkov Centre. *Information Component of European and Euro-Atlantic Integration: Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.1, 2008, p.54;
- Razumkov Centre. *Customs Union or Europe? The Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.4-5, 2013, p.118.

³ Razumkov Centre. *European Integration of Ukraine: Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.5, 2007, p.68 un Razumkov Centre. *Information Component of European and Euro-Atlantic Integration: Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.1, 2008, p.54

neinteresants), nepareizi izvēlēti komunikācijas kanāli vai neprecīzi noteikta mērķauditorija.

3.6. att. ES komunikācijas vērtējums Ukrainas sabiedrības acīs¹

Ar Razumkova centra pētījumu rezultātiem, kas neuzrāda būtisku sabiedrības informētības pieaugumu, kontrastē ES pasūtīto pētījumu rezultāti (3.6. att.), kas liecina, ka nedaudz vairāk nekā četru gadu laikā par 20 procentpunktiem ir pieaudzis respondentu skaits, kas uzskata, ka saņem pietiekami daudz informācijas par ES un ES komunikācijas vēstījumi ir viegli saprotami. Šo kontrastu starp nemainīgi zemo iedzīvotāju informētības līmeni un strauji pieaugušo sabiedrības sajūtu, ka informācijas „pietiek” iespējams skaidrot ar faktu, ka informācijas kvantitāte ne vienmēr nes līdzīgu kvalitāti – pieaugot ar ES tēmām saistītās informācijas daudzumam plašsaziņas līdzekļos, bet saglabājoties tās virspusīgajam, sadrumstalotajam un pretrunīgajam raksturam², ir iespējams, ka sabiedrība jūtas nevis labāk informēta, bet

¹ Diagramma darba autorei veidota. Izmantotie dati:

- Consortium of MWH, TNS Opinion and Mostra. *Opinion Polling and Research in the ENPI Countries and Territories (OPPOL): Country report on the opinion poll 1, Ukraine*. MWH47501381.034.rev.1, 17.03.2010, p.16;
- ES Kaimiņattiecību barometra aptaujas Ukrainā. Pieejamas: <http://euneighbourhood.eu/> (skatīts 28.04.2015).

² Skat. 2012.gada pētījuma rezultātus: Key Communications. *A blueprint for enhancing understanding of and support for the EU-Ukraine Association Agreement including DCFTA in Ukraine*. Key Communications, Kyiv, 2013, p.9

vairāk apjukusi¹, kas izskaidro arī dažādu socioloģisko aptauju uzrādīto lielo respondentu skaitu, kam grūti noformulēt viedokli jautājumos, kas saistīti ar ES.²

Turklāt respondentu skaits, kas atbildējuši, ka saņem pietiekami daudz informācijas un ka tā ir viegli saprotama, aplūkojamajā periodā nepārsniedz 50%, kas nozīmē, ka otri 50% ES publiskās diplomātijas mērķauditorijas nesaņem gribēto/vajadzīgo informāciju, to nesaprot, vai nav ieinteresēti šīs informācijas saņemšanā.

Kopumā, izvērtējot Ukrainas sabiedrības viedokli par savu informētības pakāpi jautājumos, kas saistīti ar ES, var secināt, ka Ukrainas iedzīvotāju vērtējumā ir pieaudzis Ukrainas informācijas telpas piesātinājums ar informāciju par ES tēmām, taču tā nav uzlabojusi Ukrainas sabiedrības zināšanas un izpratni par ES. Attiecīgi, ES publiskās diplomātijas īstenotāju izaicinājums šajā gadījumā ir labāka mērķauditorijas vajadzību un interešu izzināšana un komunikācijas vēstījumu piemērošana tām³.

3.4.4. Ukrainas sabiedrības zināšanas un viedoklis par Asociācijas līgumu, atbalsts tā noslēgšanai

Tuvojoties 2013.gada nogalē paredzētajai Asociācijas līguma parakstīšanai, tika veikti vairāki pētījumi par Ukrainas sabiedrības informētību, izpratni un viedokli par jautājumiem, kas saistīti ar Asociācijas līgumu. Šo pētījumu rezultāti ir nozīmīgs avots gan ES, gan Ukrainas valdības komunikācijas ar Ukrainas sabiedrību efektivitātes analīzei, kaut arī katras atsevišķo ieguldījumu sabiedrības informētībā nav iespējams precīzi izvērtēt.

2013.gada maijā IRI veiktā aptaujā 17% respondentu apgalvoja, ka ir daudz dzirdējuši par Asociācijas līgumu ar ES, 53% teica, ka ir dzirdējuši „kaut ko” par šo tēmu, taču 25% respondentu nebija dzirdējuši neko par šādu līgumu. No tiem, kas bija dzirdējuši par Asociācijas līguma gatavošanu, tikai 51% uzskatīja, ka šis līgums būs izdevīgs Ukrainai; 24% respondentu uzskatīja, ka tas Ukrainai nāks par ļaunu, bet

---

¹ Skat., piemēram, 2013.gada februāra fokusgrupu diskusiju sērijas rezultātus: Razumkov Centre. *How Citizens See Ukraine's Integration in the EU or the Customs Union: Focus Group Results*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.4-5, 2013, p.98

² Pie visai līdzīga secinājuma jau pirms vairāk nekā 40 gadiem nonākuši arī ASV eksperti Kongresa ziņojumā par ASV publiskās diplomātijas nākotni: „Aktīvāka komunikācija pati par sevi nenozīmē labāku komunikāciju. Lielākoties tas tikai palielina pārpratumu un nepareizu interpretāciju iespējas, jo sabiedrības grupu komunikācijā izplatīti ir aizspriedumi un informācijas sakropļojumi.” – Skat. Snow N. *Rethinking Public Diplomacy*. Publicēts krājumā Snow N., Taylor P.M. *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. New York and London: Routledge, 2009, p.9

³ Par pētniecisko un analīzes aktivitāšu nozīmi publiskās diplomātijas īstenošanā skat. 1.4.nodaļu.

25% respondentu nebija viedokļa šajā jautājumā.¹ Ņemot vērā faktu, ka starptautisku līgumu sagatavošanas process, ar to saistītie juridiskie, diplomātiskie u.c. jautājumi sabiedrībā bieži tiek uzskatīti par „lielo politiku”, kam nav nekādas nozīmes „parasto cilvēku” dzīvē², aktīva sabiedrības interese par šādu tēmu nav gaidāma. Līdz ar to fakts, ka 70% sabiedrības ir informēti par šāda līguma gatavošanas procesu, uzskatāms par labu rezultātu. Vienlaikus, atbildes uz jautājumu par šī līguma izdevīgumu Ukrainai liecina, ka informācija, ko Ukrainas iedzīvotāji ir saņēmuši par šo tēmu, bieži ir bijusi vai nu negatīva vai pārāk grūti saprotama/neinteresanta, lai sabiedrībā izveidotu pozitīvu attieksmi pret šī līguma parakstīšanu. Attiecīgi, tas nozīmē, ka ES un Ukrainas valdības centieni informēt sabiedrību un veidot pozitīvu attieksmi pret Asociācijas līguma noslēgšanu nav vainagojušies panākumiem.

Tikmēr Razumkova centra 2013.gada februārī organizētas fokusgrupu diskusiju sērijas rezultāti liecina, ka ukraiņi lielākoties uztver Asociācijas līgumu ar ES kā pirmo soli ceļā uz iestāšanos ES vai „prasību sarakstu”, ko ES izvirzījusi Ukrainai, lai tā varētu kļūt par bloka dalībvalsti.³ Arī 18,1% no 2013.gada aprīļa aptaujas respondentiem, kas uzskata, ka Asociācijas līgumu vajag noslēgt, ir pārliecināti, ka Asociācijas līgums būs pirmais solis ceļā uz Ukrainas iestāšanos ES (3.3. tabula; skat.87.lpp.). Vienlaikus ES tiesību aktu izpratnē asociācijas līgums paredz vienīgi noteikt „savstarpējas tiesības un pienākumus, kopīgu rīcību un īpašu procedūru”⁴, bet netiek piesaistīts dalībvalsts statusa iegūšanai. Arī ES augstākās amatpersonas savos paziņojumos vienmēr vairījušās saistīt ES un Ukrainas Asociācijas līguma noslēgšanu ar Ukrainas izredzēm jebkad pievienoties blokam. Fakts, ka Ukrainas iedzīvotājiem bieži ir grūtības saprast atšķirību starp jautājumiem par Asociācijas līguma parakstīšanas un iestāšanās ES nozīmi/izdevīgumu/ietekmi/sekām, liecina, ka ne Ukrainas valdība, ne ES nav pietiekami aktīvi skaidrojušas Ukrainas sabiedrībai atšķirību starp šiem diviem integrācijas veidiem.

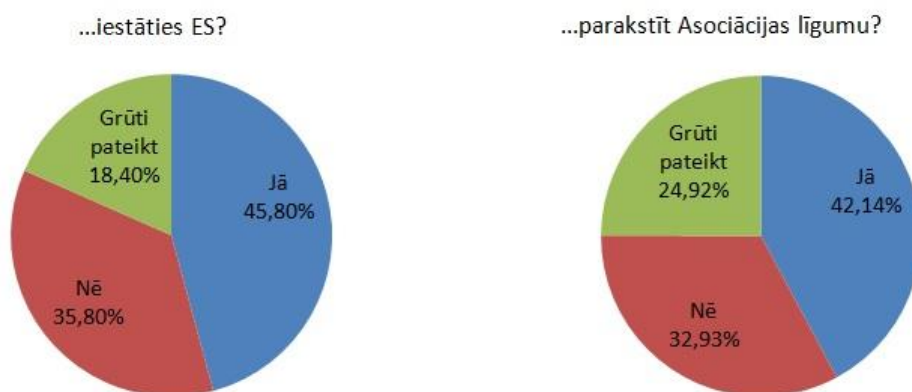
---

¹ International Republican Institute. *Public Opinion Survey: Residents of the Ukraine, May 14-28, 2013*, pp.10-11. Pieejams: <http://www.iri.org/sites/default/files/2013%20July%2017%20Survey%20of%20Ukrainian%20Public%20Opinion.%20May%2014-28.%202013.pdf>, skatīts 07.05.2015.

² Skat., piemēram, secinājumus pēc 2012.gada pētījuma par ukraiņu informētību par ES integrācijas un Asociācijas līguma tēmām: Key Communications. *A blueprint for enhancing understanding of and support for the EU-Ukraine Association Agreement including DCFTA in Ukraine*. Key Communications, Kyiv, 2013, p.4

³ Razumkov Centre. *How Citizens See Ukraine's Integration in the EU or the Customs Union: Focus Group Results*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.4-5, 2013, p.99

⁴ *Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija*. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C 326, 26.10.2012, 217.pants

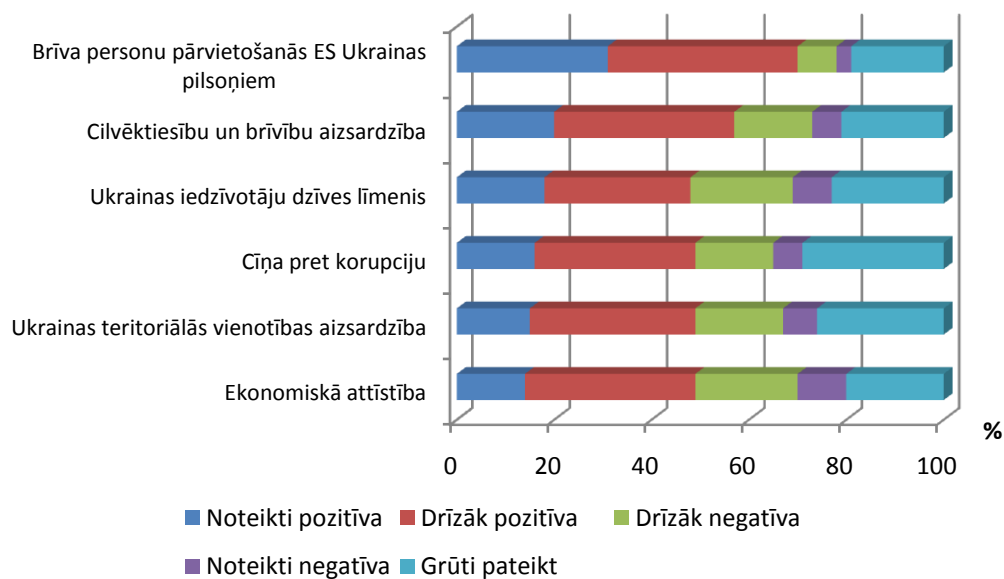
3.7. att. Vai Ukrainai vajadzētu... (2013.gada aprīlis)¹

No 2013.gada aprīlī Razumkova centra veiktās aptaujas rezultātiem redzams, ka respondentu skaits, kas atbalsta Ukrainas iestāšanos ES ir aptuveni tāds pats kā Asociācijas līguma parakstīšanas atbalstītāju skaits (3.7. att.), kas vedina domāt, ka tā Ukrainas sabiedrības daļa, kas ir pozitīvi noskaņota pret ES kopumā, atbalsta abus integrācijas veidus – gan asociācijas izveidošanu, gan dalību ES. Vienlaikus, analizējot pētījuma rezultātus, Razumkova centra speciālisti norāda, ka 84% no respondentiem, kas atbalsta Ukrainas iestāšanos ES, uzskata, ka Ukrainai vajadzētu parakstīt Asociācijas līgumu (2% iebilst pret Asociācijas līguma parakstīšanu, bet atlikušie 14% nav pārliecināti, vai Ukrainai to vajadzētu parakstīt). Savukārt 6% iestāšanās ES pretinieku uzskata, ka Ukrainai vajadzētu parakstīt Asociācijas līgumu (78% procenti iebilst pret Asociācijas līguma parakstīšanu, bet 17% nav viedokļa šajā jautājumā).² Šie rezultāti liecina, ka respondenti apzinās, ka iestāšanās ES un Asociācijas līguma parakstīšana nav viens un tas pats, bet liels respondentu skaits, kas nevarēja sniegt atbildi uz jautājumu par nepieciešamību parakstīt Asociācijas līgumu (tai skaitā tajās respondentu grupās, kam bija skaidrs viedoklis par nepieciešamību iestāties ES), liek domāt, ka šie cilvēki, visticamāk, neizprot Asociācijas līguma nozīmi un tā iespējamo ietekmi uz viņu dzīvi un Ukrainas attīstību. (Šajā pašā aptaujā tikai 30% respondentu norādīja, ka ir informēti par Asociācijas līguma saturu³.)

¹ Diagramma darba autorei veidota. Izmantotie dati: Razumkov Centre. *Customs Union or Europe? The Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.4-5, 2013, p.112 and p.125

² Razumkov Centre. *Customs Union or Europe? The Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.4-5, 2013, p.108

³ Turpat, 2013, p.126

3.8. att. **Kāda ietekme Asociācijas līguma parakstīšanai būs uz šīm jomām? (2013.gada maijs)**¹

2013.gada augusta aptaujā IRI jautāja Ukrainas iedzīvotājiem, kāda, viņuprāt, būs Asociācijas līguma noslēgšanas ietekme uz vairākām Ukrainai un tās sabiedrībai aktuālām jomām (3.8. att.). Atbildes liecina, ka vislielāko pozitīvo ietekmi respondenti cer sagaidīt attiecībā uz Ukrainas iedzīvotāju tiesībām brīvi pārvietoties ES teritorijā. Ļoti iespējams, ka šajās atbildēs izpaužas Ukrainas iedzīvotāju cerība sagaidīt vīzu režīma atcelšanu, ko daudzi maldīgi saista ar Asociācijas līgumu, kaut arī sarunas par vīzu režīma atcelšanu nav tiešā veidā saistītas ar Asociācijas līguma noslēgšanu (dialogs par vīzu režīma liberalizāciju norit atsevišķi no sarunām par Asociācijas līgumu). Vīzu režīma atcelšanu kā argumentu par labu Asociācijas līguma parakstīšanai minēja arī Razumkova centra organizēto fokusgrupu diskusiju dalībnieki 2013.gada februārī², savukārt 4,3% respondentu 2013.gada aprīļa aptaujā kā vienu no iemesliem, kāpēc Ukrainai jānoslēdz Asociācijas līgums ar ES, minēja ES robežu atvēršanu pēc šī līguma noslēgšanas (3.3. tabula). Visticamāk, šāds maldīgs priekšstats radies neprecīzās un nepilnīgās informācijas dēļ plašsaziņas līdzekļos, kā arī tāpēc, ka iedzīvotāji nav pietiekami iedziļinājušies saņemtajā informācijā, lai saprastu, ka Asociācijas līgums neietver jautājumus, kas saistīti ar brīvu personu pārvietošanos.

¹ Datu avots - International Republican Institute. *Public Opinion Survey: Residents of Ukraine, August 27 – September 9, 2013*, p.15. Pieejams: http://www.iri.org/sites/default/files/IRI_Ukraine_August-September_2013_Edited%20Poll.pdf, skatīts 07.05.2015.

² Razumkov Centre. *How Citizens See Ukraine's Integration in the EU or the Customs Union: Focus Group Results*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.4-5, 2013, p.101

Iemesli, kādēļ Ukrainai, pēc tās iedzīvotāju domām, vajadzētu vai nevajadzētu noslēgt Asociācijas līgumu ar ES (2013.gada aprīlis)¹

Iemesli, kādēļ Ukrainai vajadzētu noslēgt Asociācijas līgumu ar ES	% no tiem respondentiem, kas atbalsta Asociācijas līguma noslēgšanu
ES ir augstāka dzīves kvalitāte	28,3
Tas iezīmēs pievienošanās ES sākumpunktu	18,1
Tas veicinās Ukrainas ekonomisko attīstību	12,1
Eiropas tiesu sistēmai, tiesiskumam un panākumiem cīņā ar korupciju jākalpo par piemēru mums	5,8
Tas atvērs robežas ar ES	4,3
Mūsu bērniem būs labāka dzīve	4,3
ES ir augstāks demokrātiskās attīstības līmenis	3,2
Grūti pateikt	11,4

Iemesli, kādēļ Ukrainai nevajadzētu noslēgt Asociācijas līgumu ar ES	% no tiem respondentiem, kas neatbalsta Asociācijas līguma noslēgšanu
Ukraina nebūs līdzvērtīgs partneris ES un tiks izmantota	19
Tas neveicinās Ukrainas ekonomisko attīstību	13,1
Labāk ir draudzēties ar Krieviju	10,8
Pašreizējā krīze izjauks ES	9,3
Ukraina nav gatava šāda līguma parakstīšanai	9,2
Mums nevajadzētu nevienam piemēroties, bet gan patstāvīgi sakārtot visu	7,6
Samazināsies ražošana, Ukraina kļūs par ES izejvielu piegādātāju	6
ES mūs negrib	4,3
Grūti pateikt	14,2

Aplūkojot citus biežāk minētos iemeslus, kāpēc Ukrainai vajadzētu vai nevajadzētu noslēgt Asociācijas līgumu ar ES, ir redzams, ka liela daļa Ukrainas iedzīvotāju saista Asociācijas līguma noslēgšanu ar Ukrainas ekonomisko attīstību, tomēr būtiski atšķiras respondentu viedokļi par to, vai šī ietekme būs pozitīva vai negatīva (3.3.tabula). No vienas puses, 28,3% Asociācijas līguma atbalstītāju norāda uz augstāku ES dzīves kvalitāti un 12,1% uzskata, ka Asociācijas līguma noslēgšana veicinās Ukrainas ekonomisko attīstību, bet 4,3%, domājot par Asociācijas līguma

¹ Datu avots - Razumkov Centre. *Customs Union or Europe? The Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.4-5, 2013, p.126

ilgtermiņa ietekmi, norāda, ka labāka dzīve būs viņu bērniem. Tikmēr, no otras puses, 13,1% Asociācijas līguma noslēgšanas pretinieku uzskata, ka tas neveicinās Ukrainas ekonomisko attīstību, 19% uzskata, ka Ukraina sadarbībā ar ES tiks izmantota, bet 6% vēl konkrētāk norāda, ka Asociācijas līguma noslēgšanas rezultātā Ukrainā samazināsies ražošana un tā kļūs par ES izejvielu piegādātāju.

Arī fokusgrupu diskusiju dalībnieki norādījuši, ka pēc Asociācijas līguma parakstīšanas prognozē valsts ekonomiskās situācijas pasliktināšanos, jo izputēs uzņēmumi, kas jaunajā tirgus situācijā nebūs konkurētspējīgi, samazināsies ražošana, IKP un sabiedrības ienākumi, pieaugs patēriņa preču cenas, bezdarbs un „smadzeņu aizplūšana” no Ukrainas uz ES valstīm.¹ Arī IRI veiktās aptaujas rezultāti uzrāda aptuveni 30% respondentu, kas uzskata, ka Asociācijas līguma noslēgšana negatīvi ietekmēs dzīves līmeni Ukrainā un valsts ekonomisko attīstību (3.8. att.).

Šis Ukrainas sabiedrības pesimisms skaidrojams ar bažām par valsts ekonomikas spēju pielāgoties jaunajiem apstākļiem un ES izvirzītajām prasībām. Attiecīgi, pozitīva viedokļa veidošana par prognozējamo Asociācijas līguma noslēgšanas ietekmi uz Ukrainas ekonomisko attīstību un iedzīvotāju labklājību nav tikai ES publiskās diplomātijas uzdevums. Ukrainas sabiedrības viedoklis šajā jautājumā ir cieši saistīts ar paļāvību uz valdības spēju veikt nepieciešamās reformas, tāpēc liela nozīme tajā ir Ukrainas valdības rīcībai un komunikācijai ar valsts iedzīvotājiem.

Kopumā, analizējot Ukrainas sabiedrības informētību par jautājumiem, kas saistīti ar Asociācijas līgumu, pozitīvi vērtējams fakts, ka tik liela sabiedrības daļa (70%) ir informēta par šāda līguma gatavošanu, apzinās, ka Asociācijas līguma noslēgšana nenozīmē iestāšanos ES, un zina, ka šī līguma noslēgšana ietekmēs valsts ekonomisko attīstību. Vienlaikus, no aptauju rezultātiem ir skaidrs, ka Ukrainas iedzīvotāju izpratne par Asociācijas līguma būtību un nozīmi viņu dzīvē un valsts attīstībā ir visai virspusēja. Visai izplatīti ir dažādi mīti (piemēram, Asociācijas līguma piesaistīšana iestāšanās procesam ES vai vīzu režīma atcelšana Asociācijas līguma noslēgšanas rezultātā), kas norāda uz jomām, kurās ES publiskajai diplomātijai būtu ieteicams pastiprināt skaidrojošo darbu. Tomēr lielā mērā nelielais Ukrainas sabiedrības atbalsts Asociācijas līguma noslēgšanai (42%) skaidrojams arī ar pārliecības trūkumu par valsts ekonomikas spēju piemēroties jaunajiem apstākļiem un

---

¹ Razumkov Centre. *How Citizens See Ukraine's Integration in the EU or the Customs Union: Focus Group Results*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.4-5, 2013, p.102

tādējādi atkarīgs ne tikai no ES publiskās diplomātijas aktivitātēm, bet arī pārliecinošas Ukrainas valdības rīcības un komunikācijas.

3.4.5. ES publiskās diplomātijas aktivitāšu redzamība Ukrainā

Publiskās diplomātijas aktivitāšu efektivitātei būtiska ir to redzamība – tām ir jāpiesaista mērķauditorijas uzmanība un jābūt pamanāmām, lai varētu pildīt savu uzdevumu informēt sabiedrību. Socioloģiskās aptaujas, kurās respondentiem jautāts, no kādiem avotiem viņi iegūst informāciju par ES, ir būtiskas divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, tās ļauj noteikt sabiedrības visvairāk izmantotos informācijas avotus, kas ir svarīgi, plānojot publiskās diplomātijas aktivitātes (piemēram, lai zinātu, vai mērķauditoriju vieglāk sasniegt, izmantojot drukāto presi vai sižetus televīzijā). Otrkārt, tās sniedz informāciju par to, kuras ES publiskās diplomātijas aktivitātes ir efektīvākas un kuras mazāk efektīvas (piemēram, ja liela daļa sabiedrības nav informēta par kādiem ES organizētiem pasākumiem, tad acīmredzot tie nepilda savu uzdevumu informēt sabiedrību). Attiecīgi, šīs aptaujas sniedz nozīmīgu informāciju gan publiskās diplomātijas aktivitāšu plānošanai, gan to efektivitātes izvērtēšanai.

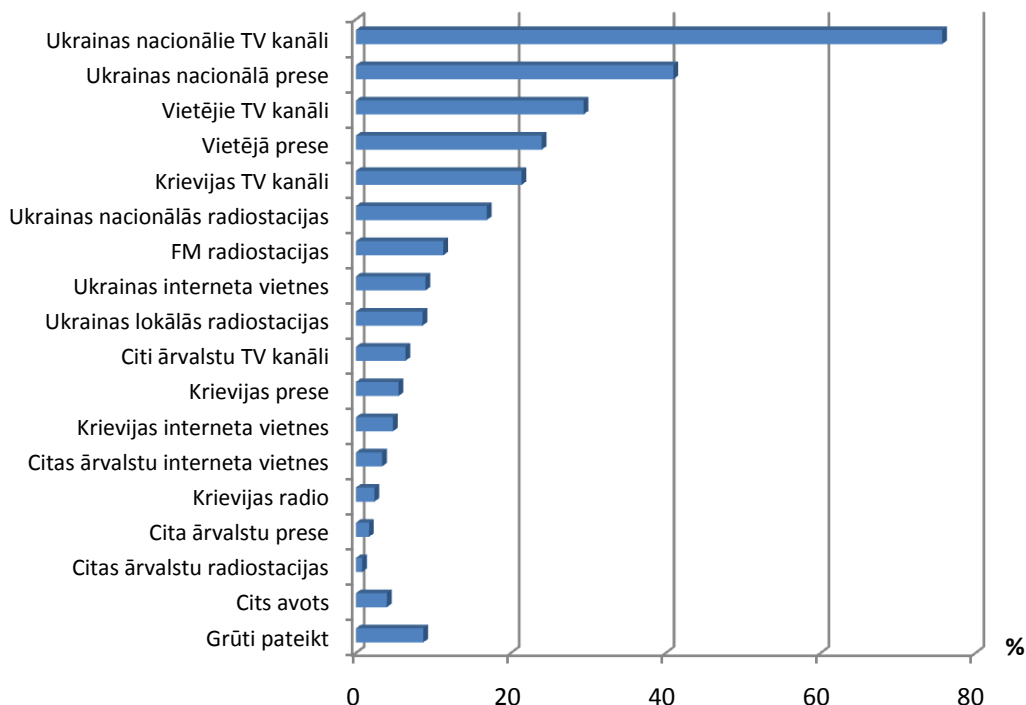
Ukrainā 2008.gada aptaujā 56,2% respondentu norādīja, ka viņu attieksmi pret ES galvenokārt ietekmē informācija plašsaziņas līdzekļos¹. Kā nākamā nozīmīgākā informācijas avotu grupa priekšstata veidošanā par ES tika minēti dažāda veida cilvēku savstarpējie kontakti – gan pašu respondentu (9%), gan viņu draugu (35%) pieredze, apmeklējot ES valstis, kā arī personīgie kontakti ar ES valstu pārstāvjiem (9%). Šīs atbildes visai skaidri norāda virzienus, kuros ES būtu ieteicams attīstīt publiskās diplomātijas aktivitātes, lai tās sasniegtu labākos rezultātus, respektīvi: sadarbība ar plašsaziņas līdzekļiem un žurnālistiem (informācijas sniegšana, žurnālistu apmācīšana, televīzijas un preses pārstāvju piesaistīšana ES organizētiem pasākumiem u.c.) un cilvēku savstarpējo kontaktu (apmaiņas programmu u.c.) veicināšana.

Turklāt jāņem vērā, ka šajā laikā ukraiņi informāciju par ES galvenokārt iegūst nacionālajos un vietējos plašsaziņas līdzekļos (TV, radio, prese, internets), mazāk no Krievijas avotiem un ļoti reti – no citu valstu plašsaziņas līdzekļiem (3.9. att.). Daļēji tas skaidrojams ar ukraiņu vājamajām svešvalodu zināšanām – šajā pašā aptaujā 75,6% respondentu norādījuši, ka viņiem nav iespēju saņemt informāciju no ārvalstu

---

¹ Razumkov Centre. *Information Component of European and Euro-Atlantic Integration: Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.1, 2008, p.52

avotiem, turklāt viņi nepārvalda nevienu svešvalodu. Tikai 7,3% respondentu atbildējuši, ka viņiem ir iespēja saņemt informāciju no ārvalstu avotiem un viņi to izmanto.¹

3.9. att. No kādiem plašsaziņas līdzekļiem Jūs iegūstat informāciju par ES? (2008.gads)²

Vienlaikus Ukrainas iedzīvotāji atzīst, ka nav apmierināti ar plašsaziņas līdzekļos saņemtās informācijas par ES daudzumu un kvalitāti. 2008.gada aptaujā tikai 10% respondentu to novērtēja kā pilnīgu un detalizētu, kamēr 43% uzskatīja, ka plašsaziņas līdzekļu atspoguļotā informācija par ES ir ierobežota un nepilnīga, bet 34% norādīja, ka tā ir nepietiekama³. Pie līdzīgiem secinājumiem, izvērtējot ES integrācijas tēmu atspoguļojumu Ukrainas plašsaziņas līdzekļos, nonākuši arī 2012.gada nogalē veikta pētījuma autori, kas Ukrainas plašsaziņas līdzekļu piedāvāto informāciju par ES un Asociācijas līguma tēmām raksturo kā vienkāršotu, virspusēju, mērķauditorijas interesēm un vajadzībām nepielāgotu, bieži – tendenciozu, mītiem, stereotipiem un kritiskiem apgalvojumiem pārsātinātu un manipulējošu, norādot, ka

¹ Razumkov Centre. *Information Component of European and Euro-Atlantic Integration: Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.1, 2008, p.52

² Datu avots - Razumkov Centre. *Information Component of European and Euro-Atlantic Integration: Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.1, 2008, p.52

³ Razumkov Centre. *Information Component of European and Euro-Atlantic Integration: Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.1, 2008, p.53

pietrūkst objektīva informācijas izklāsta un tās analīzes.¹ Attiecīgi, nav pārsteigums, ka saskaņā ar šī pētījuma autoru rīcībā esošajiem datiem, Ukrainas žurnālistiem kā informācijas avotam uzticas tikai 44% Ukrainas sabiedrības un tikai 41% ekspertu.²

Ņemot vērā moderno tehnoloģiju lietošanas paradumu izmaiņas laikā kopš 2008.gada (tolaik internetu lietoja tikai 11% Ukrainas iedzīvotāju, bet 2013.gadā interneta lietotāju skaits bija četrkārtšojies un sasniedza 41,8% Ukrainas iedzīvotāju³), piecu gadu laikā ir pieaugusi interneta nozīme Ukrainas sabiedrības izmantajos informācijas avotos. To apliecina arī IRI aptauju rezultāti, kur 2012.gada martā internets ierindojās piektajā vietā galveno Ukrainas sabiedrības izmantoto politiskās informācijas avotu sarakstā (informāciju televīzijā ieguva 95%, presē – 36%, radio – 34%, no radiem un draugiem – 30%, bet internetā – 29% respondentu).⁴ Savukārt 2014.gada martā jau 41% respondentu norādīja, ka informāciju par Maidana protestiem un politisko situāciju Ukrainā iegūst internetā (91% respondentu kā galveno informācijas avotu joprojām uzrādīja Ukrainas televīziju).⁵ Tomēr arī internetā ukraiņi politisko informāciju iegūst galvenokārt Ukrainas vai Krievijas vietnēs.⁶

Iepriekšminēto aptauju rezultāti liecina, ka galvenais Ukrainas iedzīvotāju informācijas avots par ES integrācijas jautājumiem ir Ukrainas (mazākā mērā – Krievijas) plašsaziņas līdzekļi, taču 2008.gada aptaujas rezultāti demonstrē, cik nemanāmas ir jebkādas ES publiskās diplomātijas aktivitātes, kas nav atspoguļotas plašsaziņas līdzekļos. Kā redzams 3.10. un 3.11. attēlos, vairāk nekā 80% respondentu nebija informēti par ES informācijas centru un standu eksistenci un nebija redzējuši

---

¹ Key Communications. *A blueprint for enhancing understanding of and support for the EU-Ukraine Association Agreement including DCFTA in Ukraine*. Key Communications, Kyiv, 2013, p.9

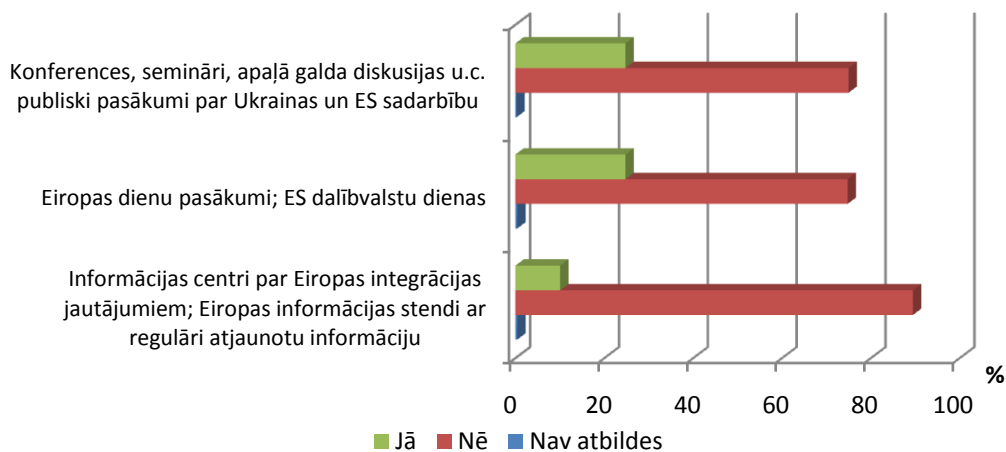
² Turpat, p.8

³ Datu avots – Pasaules Banka, <http://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.P2>, skatīts 07.05.2015.

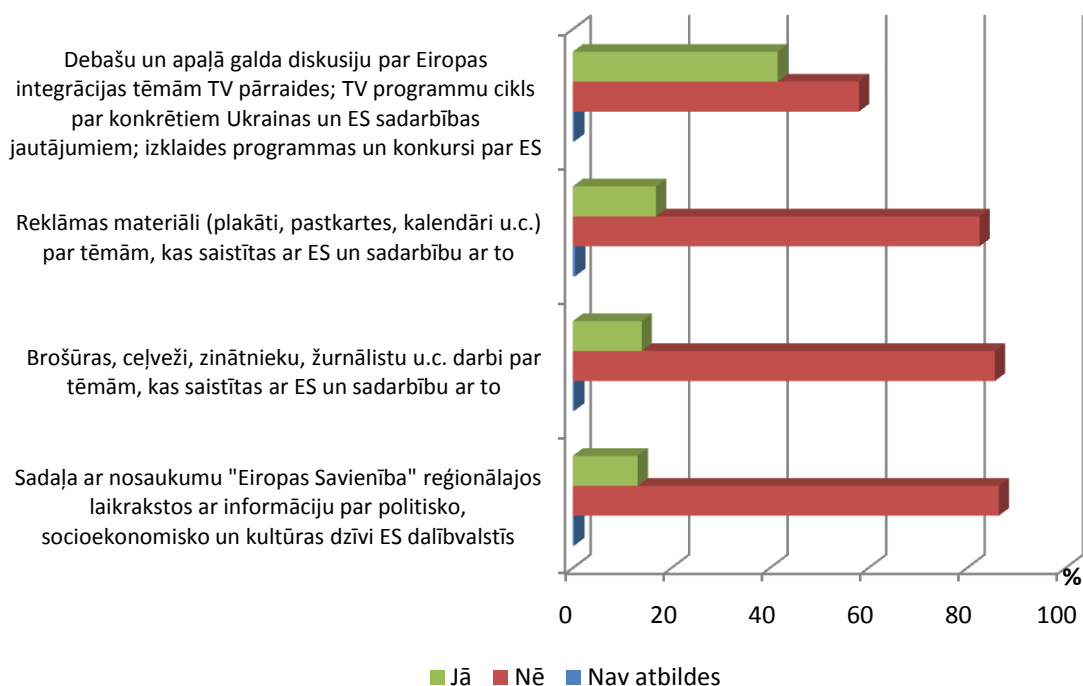
⁴ International Republican Institute. *Public Opinion Survey: Residents of Ukraine, February 17 – March 7, 2012*, p.54. Pieejams: <http://www.iri.org/sites/default/files/2012%20April%2012%20Survey%20of%20Ukrainian%20Public%20Opinion%2C%20February%2017-March%207%2C%202012.pdf>, skatīts 07.05.2015.

⁵ International Republican Institute. *Public Opinion Survey: Residents of Ukraine, March 14-26, 2014*, p.113. Pieejams: <http://www.iri.org/sites/default/files/2014%20April%205%20IRI%20Public%20Opinion%20Survey%20of%20Ukraine%2C%20March%2014-26%2C%202014.pdf>, skatīts 07.05.2015.

⁶ International Republican Institute. *Public Opinion Survey: Residents of Ukraine, August 21 – September 6, 2012*, p.38. Pieejams: <http://www.iri.org/sites/default/files/2012%20October%2017%20Survey%20of%20Ukrainian%20Public%20Opinion%2C%20August%2021-September%206%2C%202012.pdf>, skatīts 07.05.2015.

3.10. att. Vai Jūs esat informēts par tālāk minētajiem pasākumiem ar mērķi informēt sabiedrību par Eiropas integrācijas jautājumiem? (2008.gads)¹

3.11. att. Vai Jūs esat redzējis tālāk minētos informācijas materiālus par Eiropas integrācijas tēmu? (2008.gads)²

ne ES reklāmas materiālus, ne drukāto informāciju par ES, kas varētu padarīt ES integrācijas procesu un tā nozīmi tuvāku un saprotamāku. Nedaudz vairāk cilvēku (24,8% respondentu) bija informēti par Eiropas dienu pasākumiem un ES dalībvalstu dienām, kas, iespējams, skaidrojams ar faktu, ka šie pasākumi bieži norit publiskās

¹ Datu avots - Razumkov Centre. *Information Component of European and Euro-Atlantic Integration: Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.1, 2008, p.53

² Datu avots - Razumkov Centre. *Information Component of European and Euro-Atlantic Integration: Public Opinion*. Publicēts žurnālā Razumkov Centre. *National Security & Defence*. No.1, 2008, p.53

vietās (ielās, parkos, laukumos) un ir saistīti ar cilvēku pulcēšanos, tāpēc vieglāk pamanāmi pat neieinteresētam garāmgājējam. Tikpat daudzi (24,8% respondentu) bija informēti par dažādu konferenču, semināru un apaļā galda diskusiju norisi. Domājams, šis rādītājs saistāms ar faktu, ka šādi notikumi bieži tiek pārraidīti televīzijā un tāpēc vieglāk pamanāmi cilvēkiem, kuriem televīzija ir galvenais informācijas avots par ES. To apliecina arī salīdzinoši augstais respondentu skaits (41,6%), kas apstiprināja, ka redzējuši TV pārraides (debates, diskusijas, tematiskos un izklaides raidījumus, konkursus u.c.) par ES integrācijas tēmām.

3.4.tabula

Kādus informācijas avotus Jūs izmantotu, lai iegūtu nepieciešamo informāciju par ES? (2009.gads)¹

Televīziju	45%
Internetu	43%
ES oficiālo vietni www.europa.eu	21%
Dienas laikrakstus	20%
Runātu ar radiem, draugiem, kolēģiem	18%
Citas avīzes, žurnālus	17%
Radio	16%
ES delegācijas Ukrainā oficiālo vietni	15%
Interesētos ES delegācijā Ukrainā	12%
Grāmatas, brošūras, bukletus	10%
Euromedia vai ENPI East vietni	6%
Ukrainas valdības vai institūciju informāciju	5%
Apmeklētu sanāksmes, konferences, dažādus pasākumus	5%
Mani neinteresē informācija par ES	12%

Nedaudz augstāku informētības līmeni uzrāda 2009.gadā veiktās OPPOL aptaujas rezultāti (3.4.tabula), kur 12% respondentu norādījuši, ka pēc nepieciešamās informācijas par ES vērstos ES delegācijā Ukrainā, 15% meklētu to ES delegācijas Ukrainā interneta vietnē un kā potenciālais informācijas avots minētas arī vairākas citas ES interneta vietnes. Vienlaikus, līdzīgi kā iepriekš analizētajās aptaujās, arī šajā kā galvenie Ukrainas sabiedrības informācijas avoti par ES uzrādās plašsaziņas līdzekļi un sarunas ar radiem, draugiem un kolēģiem.

Šīs aptaujas sniedz vērtīgu informāciju publiskās diplomātijas aktivitāšu plānošanai, demonstrējot, ka komunikācijā ar Ukrainas sabiedrību visefektīvākie

¹ Datu avots - Consortium of MWH, TNS Opinion and Mostra. *Opinion Polling and Research in the ENPI Countries and Territories (OPPOL): Country report on the opinion poll 1, Ukraine.* MWH47501381.034.rev.1, 17.03.2010, p.22.

informācijas kanāli ir Ukrainas plašsaziņas līdzekļi (galvenokārt televīzija, mazāk – prese, radio un internets), ko tāpēc vēlams iesaistīt jebkādas ES publiskās diplomātijas aktivitātēs (konferencē, konkursam vai publikācijai ir lielākas izredzes tikt pamanītiem, ja pasākumos tiks iesaistīti žurnālisti un informācija par tiem tiks izplatīta televīzijā). Tāpat no aptauju rezultātiem secināms, ka ukraiņu attieksmi pret ES lielā mērā ietekmē personīgā saskarsme ar ES valstu iedzīvotājiem, tāpēc ES ir vērts pastiprināti attīstīt un piedāvāt Ukrainas sabiedrībai jauniesu, akadēmisko aprindu, žurnālistu un citu sabiedrības grupu apmaiņas programmas un pieredzes apmaiņas braucienus, kā arī atbalstīt un veicināt Ukrainas iedzīvotāju ceļošanu ES valstīs.

3.5. ES publiskās diplomātijas Ukrainā galvenie izaicinājumi

3.4.nodaļas ietvaros veiktā socioloģisko aptauju rezultātu analīze uzrāda vairākus izaicinājumus, ar ko ES saskaras, īstenojot publisko diplomātiju Ukrainā:

- 1) citu aktoru konkurējošas komunikācijas aktivitātes;
- 2) ES dalībvalstu vienprātības trūkums attiecībā uz ES mērķiem Ukrainā, kas radījis Ukrainas sabiedrībā „ES mūs negrib” sajūtu;
- 3) maldīgi priekšstati Ukrainas sabiedrībā par Asociācijas līguma saistību ar iestāšanos ES un vīzu režīma atcelšanu;
- 4) liela pasīvā Ukrainas sabiedrības daļa, kam nav viedokļa aktuālos jautājumos;
- 5) caur Ukrainas plašsaziņas līdzekļiem nododamo komunikācijas vēstījumu kvalitāte un konsekvence.

Nodaļas turpinājumā šie izaicinājumi aplūkoti sīkāk.

Katras valsts informācijas telpā vienmēr darbojas vairāki aktori, gan iekšējie, gan ārējie, kam ir atšķirīgas intereses un mērķi, tāpēc ES publiskās diplomātijas īstenošanai nereti nākas saskarties ar mērķauditorijas informācijas telpā eksistējošiem un virzītiem viedokļiem un argumentiem, kas var nesakrist ar ES publiskās diplomātijas interesēm un pat būt tām pilnīgi pretēji. Ukrainā sabiedrības uzskatus (tai skaitā par ES integrācijas jautājumiem) veido dažādi ietekmes avoti. Kā nozīmīgākos izaicinājumus ES publiskās diplomātijas interesēm šeit var minēt, pirmkārt, Ukrainas valdības politiku komunikācijai ar valsts iedzīvotājiem, kas, kaut arī ir ES integrācijas virzienu atbalstoša, bet balstīta uz nacionālajiem mērķiem (piemēram, iestāšanos ES) un tāpēc ne vienmēr sakrīt ar ES publiskās diplomātijas mērķiem Ukrainā. Otrkārt, ES integrācijas tēma nereti tiek izmantota Ukrainas iekšējo

politisko spēku cīņā par varu, kur tā kļūst par instrumentu manipulēšanai ar vēlētājiem (uzskatāms apliecinājums tam ir fakts, ka straujākās izmaiņas ES atbalstītāju skaitā Ukrainas sabiedrībā vērojamas tieši priekšvēlēšanu kampaņu un dažādu politisko krīžu laikā). Treškārt, Ukrainas sabiedrības viedokli par ES integrācijas jautājumiem ietekmē Krievijas integrācijas virziena atbalstītāji (tai skaitā Krievijas publiskās diplomātijas īstenotāji), kas Ukrainas informācijas telpā izplata gan argumentētu, gan neargumentētu ES kritiku un rada dažādus mītus par ES integrācijas nelabvēlīgo ietekmi uz Ukrainas ekonomikas attīstību, kultūru u.c. Rezultātā ES publiskās diplomātijas īstenotājiem nākas ne tikai sniegt Ukrainas sabiedrībai informāciju, bet arī atspēkot dažādus sabiedrībā izveidojušos mītus un stereotipus.

Kā viens no šādiem izplatītiem mītiem ir minams viedoklis, ka „ES mūs negrib” – ka Ukraina nav gribēta Eiropas valstu saimē, netiks tajā atzīta par līdzvērtīgu partneri un ES ir vajadzīga tikai savu resursu dēļ. Šāda mīta veidošanos ietekmējusi gan ES integrācijas pretinieku plašsaziņas līdzekļos regulāri tīrāzētie apgalvojumi, gan fakts, ka ES integrācijas atbalstītājiem (tai skaitā ES delegācijai un citiem ES publiskās diplomātijas īstenotājiem) nav pārliecinošu argumentu šī mīta atspēkošanai, jo ES dalībvalstis nav panākušas vienprātību jautājumā par Ukrainas izredzēm jebkad pretendēt uz ES dalībvalsts statusu. Pozitīvs lēmums šajā jautājumā (pat piesaistot to dažādiem nosacījumiem) sniegtu pārliecinošu argumentu ES publiskās diplomātijas īstenotājiem, ka Ukrainas dalība ES būs vēlama, kad tā būs izpildījusi nepieciešamos nosacījumus. Savukārt negatīva lēmuma gadījumā būtu svarīgi koncentrēties uz skaidra signāla sūtīšanu Ukrainas sabiedrībai, ka Ukraina ir gribēta un vēlama kā uzticams ES partneris. Kā redzams no 3.4.1.nodaļā analizēto aptauju rezultātiem, pašreizējā neskaidrā situācija Ukrainas sabiedrībā rada sajūtu, ka Ukraina nav gribēta un mazina ES integrācijas atbalstītāju skaitu.

Kā vēl viens ES publiskās diplomātijas izaicinājums Ukrainā minama Asociācijas līguma būtības skaidrošana Ukrainas sabiedrībai, tai skaitā kļiedējot tādos mītus kā „Asociācijas līguma noslēgšana ir pirmais solis iestāšanās procedūrā ES” un „šī līguma noslēgšanas rezultātā tiks atcelts vīzu režīms un ukraiņi varēs brīvi doties uz ES”. Šie ir tikai divi no spilgtākajiem maldīgajiem priekšstatiem, ko atklāj 3.4.4.nodaļā analizētās aptaujas par Ukrainas sabiedrības izpratni par jautājumiem, kas saistīti ar Asociācijas līgumu. Tomēr kopumā šo aptauju rezultātu analīze liecina, ka Ukrainas iedzīvotāji visai vāji izprot Asociācijas līguma nozīmi un tā iespējamo ietekmi uz viņu dzīvi un valsts attīstību, tāpēc ES publiskās diplomātijas īstenotājiem

būtu nepieciešams atrast veidu, kā saprotamā veidā izskaidrot Ukrainas sabiedrībai šī sarežģītā dokumenta aspektus, kas var ietekmēt „vienkāršā” Ukrainas iedzīvotāja dzīvi un ko viņam būtu nepieciešams zināt par šī līguma noslēgšanas ietekmi uz viņa valsts attīstību.

Vēl viens publiskās diplomātijas izaicinājums, ko uzrāda dažādu socioloģisko aptauju rezultāti, ir lielā Ukrainas sabiedrības daļa (pat 30%), kam nav sava, konkrēti noformulējama viedokļa un nostājas aktuālos jautājumos (skat.3.4.1.nodaļu). Rezultātā šie cilvēki vai nu ir viegli manipulējami (piemēram, priekšvēlēšanu kampaņu laikā), viegli pievienojoties jebkura viedokļa atbalstītājiem un tikpat viegli nomainot viedokli uz pretējo, ja pretējās puses argumenti izklausās pārliecinošāki, vai arī vienkārši nepiedalās valsts politiskajā dzīvē un lēmumu pieņemšanā savas pasīvās nostājas un intereses trūkuma dēļ. Šī sabiedrības daļa nekādā veidā nav „noderīga” publiskās diplomātijas īstenotājiem to mērķu sasniegšanai, kamēr tā nav ieinteresēta saņemt informāciju un iesaistīties lēmumu pieņemšanas procesā. Lai ES publiskās diplomātijas vēstījumi sasniegtu un pārliecinātu šo sabiedrības daļu, ir nepieciešama īpaši rūpīga mērķauditorijas analīze, tās izmantoto informācijas kanālu identificēšana un komunikācijas vēstījumu precīza noformulēšana. Turklāt lielāka nozīme jāpievērš komunikācijas kvalitātei, nevis tās kvantitātei, lai izvairītos no informācijas telpas pārsātināšanas, kas cerētā rezultāta vietā novest pie mērķauditorijas apjukuma (skat. 3.4.3.nodaļā analizēto aptauju rezultātus).

Visbeidzot, ņemot vērā faktu, ka Ukrainas sabiedrības galvenais informācijas avots par politiskajiem jautājumiem (tai skaitā ES integrācijas tēmām) ir Ukrainas plašsaziņas līdzekļi, bet ārvalstu avoti (izņemot Krievijas plašsaziņas līdzekļus) tiek izmantoti reti (skat. 3.4.5.nodaļu), ļoti nozīmīgs ir darbs ar Ukrainas plašsaziņas līdzekļiem kā galveno ES publiskās diplomātijas interesēm izmantojamo informācijas kanālu. Saskaņā ar 2012.gada nogalē veikta pētījuma secinājumiem ES pārstāvju (no Briseles vai ES delegācijas Ukrainā) sniegto komentāru skaits par ES integrācijas jautājumiem un Asociācijas līgumu Ukrainas plašsaziņas līdzekļos pārsniedz Ukrainas amatpersonu izteikumu skaitu par šīm tēmām, turklāt atšķirībā no ES pārstāvju proaktīvās nostājas Ukrainas valdības pārstāvji bieži dod priekšroku pasīvas gaidīšanas režīmam.¹ Kaut arī šie secinājumi norāda uz lielāku ES pārstāvju aktivitāti komunikācijā ar Ukrainas sabiedrību, tomēr šajā gadījumā aktīva darbība nenoved pie

---

¹ Key Communications. *A blueprint for enhancing understanding of and support for the EU-Ukraine Association Agreement including DCFTA in Ukraine*. Key Communications, Kyiv, 2013, p.11

vēlamā rezultāta. Pētījuma autori Ukrainas plašsaziņas līdzekļu sniegto informāciju par ES integrācijas un Asociācijas līguma tēmām vērtē kā ļoti vienvērtīgu, virspusēju, sadrumstalotu, nepielāgotu mērķauditorijas interesēm un vajadzībām un līdz ar to neefektīvu. Tiek norādīts uz objektivitātes, kā arī sistēmiskas un analītiskas pieejas trūkumu informācijas atspoguļošanā, koncentrēšanos uz skandalozām tēmām, mītu un stereotipu kultivēšanu utt.¹ Šie secinājumi norāda uz nepieciešamību ES institūcijām un amatpersonām (galvenokārt ES delegācijai) ne tikai sniegt informāciju Ukrainas žurnālistiem, bet arī ciešāk sadarboties ar plašsaziņas līdzekļiem (tai skaitā plašsaziņas līdzekļu īpašniekiem) žurnālistu apmācīšanā un kopējas komunikācijas stratēģijas izstrādāšanā, lai novērstu minētos trūkumus un palielinātu plašsaziņas līdzekļu atspoguļotās informācijas efektivitāti.

---

¹ Key Communications. *A blueprint for enhancing understanding of and support for the EU-Ukraine Association Agreement including DCFTA in Ukraine*. Key Communications, Kyiv, 2013, p.9

4. KOPSAVILKUMS

Publiskās diplomātijas jēdziens ir radies ASV 1960ajos gados un kopš tā laika strauji attīstījies, publiskajai diplomātijai kļūstot par būtisku starptautisko attiecību sastāvdaļu. Kaut arī teorētiķu vidū joprojām nav vienotas izpratnes par tās definīciju un tajā ietvertajām aktivitātēm, publiskā diplomācija uzskatāma par nozīmīgu līdzekli valsts interešu veicināšanā trešajās valstīs, komunicējot ar šo valstu sabiedrību. Tomēr precīzu publiskās diplomātijas nozīmes noteikšanu kavē pagaidām vēl pilnvērtīgi neattīstītā metodoloģija publiskās diplomātijas aktivitāšu rezultātu novērtēšanai.

Tradicionāli ES ir likusi uzsvāru uz komunikāciju ar dalībvalstu vai partnervalstu oficiālajām amatpersonām tradicionālās diplomātijas ietvaros. Nepieciešamību pēc komunikācijas ar dalībvalstu „vienkāršo sabiedrību” ES sāka spilgti apzināties tikai ap 2000.gadu, saskaroties ar šādas komunikācijas trūkuma izraisītajām problēmām, tostarp sabiedrības atbalsta trūkumu ES projektam. Turpmāko gadu laikā tika izstrādātas un praksē pārbaudītas vairākas stratēģijas komunikācijai ar ES pilsoņiem. Šajā procesā ES apguva vairākas nozīmīgas mācības (nepieciešamību koncentrēties uz dialogu ar sabiedrību vienvirziena informācijas plūsmas vietā; veikt mērķauditorijas analīzi, lai nodrošinātu precīzus, tai saprotamus un efektīvus komunikācijas vēstījumus u.c.), kas vēlāk tika izmantotas arī, izstrādājot 2006.gada ārējās komunikācijas stratēģijas projektu. Šis bija pirmais stratēģiskais ES dokuments, kurā tika noformulēti ES publiskās diplomātijas uzdevumi, tomēr vienota ES ārējās komunikācijas stratēģija uz šī projekta pamata netika izstrādāta.

Patlaban ES publiskās diplomātijas stratēģijas pamatu veido šis 2006.gada ārējās komunikācijas stratēģijas projekts, kā arī Līguma par Eiropas Savienību 21.pantā izvirzītie ES ārējās darbības mērķi. No šiem dokumentiem izrietošie galvenie ES publiskās diplomātijas uzdevumi ir ES tēla veidošana un tās pamatvērtību, mērķu, politikas virzienu un aktivitāšu skaidrošana trešo valstu sabiedrībai.

Pēc Lisabonas līguma ietvaros veiktajām reformām par nozīmīgāko ES publiskās diplomātijas īstenotāju kļuva Eiropas Ārējās darbības dienesta sastāvā iekļautās ES delegācijas, kas, pateicoties savam izvietojumam trešajās valstīs, var izstrādāt lokālajiem apstākļiem un mērķauditorijai vispiemērotāko publiskās diplomātijas stratēģiju, īstenot dažādas plānotas komunikācijas aktivitātes, kā arī reaģēt uz aktuālajiem notikumiem konkrētajā valstī.

Kā būtiskākos izaicinājumus ES publiskajai diplomātijai var minēt:

- 1) konsekvences trūkumu, ko rada lielais publiskās diplomātijas īstenošanā iesaistīto dalībnieku skaits, neskaidri definētie publiskās diplomātijas mērķi un grūtības panākt vienprātību visu 28 ES dalībvalstu starpā attiecībā uz kopējo rīcības un komunikācijas politiku;
- 2) ar ES publiskās diplomātijas interesēm konkurējošas citu aktoru intereses un komunikācijas aktivitātes mērķa valstī. Tās ietver gan dažādu mērķa valsts nacionālo mērķu virzīšanu, kas nesakrīt ar ES interesēm, gan dažādu ārējo aktoru darbību, kas šajā valstī mēģina virzīt savas intereses;
- 3) nepietiekamo izpētes un plānošanas darbu pirms publiskās diplomātijas aktivitāšu uzsākšanas konkrētā valstī/reģionā, kā rezultātā komunikācijas vēstījumi nerasniedz vai neieinteresē paredzēto mērķauditoriju, kā arī publiskās diplomātijas īstenošanā nav gatavi dažādiem izaicinājumiem ar ko iespējams saskarties, īstenojot ES intereses;
- 4) sistēmas un metodoloģijas trūkumu ES publiskās diplomātijas aktivitāšu rezultātu novērtēšanai.

ES publiskās diplomātijas uzdevumi Austrumu partnerības programmas ietvaros būtiski neatšķiras no vispārējiem ES publiskās diplomātijas uzdevumiem un ietver ES pamatvērtību popularizēšanu un ES politikas (īpaši – Austrumu partnerības projekta) skaidrošanu un popularizēšanu. Komunikācijā ar Ukrainas sabiedrību tiem pievienojas arī Asociācijas līguma būtības un nozīmes skaidrošana.

ES publiskās diplomātijas galvenais īstenošanas Ukrainā ir ES delegācija, kas īsteno Ukrainas sabiedrības informēšanas aktivitātes plašsaziņas līdzekļos un internetā, publicē informatīvus un skaidrojošus materiālus par ES tēmām, organizē dažādus pasākumus un komunikācijas kampaņas u.c. Lai veicinātu ES integrāciju atbalstoša Ukrainas sabiedrības viedokļa veidošanos, ES attīsta arī sadarbību ar Ukrainas pilsonisko sabiedrību, tomēr pagaidām Ukrainas pilsoniskās sabiedrības spēja ietekmēt kopējo sabiedrības viedokli vēl ir pārāk zema.

ES publiskās diplomātijas nozīmīgākie izaicinājumi Ukrainā ir:

- 1) konkurējošas komunikācijas aktivitātes Ukrainas informācijas telpā, it sevišķi Krievijas publiskās diplomātijas aktivitātes, kas ir pilnīgi pretējas ES publiskās diplomātijas interesēm;
- 2) ES dalībvalstu vienprātības trūkums attiecībā uz ES mērķiem Ukrainā, kas negatīvi ietekmē Ukrainas sabiedrības attieksmi pret ES un apgrūtina ES publiskās diplomātijas īstenošanu;

- 3) maldīgi priekšstati Ukrainas sabiedrībā par Asociācijas līguma saistību ar iestāšanos ES un vīzu režīma atcelšanu;
- 4) liela pasīvā Ukrainas sabiedrības daļa, kam nav viedokļa aktuālos jautājumos;
- 5) caur Ukrainas plašsaziņas līdzekļiem nododamo komunikācijas vēstījumu zemā kvalitāte un konsekvences trūkums.

Ukrainas sabiedrības viedokļa analīze un tā izmaiņas laika periodā no 2008.gada līdz 2013.gada beigām liecina par visai nelieliem panākumiem ES publiskās diplomātijas īstenošanā. Vairākās jomās ir ievērojami uzlabojušies vispārējie ar ES tēlu saistītie rādītāji – pieaugoša Ukrainas sabiedrības daļa vēlas ES integrāciju, vērtē Ukrainas attiecības ar ES kā labas un saista ES ar galvenajām tās popularizētajām vērtībām. Vienlaikus, neraugoties uz it kā pietiekamo saņemtās informācijas apjomu, Ukrainas sabiedrība nejūtas labāk informēta par ES integrācijas jautājumiem, lielai sabiedrības daļai joprojām nav viedokļa par to, vai ES integrācija ir Ukrainai vēlama, un lielākā daļa sabiedrības neizprot Asociācijas līguma nozīmi.

Kopumā secināms, ka ES publiskās diplomātijas ieguldījums vispārējā ES tēla popularizēšanā un tā pievilcības palielināšanā ir bijis pozitīvs, taču veiktais skaidrošanas darbs par ES integrācijas aspektu būtību (t.sk. Asociācijas līgumu) ir bijis nepietiekams, kā rezultātā Ukrainas sabiedrības atbalsts ES integrācijai ir balstīts uz virspusējiem priekšstatiem par ES, bet nav veidojusies dziļāka izpratne par šiem jautājumiem. Attiecīgi, var secināt, ka ES publiskās diplomātijas ieguldījums Ukrainas sabiedrības viedokļa veidošanā par ES integrācijas jautājumiem Asociācijas līguma sagatavošanas posmā ir bijis nepietiekami zems.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Secinājumi

- 1) Publiskās diplomātijas teorētiskajos priekšstatos vērojamas atšķirīgas izpratnes par jautājumiem, kas ir publiskā diplomātija un kādi ir tās instrumenti, kādi ir publiskās diplomātijas mērķi un uzdevumi un kas ir tās mērķauditorija. Šo komponentu precīza noteikšana ir būtiska gan publiskās diplomātijas plānošanā un īstenošanā, gan rezultātu analīzē, tāpēc šajā jomā ir nepieciešama konkrēta teorētiskā ietvara izveidošana.
- 2) Publiskās diplomātijas rezultātu novērtēšanu apgrūtina fakts, ka publiskās diplomātijas uzdevums ir saistīts ar sabiedrības viedokļa ietekmēšanu, taču izmaiņas sabiedrības viedoklī notiek ilgākā laika periodā un daudzu faktoru ietekmē, tāpēc tās grūti piesaistīt konkrētām publiskās diplomātijas aktivitātēm.
- 3) Kaut arī kopš pirmā dokumentētā ES mēģinājuma izstrādāt publiskās diplomātijas stratēģiju ir pagājuši tikai aptuveni 10 gadi, ES jau ir guvusi vērā ņemamu pieredzi publiskās diplomātijas jomā, iekļaujot publiskās diplomātijas uzdevumus vairākos stratēģiskos dokumentos, attīstot ES delegāciju potenciālu publiskās diplomātijas īstenošanā un veicot pētnieciskās aktivitātes, trešo valstu sabiedrības viedokļu izpētei.
- 4) ES publiskās diplomātijas stratēģijas pamatu veido Līguma par Eiropas Savienību 21.pantā izvirzītie ārējās darbības mērķi un 2006.gada ārējās komunikācijas stratēģijas projekts, tomēr patlaban joprojām nav viena oficiāla, spēkā esoša ES dokumenta, kurā būtu skaidri definēta ES kopējā publiskās diplomātijas stratēģija, kas ņemtu vērā arī izmaiņas ES struktūrvienību darbībā pēc Lisabonas līguma ietvaros veiktajām reformām un pašreizējo starptautisko situāciju.
- 5) Nozīmīgas grūtības ES publiskās diplomātijas plānošanā un īstenošanā rada arī fakts, ka ES kā valstu savienības rīcības un komunikācijas politikai jātiek saskaņotai visu 28 dalībvalstu starpā. Ja dalībvalstu starpā nav vienprātības par ES ārējās darbības mērķiem, trūkst arī pamata jebkādu publiskās diplomātijas aktivitāšu plānošanai vai efektīvai īstenošanai.
- 6) ES publiskās diplomātijas Ukrainā uzdevumu sarežģī konflikts, kas izveidojies starp ES un Ukrainas atšķirīgajiem mērķiem abu pušu sadarbībā, Ukrainai tiecoties pēc bloka dalībvalsts statusa, bet ES neesot gatavai piedāvāt Ukrainai

šādu perspektīvu. Attiecīgi, ES publiskās diplomātijas īstenotājiem jāspēj padarīt Ukrainas sabiedrībai pievilcīgs piedāvājums, kas neatbilst tās gaidītajam.

- 7) ES publiskās diplomātijas interesēm Ukrainā būtisku izaicinājumu rada arī Krievijas mērķi un īstenotā publiskā diplomātija šajā valstī, jo Ukrainas informācijas telpā ES un Krievijas integrācijas virzieni tiek aplūkoti saistīti, bieži vien pretstatot vienu otram kā savstarpēji izslēdzošus. ES publiskās diplomātijas nespēja sekmīgi atrisināt konfliktu ar konkurējošajām Krievijas publiskās diplomātijas aktivitātēm liecina par nepietiekamu mērķa valsts informācijas telpas izpēti un nepietiekamu ES publiskās diplomātijas plānotāju gatavību reaģēt uz nelabvēlīgu notikumu attīstību šajā informācijas telpā.
- 8) Ukrainas sabiedrības viedokļa attīstības analīze liecina par ES publiskās diplomātijas panākumiem ES integrācijas virziena pievilcības palielināšanā, kā arī vispārējā ES tēla un ar to saistīto vērtību popularizēšanā.
- 9) Tomēr Ukrainas sabiedrības atbalsts ES integrācijai ir balstīts uz virspusējiem priekšstatiem par ES, bet dziļāka izpratne par šiem jautājumiem nav veidojusies, jo Ukrainas sabiedrības zināšanas par konkrētu ES politikas aspektu (t.sk. Asociācijas līguma) būtību un nozīmi ir vājas. Saglabājas arī nozīmīga sabiedrības daļa, kam ES integrācijas jautājumos vispār nav viedokļa.

Priekšlikumi

- 1) Nepieciešams tālāks teorētiskās izpētes un teorētisko konceptu izstrādes darbs, sevišķi koncentrējoties uz metožu attīstīšanu publiskās diplomātijas aktivitāšu rezultātu novērtēšanai, kas ļautu precīzāk novērtēt un uzlabot publiskās diplomātijas efektivitāti.
- 2) Nepieciešams izstrādāt vienotu ES publiskās diplomātijas stratēģiju, kurā būtu skaidri definēti ES publiskās diplomātijas mērķi, uzdevumi, īstenotāji, adresāti un galvenie komunikācijas vēstījumi. Par pamatu šai stratēģijai var tikt izmantots 2006.gada ārējās komunikācijas stratēģijas projekts, kurā būtu nepieciešams iestrādāt grozījumus, kas saistīti ar izmaiņām ES struktūrvienību darbībā un atbildības sadalījumā pēc Lisabonas līguma ietvaros veiktajām reformām, kā arī papildināt šo stratēģiju, lai tā atbilstu ES lomai un rīcības mērķiem pašreizējā starptautiskajā situācijā.

- 3) Gatavojot publiskās diplomātijas stratēģiju kādai konkrētai valstij vai reģionam, ES būtu nepieciešams veikt papildu izpēti darbu, lai labāk iepazītu mērķauditoriju un situāciju mērķa valsts informācijas telpā un sekmīgāk sagatavotos reaģēšanai uz dažādiem izaicinājumiem (piemēram, potenciālu sadursmi starp ES un Krievijas interesēm šajā valstī).
- 4) Īstenojot publiskās diplomātijas aktivitātes Ukrainā, ES būtu ieteicams vispārējās tēlas popularizēšanas vietā pastiprinātu uzmanību pievērst konkrētās, Ukrainas sabiedrībai vajadzīgas un noderīgas informācijas sniegšanai par ES integrācijas aspektiem (t.sk. Asociācijas līgumu), lai uzlabotu Ukrainas sabiedrības informētību un izpratni par šīm tēmām.
- 5) Plānojot ES publiskās diplomātijas aktivitātes Ukrainā, nepieciešams veikt papildu izpēti darbu, lai precīzāk identificētu to sabiedrības daļu, kurai aktuālajos ES integrācijas jautājumos nav viedokļa, un varētu izstrādāt precīzākus komunikācijas vēstījumus šīs sabiedrības daļas uzrunāšanai.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

ES līgumi un tiesību akti

- 1) *Asociācijas nolīgums starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Ukrainu, no otras puses*. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis L 161, 29.04.2014, 3.-2137.lpp.
- 2) *Council Decision 2004/100/EC of 26 January 2004 establishing a Community action programme to promote active European citizenship (civic participation)*. Official Journal L 30, 04.02.2004, pp.6-14
- 3) *Council Regulation No 390/2014 of 14 April 2014 establishing the „Europe for Citizens” programme for the period 2014-2020*. Official Journal L 115, 17.04.2014, pp.3-13
- 4) *Decision No 1904/2006/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 establishing for the period 2007 to 2013 the programme „Europe for Citizens” to promote active European citizenship*. Official Journal L 378, 27.12.2006, pp.32-40
- 5) *Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija*. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C 326, 26.10.2012, 47.-199.lpp.
- 6) *Līguma par Eiropas Savienību konsolidētā versija*. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C 326, 26.10.2012, 13.-45.lpp.
- 7) *Padomes lēmums 2010/427/ES (2010.gada 26.jūlijs), ar ko nosaka Eiropas Ārējās darbības dienesta organizatorisko struktūru un darbību*. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis L 201, 03.08.2010, 30.-40.lpp.

Citi ES dokumenti

- 8) **Commission of the European Communities**. *Communication from the Commission to the Council, European Parliament, Economic and Social Committee, the Committee of the Regions on A New Framework for Co-operation on Activities Concerning the Information and Communication Policy of the European Union*. COM(2001) 354 final. Brussels, 27.06.2001, 43 p.
- 9) **Commission of the European Communities**. *European governance – A white paper*. COM(2001) 428 final. Official Journal C 287, 12.10.2001, pp.1-29

- 10) **Commission of the European Communities.** *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on an information and communication strategy for the European Union.* COM(2002) 350 final. Brussels, 02.07.2002, 44 p.
- 11) **Commission of the European Communities.** *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours.* COM(2003) 104 final. Brussels, 11.03.2003, 25 p.
- 12) **Commission of the European Communities.** *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on implementing the information and communication strategy for the European Union.* COM(2004) 196 final. Brussels, 20.04.2004, 35 p.
- 13) **Commission of the European Communities.** *Communication from the Commission. European Neighbourhood Policy: Strategy Paper.* COM(2004) 373 final. Brussels, 12.05.2004, 35 p.
- 14) **Commission of the European Communities.** *Communication to the Commission: Action Plan to Improve Communicating Europe by the Commission.* SEC(2005) 985 final. Brussels, 20.07.2005, 54 p.
- 15) **Commission of the European Communities.** *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: The Commission's contribution to the period of reflection and beyond: Plan-D for Democracy, Dialogue and Debate.* COM(2005) 494 final. Brussels, 13.10.2005, 25 p.
- 16) **Commission of the European Communities.** *White Paper on a European Communication Policy.* COM(2006) 35 final. Brussels, 01.02.2006, 19 p.
- 17) **Commission of the European Communities.** *Communication from the Commission to the European Council of June 2006: Europe in the World – Some Practical Proposals for Greater Coherence, Effectiveness and Visibility.* COM(2006) 278 final. Brussels, 08.06.2006, 10 p.
- 18) **Council of the European Union.** *EU-Ukraine Summit.* 12812/08 (Presse 247). Brussels, 09.09.2008, 8 p.

- 19) **Council of the European Union.** *Joint Declaration of the Prague Eastern Partnership Summit.* 8435/09 (Presse 78). Brussels, 07.05.2009, 11 p.
- 20) **Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja.** *Atzinums par tematu „ES un Ukrainas attiecības: jauna dinamiska loma pilsoniskajai sabiedrībai”.* Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C 77, 31.03.2009, 157.-163.lpp.
- 21) **Eiropas Komisija.** *Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. Demokrātijas un ilgtspējīgas attīstības pirmsākumi. Eiropas iesaistīšanās ar pilsonisko sabiedrību ārējo attiecību jomā.* COM(2012) 492 final. Brisele, 12.09.2012, 11 lpp.
- 22) **Eiropas Kapienu komisija.** *Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei. Austrumu partnerība.* COM(2008) 823 galīgā redakcija. Brisele, 03.12.2008, 29 lpp.
- 23) **European Commission.** *EU/Ukraine Action Plan.* 2005, 43 p. Pieejams: <http://www.enpi-info.eu/library/content/eu-ukraine-action-plan-0>, skatīts 05.05.2015
- 24) **European Commission.** *Communication and Visibility Manual for European Union External Actions.* EuropeAid Cooperation Office, 2010. 44 p. Pieejams: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/communication_and_visibility_manual_en.pdf, skatīts 18.03.2015
- 25) **European Commission Directorate-General for External Relations.** *The EU's 50th anniversary celebrations around the world: A glance at EU public diplomacy at work.* Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007. 25 p. Pieejams: http://europa.eu/50/around_world/images/2007_50th_anniv_broch_en.pdf, skatīts 29.10.2014
- 26) **European Commission, High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy.** *Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Delivering on a new European Neighbourhood Policy.* JOIN(2012) 14 final. Brussels, 15.05.2012, 22 p.
- 27) **European Economic and Social Committee.** *EESC Kiev Conference: Deeper involvement of civil society in Ukraine is indispensable.* Press release

- CES/06/10, Brussels, 07.02.2006, 2 p. Pieejams: http://europa.eu/rapid/press-release_CES-06-10_en.htm, skatīts 19.04.2015
- 28) **European Economic and Social Committee.** *The EESC and the EU's Eastern Neighbours.* EU „Visits and Publications” Unit, 2012, 2 p. Pieejams: <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-31-12-697-en-c.pdf>, skatīts 20.03.2015
- 29) **European External Actions Service Strategic Communication Division.** *Information and Communication Handbook for EU Delegations in Third Countries and to International Organisations.* December 2012. 26 p. Pieejams: http://eeas.europa.eu/delegations/ghana/documents/press_corner/20121231_en.pdf, skatīts 03.01.2015
- 30) **Ferrero-Waldner B.** *Draft Communication of Mrs Ferrero-Waldner to the Commission: The EU in the World – Towards a Communication Strategy for the European Union's External Policy, 2006-2009.* C(2006) 329. 12 p.
- 31) **The High Representative for Foreign Affairs and Security Policy.** *Proposal for a Council decision for the establishment of the organisation and functioning of the European External Action Service.* 25.03.2010. 30 p. Pieejams: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%208029%202010%20INIT>, skatīts 10.04.2015

Autoru darbi (grāmatas, publikācijas, pētījumi)

- 32) **Consortium of MWH, TNS Opinion and Mostra.** *Opinion Polling and Research in the ENPI Countries and Territories (OPPOL): Country report on the opinion poll 1, Ukraine.* MWH47501381.034.rev.1, 17.03.2010. 23 p. Pieejams: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/press_releases/ua_report_uk.pdf, skatīts 08.05.2015
- 33) **Consortium PARTICIP-ADE-DIE-DRN-ECDPM-ODI.** *Evaluation of Visibility of EU external action.* Framework contract for Multi-country thematic and regional/country-level strategy evaluation studies and synthesis in the area of external co-operation. Ref.: EuropeAid/122888/C/SER/Multi. June 2012. Final Report, Vol.1, 81 p.

- 34) **Consortium PARTICIP-ADE-DIE-DRN-ECDPM-ODI.** *Evaluation of Visibility of EU external action.* Framework contract for Multi-country thematic and regional/country-level strategy evaluation studies and synthesis in the area of external co-operation. Ref.: EuropeAid/122888/C/SER/Multi. June 2012. Final Report, Vol.2, Annexes Part 1, 121 p.
- 35) **Department for International Development.** *Monitoring and Evaluating Information and Communication for Development (ICD) Programmes: Guidelines.* March 2005. 39 p. Pieejams: <http://www.oecd.org/dev/devcom/46388330.pdf>, skatīts 16.04.2015
- 36) **Fiske de Gouveia P., Plumridge H.** *European Infopolitik: Developing EU Public Diplomacy Strategy.* London: The Foreign Policy Centre, 2005. 55 p.
- 37) **Key Communications.** *A blueprint for enhancing understanding of and support for the EU-Ukraine Association Agreement including DCFTA in Ukraine.* Key Communications, Kyiv, 2013, 27 p. Pieejams: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/303213/Scoping_Study_Final_Report_Web_En.pdf, skatīts 07.05.2015.
- 38) **Kurpas S., Brüggemann M., and Meyer C.** *The Commission White Paper on Communication: Mapping a Way to a European Public Sphere.* CEPS Policy Brief No.101/ May 2006, 8 p. Pieejams: http://aei.pitt.edu/6604/1/1328_101.pdf, skatīts 07.04.2015
- 39) **Kurpas S., Meyer C., and Brüggemann M.** *The External Communication Activities, Tools and Structures of the European Commission: Lessons Learned and New Avenues.* CEPS Special Report to the Screening Working Group of the European Commission, completed 31 October 2007, published 15 December 2011. 146 p.
- 40) **Lada A.** *Towards a stronger role for civil society in the Eastern Partnership.* European Policy Centre, Policy brief, July 2011, 4 p.
- 41) **Lannon E.** (ed.) *The European Neighbourhood Policy's Challenges / Les défis de la politique européenne de voisinage.* College of Europe Studies / Cahiers du Collège d'Europe, Vol.14. 2012, 491 p.
- 42) **Leonard M.** *Public Diplomacy.* London: The Foreign Policy Centre, 2002. 183 p.
- 43) **Lynch D.** *Communicating Europe to the world: what public diplomacy for the EU?* EPC Working Paper No.21, November 2005. 38 p.

- 44) **Melissen J.** *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Palgrave Macmillan, 2005. 221 p.
- 45) **Ociepka B., Ryniejska M.** *Public Diplomacy and EU Enlargement: the Case of Poland*. Netherlands Institute of International Relations „Clingendael”, Discussion papers in diplomacy, 2005. 18 p.
- 46) **Open Society Institute.** *A welcome EU response to its changing neighbourhood that deserves endorsement by member-states*. Assessment of the 25 May 2011 Joint Communication from HR/VP Ashton and the Commission, “A new Response to a Changing Neighbourhood”. Open Society Foundations, Brussels, June 2011. 4 p. Pieejams: <http://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/2011-06%2520OSI-B%2520Assessment%2520of%2520Joint%2520ENP%2520Com.Final.pdf>, skatīts 22.04.2015
- 47) **Razumkov Centre.** *National Security & Defence*. No.5, 2007, 68 p.
- 48) **Razumkov Centre.** *National Security & Defence*. No.1, 2008, 60 p.
- 49) **Razumkov Centre.** *National Security & Defence*. No.4-5, 2013. 132 p.
- 50) **Solonenko I.** *Added value? Eastern Partnership and EU-Ukraine bilateral relations*. Published in *Internationale Politik und Gesellschaft Online*, 2011/3, pp.120-133. Pieejams: http://library.fes.de/pdf-files/ipg/2011-3/11_solonenko.pdf, skatīts 25.04.2015
- 51) **Snow N., Taylor P.M.** *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. New York and London: Routledge, 2009. 382 p.
- 52) **Sushko O., Khorolsky R., Shumylo O., Shevliakov I.** *The New Enhanced Agreement between Ukraine and EU: Proposals of Ukrainian Experts*. Konrad Adenauer Stiftung Policy Paper 8, 2007, 28 p.
- 53) **The Evaluation Partnership.** *Evaluation of DG Trade’s communication policy, strategy and activities*. Executive summary. 15 p. Pieejams http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/january/tradoc_142010.pdf, skatīts 19.04.2015
- 54) **Welch D.** *Power of Propaganda*. Publicēts žurnālā „History Today” Vol.49(8), August 1999, pp.24-26

Interneta resursi

- 55) *Action Fiche for ENPI regional communication programme 2011-2013*, 10 p.
Pieejams: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/aap-neighbourhood-communication-af-20110408_en.pdf, skatīts 29.04.2015
- 56) Austrumu partnerības pilsoniskās sabiedrības foruma interneta vietne
<http://eap-csf.eu/>
- 57) **Bishop D.M.** *Public Diplomacy: Time to Debate Change, Continuity, and Doctrine.* 2015.g.februāris. Pieejams:
http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2015/0106/ca/bishop_pd.html, skatīts 11.03.2015
- 58) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas interneta vietne
<http://www.eesc.europa.eu/>
- 59) Eiropas Kaimiņattiecību politikas informācijas centra interneta vietne
<http://www.enpi-info.eu/>
- 60) ES delegācijas Ukrainā interneta vietne
http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_en.htm
- 61) ES delegācijas Ukrainā *Facebook* profils
<https://www.facebook.com/EUDelegationUkraine>
- 62) ES delegācijas Ukrainā *Twitter* profils <https://twitter.com/EUDelegationUA>
- 63) ES delegācijas Ukrainā īstenotās informācijas kampaņas „Kopā stiprāki!” interneta vietne <http://www.strongertogether.org.ua/>
- 64) ES delegācijas Ukrainā īstenotās informācijas kampaņas „Kopā stiprāki!” *Facebook* profils <https://www.facebook.com/StrongerTogetherUA>
- 65) ES delegācijas Ukrainā īstenotās informācijas kampaņas „Kopā stiprāki!” *Twitter* profils <https://twitter.com/UArazomEU>
- 66) ES delegācijas Ukrainā īstenotās informācijas kampaņas „Kopā stiprāki!” *YouTube* profils
<https://www.youtube.com/channel/UCS1Tt2WTqWAw2vHCnigLFdw>
- 67) ES delegācijas Ukrainā platforma Ukrainas plašsaziņas līdzekļu informēšanai
<http://euukrainecoop.com/>
- 68) ES Kaimiņattiecību barometra interneta vietne <http://euneighbourhood.eu/>
- 69) ES Kaimiņattiecību mediju programmas interneta vietne
<http://www.medianeighbourhood.eu/>

- 70) **Ferrero-Waldner B.** *The EU in the World*. European Policy Centre Breakfast Briefing. Brussels, 02.02.2006. Pieejams: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-06-59_en.htm?locale=en, skatīts 12.04.2015
- 71) Flečera Tiesību un diplomātijas skolas interneta vietne <http://fletcher.tufts.edu/>, skatīta 11.03.2015
- 72) „International Republican Institute” interneta vietne <http://www.iri.org>
- 73) Lielbritānijas valdības vietne par projektiem Ukrainā, <https://www.gov.uk/government/case-studies/project-work-of-the-british-embassy-in-ukraine>
- 74) Pasaules Bankas interneta vietne <http://www.worldbank.org/>
- 75) Razumkova centra interneta vietne <http://www.razumkov.org.ua/ukr/index.php>
- 76) **Tuch H.N.** *How Public Diplomacy Worked in Practice*. 2009.g.decembris. Pieejams: http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2009/1012/fsl/fsl_tuch.html, skatīts 11.03.2015
- 77) Ukrainas valdības portāls http://www.kmu.gov.ua/control/en/publish/article?art_id=16666028&cat_id=244315174